

Pécsi Tudományegyetem

Közgazdaságtudományi Kar

Regionális Oktató, Fejlesztő és Tanácsadó Központ

(ROP-3.3.1.-2004-10-0007/33)

A PÉCSI STATISZTIKAI KISTÉRSÉG TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAMJA

HELYZETELEMZÉS SWOT tábla Fejlesztési koncepció

Lezárva: 2006. április 20.

2005-2006

REGIONÁLIS FEJLESZTÉS
OPERATÍV PROGRAM

Európa itt épül

Tartalom

Bevezetés	4
1. Természeti adottságok és környezeti állapot	6
1.1. A kistérség természeti, táji jellemzői	6
1.1.1. Földrajzi fekvés	6
1.1.2. Domborzati és geológiai viszonyok.....	7
1.1.3. Éghajlat	7
1.1.4. Vízkészletek, vízgazdálkodás	8
1.1.5. Növényzet	9
1.2. A környezeti állapot jellemzői	9
1.2.1. A levegő minősége.....	9
1.2.2. Vizek minősége	10
1.2.3. A táj, talaj állapota.....	11
1.2.5. Védett területek.....	12
1.2.6. Épített környezet.....	12
2. Térszerkezet.....	13
2.1. A Pécsi kistérség általános helyzete.....	13
2.2. A kistérség térszerkezete	14
3. Humán erőforrások.....	18
3.1. Demográfia.....	18
3.1.1. A népesség korstruktúrája és nemek közötti megoszlása	20
3.1.2. Nemzetiségi arányok	20
3.2. Foglalkoztatás, munkaerőpiac	21
3.3. Oktatás, képzés, szakképzés.....	22
3.4. Egészségügyi és szociális ellátás.....	24
3.4.1. Egészségügyi informatikai háttér bővítése	24
3.4.2. Egészségipari klaszter kialakítása	25
3.4.3. Kistérségi fejlesztési irányvonal.....	26
3.4.4. A szociális szolgáltatások területi alaphálójának fejlesztése	27
3.5. Civil szervezetek	27
4. A helyi gazdaság jellemzői.....	29
4.1 A gazdaság fejlettsége és szerkezete, a helyi vállalkozások fontosabb adatai, jóléti-jövedelmi viszonyok	29
4.2 Az ipar jellemzői	33
4.2.1 Az ipar általános jellemzői.....	33
4.2.2. Az élelmiszeripar, élelmiszeripari kapacitások térbeni elhelyezkedése	35
4.3. A kistérség mezőgazdasága.....	36
4.3.1. Agrárstruktúra (termék, üzemi, tulajdoni) és gazdasági szerkezet	36
4.3.2. Növénytermesztés	40
4.3.3. Állattenyésztés	41
4.3.4. Üzemszerkezet a gazdaságok típusa szerint.....	42
4.3.5. Erdősültség és jellemzői, erdőgazdálkodás.....	43
4.3.5.1. A termőhely értékelése erdőgazdasági szempontból.....	44
4.3.5.2. Az erdő múltjának történelmi áttekintése	46
4.3.5.3. Az erdők egészségi állapota	46
4.3.5.4. Erdőtelepítések távlati lehetőségei.....	46
4.3.5.5. Termelési célok.....	47
4.3.5.6. A vadgazdálkodás.....	48

4.3.6. Mező-és erdőgazdasági termékek feldolgozása	48
4.3.7. Hiányok és többletek a térség agrárgazdaságában	49
4.3.8. A Pécsi Kistérség mezőgazdasági adottságainak illeszkedése a megyei és regionális fejlesztési stratégiákhoz.....	51
4.4. Szolgáltatások.....	51
4.4.1. Kereskedelem	51
4.4.2. Üzleti szolgáltatások	51
4.4.3. Közszolgáltatások.....	52
4.5. Idegenforgalom, turizmus	53
4.5.1. A turizmus keresleti jellemzői.....	53
4.5.2. A turizmus kínálati jellemzői.....	54
5. Infrastruktúra, közlekedés, távközlés	57
5.1. Műszaki infrastrukturális ellátottság	57
5.2. A közlekedési infrastruktúra	57
5.2.1. Közúti közlekedés	57
5.2.2. Vasúti közlekedés.....	58
5.2.3. Légi közlekedés.....	59
5.3. Távközlési infrastruktúra.....	59
5.4. Hulladék-elhelyezés, hulladékkezelés.....	59
6. Összefoglaló.....	61
7. Melléklet.....	63
7.1. A Pécsi Kistérség SWOT-tábla	63
7.2. A Pécsi Kistérség fejlesztési koncepciója	67
Kistérségi alközpontok és a kistérségi szervezet szerepe a közszolgáltatások hatékony megszervezésében	68
A turizmus, a rekreációs funkciók fejlesztési lehetőségei.....	69
Iparfejlesztés és reindusztrializáció.....	71
Közlekedésfejlesztés és a területi kapcsolatrendszer erősítése	72
7.3. A Pécsi Kistérség települései	76
8. Felhasznált források.....	129

Bevezetés

A Pécsi Kistérség jelenlegi formáját 2004-ben nyerte el a Szentlőrinci Kistérség kiválásával. Korábban 79 települést magába foglaló kistérség volt, jelenleg 39 településből áll; közöttük Pécs szerepe meghatározó. Pécs nem csupán kistérségi, hanem megyei és regionális központként is kiemelkedik; ezenkívül a nemzetközi munkamegosztásban is országos kulcsszerepet tölt be.

1. táblázat: A Pécsi Kistérség települései 2004-től

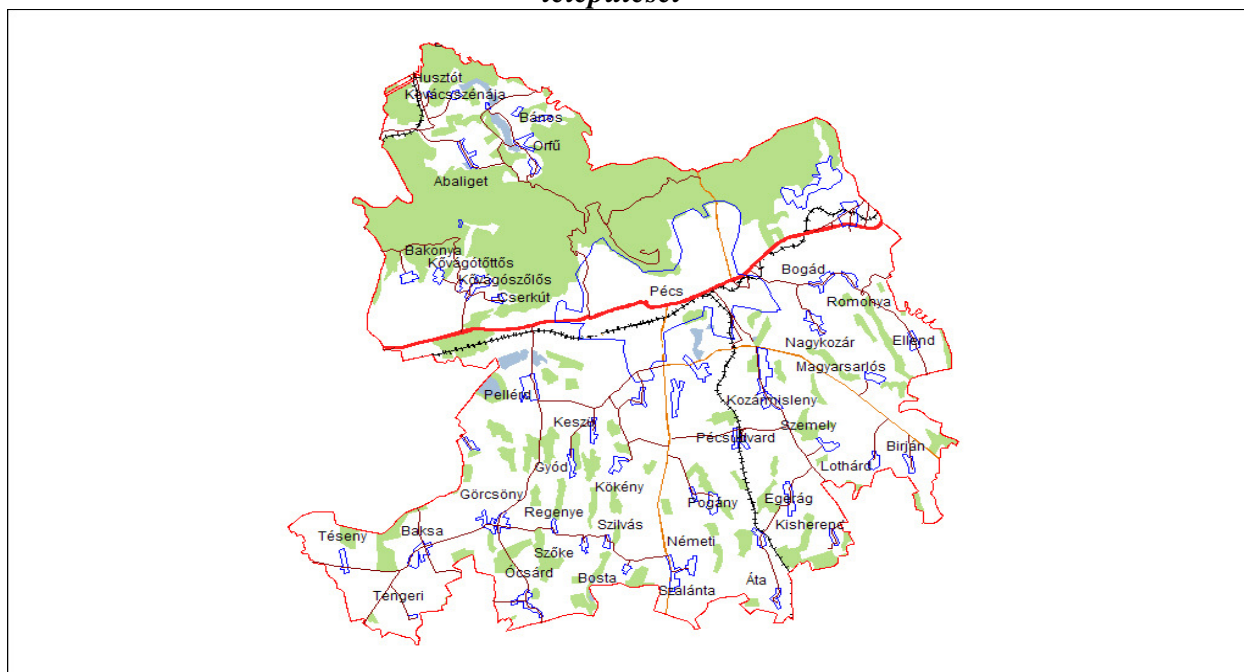
1. Abaliget	14. Husztót	27. Pécs
2. Aranyosgadány	15. Keszü	28. Pécsudvard
3. Áta	16. Kisherend	29. Pellérd
4. Bakonya	17. Kovácsszénája	30. Pogány
5. Baksa	18. Kozármisleny	31. Regenye
6. Birján	19. Kökény	32. Romonya
7. Bogád	20. Kővágószőlős	33. Szalánta
8. Bosta	21. Kővágótóttós	34. Szemely
9. Cserkút	22. Lothárd	35. Szilvás
10. Egerág	23. Magyarsarlós	36. Szőke
11. Ellend	24. Nagykozár	37. Szőkéd
12. Görcsöny	25. Ócsárd	38. Tengeri
13. Gyód	26. Orfű	39. Téseny

A kistérség Baranya megyében, Dél-Dunántúl régióban helyezkedik el. Területe 471 km², a megye területének 12,88%-a. A kistérség összlakossága 182.600 fő, ezek 85%-a él a központban. Ebből is látható, hogy a térség egyértelműen monocentrikus jellegű, amely minden funkcióra (gazdaság, oktatás, egészségügy, stb.) rányomja a bélyegét.

A háttérterületek egy részén kedvezőtlen, a perifériákra jellemző jelenségek figyelhetők meg. Kérdéses, hogy Pécs város fejlesztésének direkt és indirekt hatásai mennyiben és milyen formában járulnak hozzá a kistérség egyéb területeinek fejlődéséhez, és a kistérségen belüli jelentős különbségek kiegyenlítéséhez. Kérdéses az is, hogy milyen lehetőségei vannak egy olyan kistérségnek, amelyben ilyen jelentős a központi település szerepköre, és ez a súlypontbéli különbség mennyiben segíti elő vagy hátráltatja a térség kohézióját. Fölmerülhet, hogy fejlesztési szempontból egy, a jelenlegihez hasonló felállás a célravezetőbb, vagy egy olyan konfiguráció, amelyben hozzávetőlegesen azonos adottságú szereplők vesznek részt.

Meglátásunk szerint Pécs városa törekszik környezetének széleskörű integrációjára és személyes hegemoniájának oldására, és ebben a folyamatban a kistérség szervezete és önkormányzatai is részt kapnak. A kistérség menedzsmentjét Pécs jelentős részben átengedte a többi település vezetőségének, ezzel is erősítve a város és környéke közötti partnerségi kapcsolatot. Az együttműködés hatékonyságát azonban még mindig fékezi a túlburjánzó, széttöredezett intézményrendszer, a párhuzamos kapacitások gyengén koordinált működése és az egymásnak politikai alapon is ellentmondó fejlesztési koncepciók. Előfordul, hogy az egyes területi szinten elkészített dokumentumok összehangoltsága is alacsony. Továbbá az általános állami elvonások és a források helyi lekötöttsége, valamint a közigazgatási reform megkésettisége csökkentik a kistérségi beavatkozás lehetőségeit és a forrásfelhasználás hatékonyságát.

1. térkép: A Pécsi Kistérség települései

Forrás: A szerző összeállítása a KSH T-Star adatbázis alapján

A kistérség lehetőségeit, mint kifejtettük, alapvetően meghatározza Pécs országon belüli pozíciója. Megállapítható, hogy Pécs az elmúlt másfél évtizedben a rendszerváltás relatív vesztesének tekinthető. Periférikus helyzete, közlekedési kapcsolatainak fejletlensége eddig megakadályozták új növekedési pályára állását, miközben a szocializmusban kiépült gazdasági bázisa Komlóhoz hasonlóan leépült. A kibontakozást a helyi gazdasági erő hiánya és a külföldi közvetlen tőkeberuházások (Foreign Direct Investment, FDI) elmaradása is hátráltatja. Megfigyelhető a gazdasági szerkezet dezindustrializációja, amely egyben a potenciális kitörési pontok meghatározásának lehetőségét is magában hordozza. Új fejlődési irányt jelenhet a kultúraipar, amely stratégiának szerves elemét képezi az Európa Kulturális Fővárosa címre beadott és elnyert pályázat. Részben kihasználatlan előnynek nevezhetjük a Pécsi Tudományegyetemen kialakult tudásbázist: bár az egyetem és a gazdasági szféra kapcsolata még gyenge, a jövőben ezen a területen sokkal szorosabb együttműködés is elképzelhető. Ez a térség (a kistérség, egyben a megye és a régió) növekedését, az innováció terjedését, mélyebb beágyazódását is elősegítheti.

1. Természeti adottságok és környezeti állapot

1.1. A kistérség természeti, táji jellemzői

1.1.1. Földrajzi fekvés

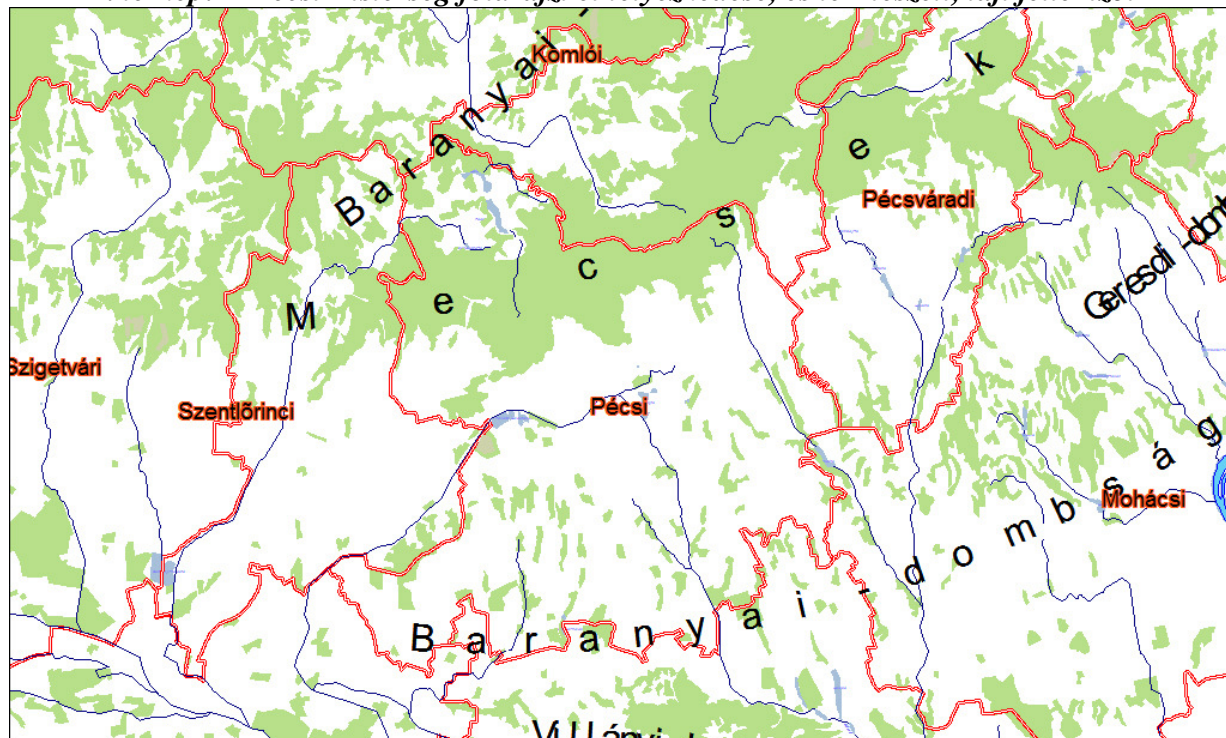
A Pécsi Kistérség Magyarország déli részén, a Dél-Dunántúli Régió területén és azon belül is Baranya megyében helyezkedik el.

Természet-földrajzilag a Pécsi Kistérséget alkotó települések a Mecsek hegyvidékhez és a Baranyai dombság, illetve a Pécsi síkság kistájához tartoznak. A kistérség Mecsek hegység nyugati részének egy részét is magába foglalja. Nagyrészt dombsági táj, amelynek felszíne északkelet felé a Geresdi-dombságba megy át, délről a Villányi-hegység határolja. Délnyugat felé a pécsi síkságba torkollik a táj.

Gazdaságföldrajzi szempontból a kistérség helyzetét erősen meghatározza a megye periférikus fekvése. Gyenge, hiányos úthálózata miatt nagy kerülőutak és időráfordítás árán lehet eljutni csak a kistérségben lévő célállomásokra. A fővárossal való összeköttetése szintén kedvezőtlen a nagy távolság és a gyorsforgalmi utak, illetve az autópálya hiánya miatt.

A horvátországi határ közelsége ellenére a kistérség nem rendelkezik határátkelővel, hiszen a megyén belül majdnem középen helyezkedik el.

2. térkép: A Pécsi Kistérség földrajzi elhelyezkedése, és természeti, táji jellemzői

Forrás: A szerző összeállítása a KSH T-Star adatbázis alapján

1.1.2. Domborzati és geológiai viszonyok

A táj geológiailag pleisztocén kori domb- és hegyvidék, amely a pannon tengerfenék kisebb törésvonalai és a természeti erők romboló hatására keletkezett. Széles, hullámos dombhátak és többnyire egyenes völgyek jellemzik, amelyet a földkéreg mozgásai és a külső erők alakítottak ki.

A legfontosabb alapkőzet a lösz, melyből sok helyen termékeny barna erdőtalajok alakultak ki. Azonban az intenzív mezőgazdasági művelés, az alacsony erdőszűltség, a mezővédő erdőszávok hiánya az eróziós folyamatoknak kedvez, ezért ritkán maradtak meg ezek a talajok. Ugyanakkor a lösz, illetve a helyenként előbukkanó ágyazati kőzet, a pannon üledék magas mésztartalma kedvezőtlenül befolyásolta a talajok kialakulását. A Mecsek hegyvidék talaja eltér a környező dombvidék talajától, főleg mészkőből és permii kori vörös homokkőből áll. Kialakulásakor jött létre a Mecsek előterében az urán, amit ma már nem bányásznak és a feketeszén. A jól karsztosodó mészkőben létrejött barlangok közül az Abaligeti-barlang a legnagyobb, ahol a befolyó vizek és a barlangi patak érdekes cseppkő képződményeket hozott létre.

1.1.3. Éghajlat

A kistérség az északi szélesség $45^{\circ} 55'$ és a $46^{\circ} 5'$ között helyezkedik el, szinte azonos távolságra az Egyenlítőtől és az Északi-sarktól. A térség földgömbi helyzetéből adódóan a mérsékelt égövi jellemzőket hordozza.

Az éghajlat mérsékeltlen meleg - mérsékeltlen nedves, a körzet déli része már közel esik a meleg típusúhoz. (3. ábra) Az évi napsütés 2060 óra körüli, nyáron kb. 830, télen kb. 215 napsütéses óra valószínű. Az évi középhőmérséklet $10,5-10,8^{\circ}\text{C}$ körül alakul. Az évi abszolút maximumok átlaga $34,0 - 35,0^{\circ}\text{C}$, míg a legalacsonyabb minimumok sokévi átlaga $-15,0^{\circ}\text{C}$ körüli.

A csapadék évi összege 670-690 mm közötti, ebből vegetációs időszakban 400-420 mm csapadék hullik. A 24 órás csapadékmaximum 118 mm.

A téli időszakban átlagosan 35-38 hótakarós nap várható, az átlagos maximális hóvastagság 26-28 cm közötti (2. táblázat)

A leggyakoribb szélirány az északnyugati, ősszel megnő a délkeleti szél gyakorisága is, de nem válik uralkodóvá. Az átlagos szélesség kevéssel 3 m/s alatt marad.

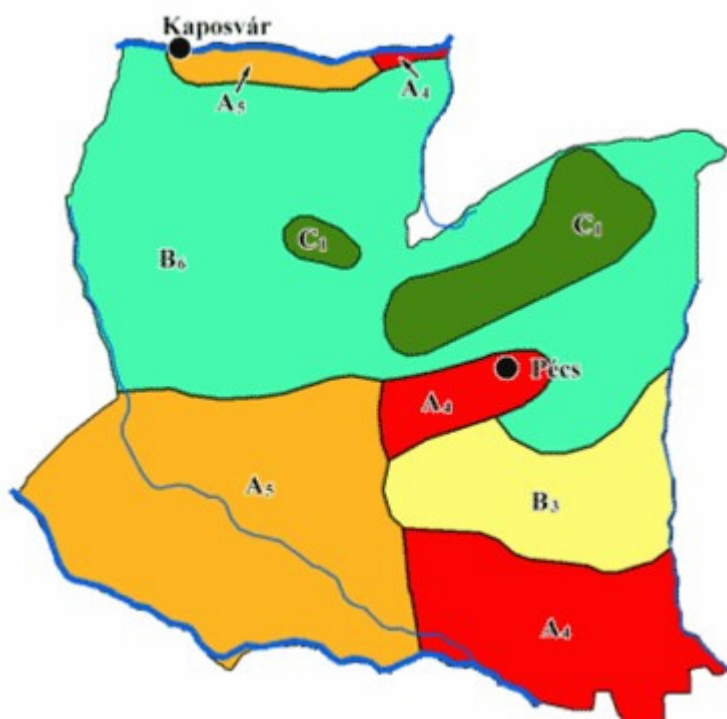
2. táblázat: Jellemző meteorológiai adatok: (Budapest adataival összehasonlítva)

	Dél-mecsekaljai körzet	Budapest adatai
átlagos évi csapadék	670-690 mm	600 mm
a tenyészidőszak csapadéka	400-420 mm	330 mm
a hőmérséklet évi átlaga	$10,5-10,8^{\circ}\text{C}$	$10,5^{\circ}\text{C}$
a tenyészidőszak hőmérsékleti átlaga	$17,0^{\circ}\text{C}$	$17,5^{\circ}\text{C}$
az évi napsütéses órák száma	2060 óra	2000 óra
a havas napok száma	35-38 nap	30 nap
jellemző szélirány	északnyugati	északnyugati

Forrás: Pécsi Kistérség: Agrárstruktúra- és vidékfejlesztési program, Pécsi Kistérségi Hivatal, 2004

A kistérség éghajlati szempontból kedvező pozícióban van. A napsütéses órák száma viszonylag magas (2000 óra fölötti), a csapadékeloszlás egyenletes, a Mecsek hatásai miatt szélsőségektől mentes, szubmediterrán jellegű.

3. térkép: A Dél-Dunántúli terület éghajlati körzetei

A4 - meleg, mérsékelten száraz, mérsékelten forró nyarú; A5 - meleg, mérsékelten száraz, hideg telű; B3 - mérsékelten meleg, mérsékelten száraz, enyhe telű; B6 - mérsékelten meleg, mérsékelten nedves, enyhe telű; C1 - hűvös, mérsékelten nedves, enyhe telű

Forrás: <http://www.deldunantul.com/index.php>

1.1.4. Vízkészletek, vízgazdálkodás

A kistérség mind felszíni, mind felszín alatti vizekben gazdag. Találhatók itt termálvizek, mesterséges tavak, horgásztavak, természetes állóvíz a térségben ma nem található. A kialakított mesterséges tó, az Orfűi-tó, Pécsi-tó, Hermann Ottó-tó, Kovácsszénájai-tó, az Abaliget tavak, a Pogányi tó, a Malomvölgyi tó és a Pelérdi halastavak, melyek üdülési, sportcélokat szolgálnak.

A körzetben a vizet a Vasas–Belvárdi-víz, a Peterd–Szemelyi patak, a Villány–Pogányi patak és a Kistótfalu–Németi patak a Karasicán keresztül a Dunába, illetve nyugaton a Pécsi-víz a Fekete-vízen át a Drávába vezeti el.

Nagy mennyiségű belvíz csak Keszütől északra a Pécsi síkságon található. A tavak mesterséges eredetű, völgyzárógátas tavak, ami a patakok felduzzasztásával és a talajvízszint kedvező emelésével járt néhány helyen. A talajvíz északon, a Mecsek alatt 2 m-nél magasabban érhető el. Van egy 4-6 m talajvízmélységű övezet a Vasas–Belvárdi-víz és a Villányi-hegység között. A többi területen 2-4 m között találjuk a talajvizet, mennyisége azonban csak a Mecsek alján számottevő. Kivételt képeznek a magasabb dombhátak, ahol csak egészen mélyen található víz, illetve magas a talajvíz a csatornák, patakok völgyében, közvetlen a patakok szomszédságában. Itt sokszor állandó, esetleg felszínig nedves vízhatás van.

1.1.5. Növényzet

Növényföldrajzi a tértagolás tekintetében a Mecsek-hegység kistáj a Nyugat-balkáni flóratartomány Pécsi flórajárásba tartozik. A terület fontosabb potenciális erdőtársulásai a cserszömörccés karszt-bokorerdők, a kocsánytalan tölgyesek, a mecseki bükkösök. A kistájra jellemző faj még a szelídgesztenye is. Az erdészetiileg hasznosított területeken közép- és időskorú keménylombos erdők díszlenek. Az erdők átlagos évi folyónövekedése 3,7-5,0 m³/ha. A mezőgazdasági művelés elterjedtebb kultúrái a búza és a kukorica. Fontosabb kertészeti kultúra az őszibarack és a szőlő.

A Pécsi-síkság már az Illír flóratartományba tartozik. A jellemző erdőtársulások a tölgy-kőris-szil ligeterdők és a patakmenti égeresek, illetve a kocsányos és kocsánytalan tölgyesek. Nyílt társulásokban homok-pusztarétek csak ritkán jelennek meg. A síkságon gyakorlatilag erdőgazdálkodás nincs, a mezőgazdasági termelés kultúrái jellemzően a búza, az őszi árpa és a kukorica.

1.2. A környezeti állapot jellemzői

1.2.1. A levegő minősége

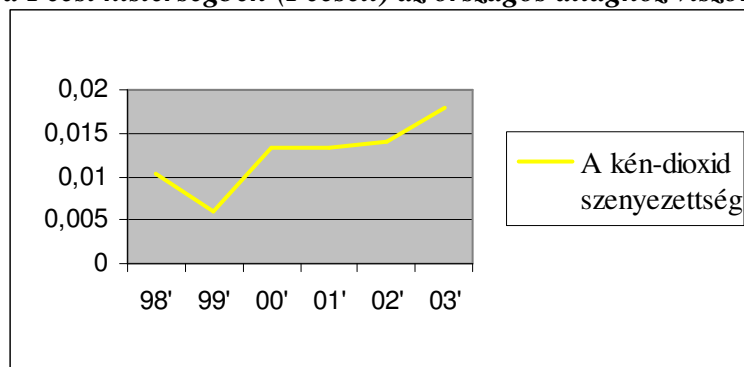
A térségben a levegőminőség szempontjából az ipari üzemek, a bányászati tevékenység az a szennyező forrás, amely koncentráltan, pontokban jelenik meg. A kistérségben a legkomolyabb légszennyező forrás a Pécsi Hőerőmű, amely sajnos pontosan a kistérség centrumában található.

A közlekedési eredetű és a lakossági fűtésből származó szennyezés viszont hálószerű lefedést eredményez, és így befolyásolja kedvezőtlenül a levegő minőségét. Ezen kívül szerepet játszanak a mezőgazdasági termelésből származó szennyezőanyagok is.

A komoly szennyező források negatív hatását erősíti még a kistérség és főleg Pécs városának földrajzi elhelyezkedése. A város szinte egy „katlanban” terül el, melynek következtésben nehezen tisztul ki a levegő és jellemző még, hogy mindkét (Los Angeles, London) típusú szmog is kialakulhat.

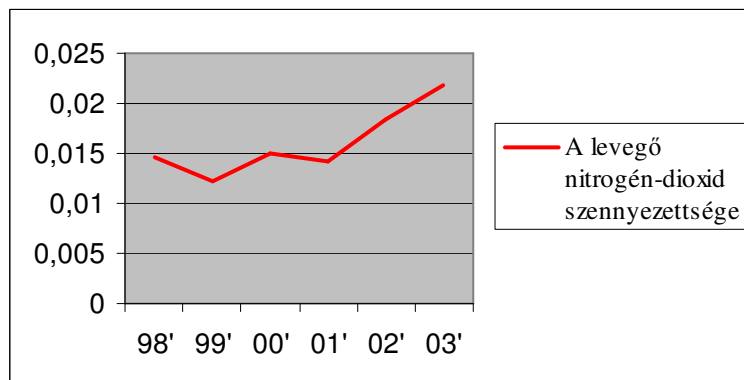
Ez a jelentős levegő szennyezés az elmúlt időkben azonban sajnos nem csökkent az országos átlaghoz képest, hanem még növekedett is, mint ahogy azt az alábbi grafikonok mutatják. 1., 2., 3. *ábra*) Az adatok természetesen csak Pécs városára vonatkoznak, hiszen a Pécsi kistérségben egyedül itt mérnek levegőszennyezési adatokat, illetve a többi településen nem számottevő a légszennyezés.

1. ábra: A levegő kén-dioxid szennyezettségének féléves átlagértéke a Pécsi kistérségben (Pécsett) az országos átlaghoz viszonyítva

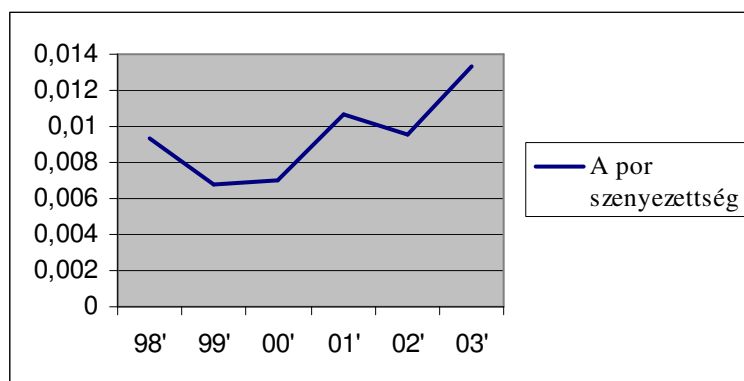
Forrás: A szerző összeállítása a KSH T-Star adatbázis alapján

2. ábra: A levegő nitrogén-dioxid szennyezettségének féléves átlagértéke a Pécsi kistérségben (Pécsett) az országos átlaghoz viszonyítva

Forrás: A szerző összeállítása a KSH T-Star adatbázis alapján

3. ábra: A levegő por szennyezettségének átlagos értéke a Pécsi kistérségben (Pécsett) az országos átlaghoz viszonyítva

Forrás: A szerző összeállítása a KSH T-Star adatbázis alapján

1.2.2. Vizek minősége

A térség felszín alatti és felszíni vízkészleteinek minőségét a terület és környezethasználatok, a közműves vízellátás és szennyvízkezelés alapvetően befolyásolják.

A felszín alatti vizek első vízadó réteg vize, a talajvíz a térség nagyobb részén szennyezett. A közcélú ásott kutak közegészségügyi vizsgálatai alapján a belterületi részeken ivóvízként egyre kevesebb helyen fogadható el a szakszerűtlen hulladékártolás, szennyvízszikkasztás, a mezőgazdasági eredetű hígtrágya és kemikália- szennyezés következtében, mivel már olyan mértékben elszennyeződött, olyan magas a nitrát és esetenként a baktérium szennyezettsége, hogy a települések területén emberi fogyasztásra alkalmatlan. A rétegvizek szintén szennyezettek.

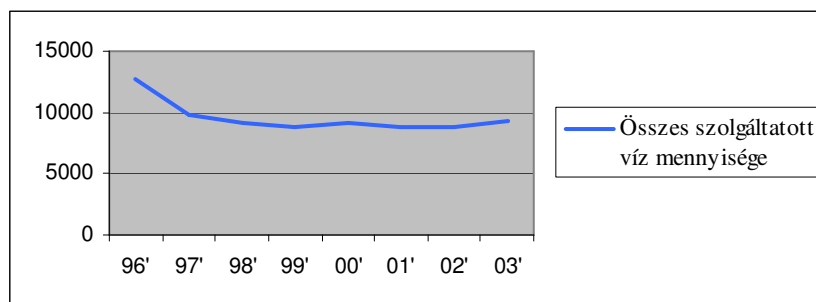
Felszíni vizek egyik csoportját képviselő folyó, a térségben található Fekete-víz vízminősége is erősen szennyezett kategóriába sorolható. Ez a szennyezettség az elmúlt 4 év alatt folyamatosan romlott. A felszíni vizek másik csoportját a tavak jelentik. A mesterséges tavak az elmúlt 30-40 évben létesültek, ezért időszerű lenne revitalizálásuk (mederkotrás, partvédelem). A tavak vízminőségének javítása szempontjából fontos lenne a tavak környezetében lévő településeken a szennyvízcsatorna-hálózat kiépítése. A térségben a halastavak száma is jelentős (pl. Málomi-tó, Pellérdi-tó). A kistérség vizét a Vasas-Belvárdi-vízfolyás, illetve a Villány-Pogányi-vízfolyás vezeti le. A patakok szennyezettnek

mondhatóak, egyrészt a szántóföldi növénytermesztés, a domboldalokról leszivárgó műtrágya, másrészt az állattartó telepek hígtrágyája szennyezi azokat, ezek csökkenő száma miatt azonban ez a szennyezési forrás, illetve típus most már kevésbé jelentős. A kommunális eredetű terhelés azonban jelentősnek mondható: a kistérségben viszonylag kisszámú település rendelkezik zárt csatornahálózattal és így kommunális szennyvizének jelentős része elszivárog, illetve azt a felszíni vízfolyásokba engedik. Pécs térségében nem szabad megfeledkezni arról sem, hogy a korábbi uránbányákból származó meddőhányok is szennyezik a felszín alatti vizeket. Ezen szennyezéseket mérik ún. monitoring – kúttal.

Azonban a kistérség minden településén kiépítették már a közüzemi vízhálózatot. Az igazsághoz természetesen hozzátartozik, hogy bizonyos falvakban vannak még olyan utcák, vagy utcarészletek ahol fúrt kutak szolgáltatják még a vizet. Zárt köz- és csatornahálózat azonban a 39 településből csak 6 településen van. A vizsgált 1996-2004 időszakban a kistérségben csak egy településen, Pellérdén került csatornahálózat kiépítésre. Pécs városa is bővíti napjainkban a csatornahálózatát, hiszen a Mecseki-hegyoldalban a korábbi bővítések nem nyúltak fel. Ezeket a fejlesztéseket a város ISPA támogatásokból is fedezi.

A kistérségben felhasznált víz mennyisége hasonlóan az országos trendekhez, csökkent. (4. ábra) Ennek okát egyrészt a víz díjának emelkedésében kell keresni, illetve a gazdaságosabb vízfelhasználású termékek elterjedése miatt következett be. A felhasznált víz mennyiségének csökkenése kihat a víztisztítás folyamatára és kihasználtságára is. A pécsi szennyvíztisztító telep például 60-70% -on működik csak, hiszen a jelenleginél nagyobb felhasználásra, kapacitásra tervezték.

4. ábra: Az összes szolgáltatott víz mennyisége a Pécsi kistérségben

Forrás: A szerző összeállítása a KSH T-Star adatbázis alapján

1.2.3. A táj, talaj állapota

A kistérség talajtakarója rendkívül változatos, a zonális és azonális talajok széles köre található meg a kis területen. Ezek a területeken a talaj jelenti a legértékesebb természeti erőforrást. Átlagos aranykorona értéke (14,2 AK/ha) ugyan elmarad az országos átlagtól, de az egyéb kedvező éghajlati viszonyok (magasabb hőmérséklet, valamivel több csapadék) részben ellensúlyozza ezt.

A kistérséget azonban két eltérő, a gyengébb talajminőségű, mezőgazdasági, növénytermesztési célokra kevésbé alkalmas, északi területre és a növénytermesztésre tökéletesen megfelelő déli területre lehet bontani, így az átlagos aranykorona érték is teljesen átértékelődik.

A fizikai talajféleségek közül a kistérség egészére a vályog jellemzi. A talaj termőréteg vastagsága a megyében a legkedvezőbbek közt van, meghaladja a 100 cm-es vastagságot.

A talajok szennyezettségét a mezőgazdasági művelés, azon belül is a műtrágyázás és leginkább az állattartó telepek (Magyarsarlós, Szemely–Szentkútpuszta: sertéstelep, Egerág:

marhatelep) hígtrágyája okozza. A talajszennyezés más jelentős forrásai pedig: az illegális hulladéklerakók, a zagytározók és a meddőhányók.

A külszíni bányászat (homok, lösz, agyag, kőszén) létrehozott kisebb-nagyobb tájsebek sokfelé megtalálhatóak a térségben. Az urán és szénbányászat által felhagyott környezeti károk felszámolása az egyik legfontosabb feladat.

1.2.5. Védett területek

A kistérség természetvédelmi hatósága a "Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság". A kistérség területén több természetvédelmi körzet található (Nyugat-Mecseki Tájvédelmi Körzet, Kelet Mecseki Tájvédelmi Körzet). A Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság a Nyugat-Mecsek Tájvédelmi körzetet kiterjesztését tervezi, egészen Cserkút-Bakonya-Kővágószőlős térségig, így a Pécsi Kistérség területén a teljes Mecsek-hegységi rész védelem alá kerülhet.

Helyi jelentőségű természetvédelmi terület a szőkédi akácfás legelő. Itt a fák zöme 50-100 év közötti akác, de előfordul fűz és nyárfa is. A védelem célja itt a gyepfelület, a hozzá tartozó változatos, fajokban gazdag élőhely megőrzése, illetve megmentése.

Természeti terület a térségben a Pécsudvard–Pogány–Szőkéd közötti nádas terület a Villány–Pogányi-víz mentén, illetve a gyepterületek Szemely, Pécsudvard, Kökény, Keszü, Magyarsarlós, Nagykozár és Bogád községek határában

1.2.6. Épített környezet

Mivel a környezetterhelő tevékenységek zöme települési környezetben zajlik, ezért a káros hatások az itt élőket koncentráltan érhetik. A legnagyobb probléma, hogy a terhelő tevékenység és a lakófunkció nem megfelelően válik el egymástól, nincsenek megfelelő mértékben kiépített elkerülőutak (ami pl. Pécs, Pellérd és Kozásmisleny esetében nagyon fontos lenne), a települések központjában nő a beépítettség és fokozódik a zsúfoltság, valamint hiányos a közművel való ellátottság.

A Pécsi kistérség azonban büszkélkedhet olyan nevezetességekkel, amelyek fel kerültek többek között az UNESCO világörökségi listájára (Ókeresztény Sírkamrák), amely komoly turisztikai vonzerőt is jelent. Pécs város történelmi épületei, a dóm, a dzsámi, stb. szintén nemzetközi jelentőséggel bírnak.

2. Térszerkezet

2.1. A Pécsi kistérség általános helyzete

Egy 2004-es kutatás alapján a kistérségek országos besorolása kedvező képet mutat a Pécsi Kistérségről. Ezen besorolás alapján a vizsgált terület a **fejlődő kategóriába** került, vagyis a „jók” közé. A régiós, vagy akár megyés vizsgálatokhoz képest a kistérségi kategorizálás sokkal differenciáltabb a képet mutat, hiszen minél kisebb térségi kategóriákat választunk a kutatás alapjául, annál kisebb a területi torzítás. A vizsgálat, melyre utaltunk, kilenc mutatót használt a kistérségek vizsgálatához, és az alkalmazott jelzőszámok alapján öt összevont fejlettségi térségtípust alakítottak ki.¹

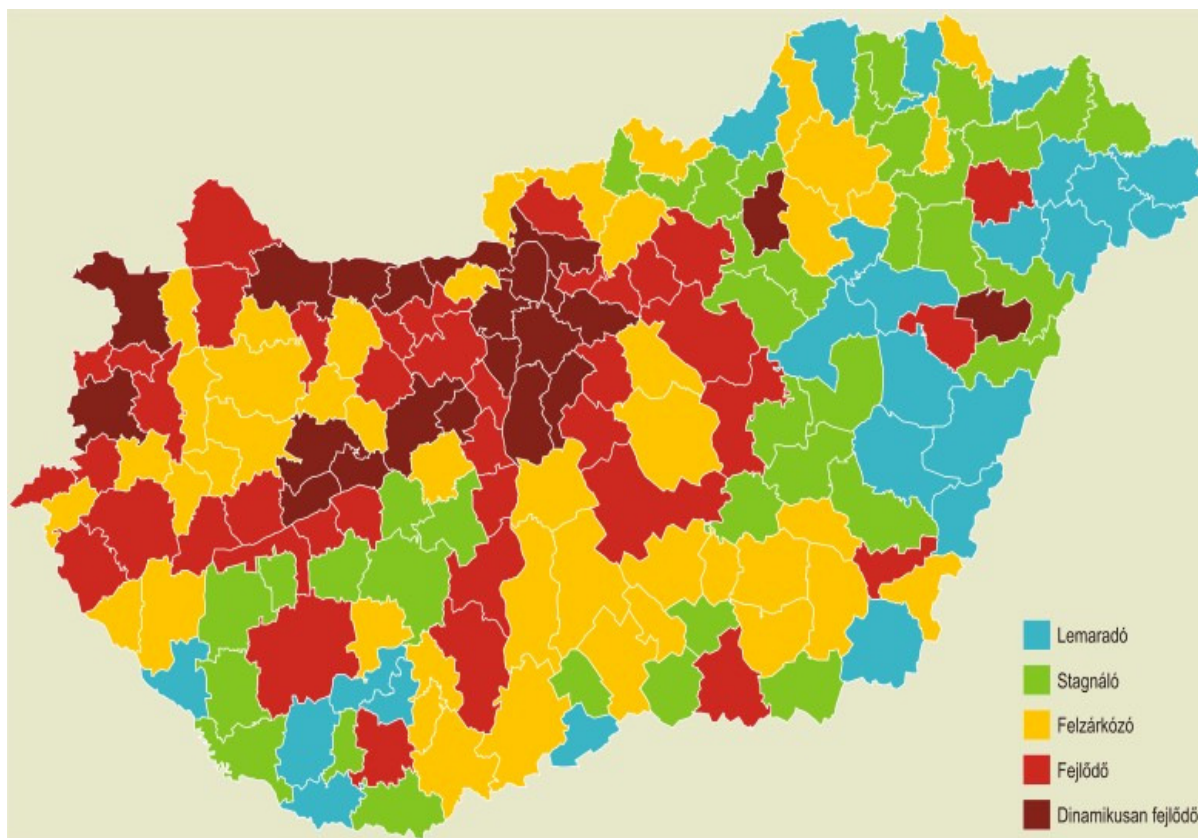
Általában a fejlődő kistérségek, mint a Pécsi kistérség is, részben a Budapest-Győr tengelyhez kapcsolódóan, vagy nagyvárosi funkcióik alapján, esetenként külföldi működő tőke telephelyeként, korábbi iparukat továbbfejlesztve, vagy annak munkaerőbázisán, idegenforgalmi adottságaikat kihasználva helyezkednek el. Néhány esetben - az átmenet második felében - a korábban ide-tartozó térségek vesztek lendületükből, s nem tudták megtartani pozíciójukat ebben a kategóriában. (Ilyen például Miskolc, Orosháza és Hódmezővásárhely térsége.) A fejlődő típusba került át Nyíregyháza, a korábbinál jóval kisebb térségével, valamint Jászberény térsége, s elsősorban az autópályák hatására Dabas, Monor, Aszód és Gyöngyös térsége.

Mint ahogy az a 4. térképből kiderül a Pécsi kistérség egyedülként tartozik a fejlődő térségek közé a szűk környezetében, szinte csak lemaradó és stagnáló térségek szomszédságában helyezkedik el. A Dél-Dunántúlon nincs is dinamikusan fejlődő térség, ami nagyon hátrányos a térség jövőjére vonatkozóan.

¹ **Mutatók:** 1. Külföldi érdekeltségű vállalkozások külföldi saját tőkéje egy lakosra, 2002; 2. Személyi jövedelemadó-alapot képező jövedelem egy lakosra, 2002; 3. Személyi jövedelemadó-alapot képező jövedelem egy lakosra, 2002/1992; 4. Működő gazdasági szervezetek ezer lakosra jutó száma, 2002; 5. Működő gazdasági szervezetek száma, 2002/1996; 6. Munkanélküliek aránya, 2002; 7. Vándorlási különbözet ezer lakosra jutó száma, 1990-2002; 8. Távbeszélő-főállomások ezer lakosra jutó száma, 2002; 9. Személygépkocsik száma ezer lakosra, 2002.

Térségtípus: A **dinamikusan fejlődő** - a jelzőszámok zöme több mint 10%-kal meghaladja a vidéki átlagot. A **fejlődő** térségek azok, ahol a mutatók zöme a vidéki átlag felett van, de az eltérés mértéke nem haladja meg a 10%-ot. A **felzárkózó** térségek azok, ahol a mutatók zöme közelíti a vidéki átlagot, s a növekedés jeleit is mutatják. A **stagnáló** térségek azok, ahol a vidéki átlagtól való elmaradás a jelzőszámok zöménél eléri, illetve közelíti a 10%-ot. A **lemaradó** térségek esetében a jelzőszámok zöménél a vidéki átlagtól való elmaradás legalább 15%.

4. térkép: Kistérségeink helyzete az EU küszöbén

Forrás: Faluvégi Albert (2004): Kistérségeink helyzete az EU küszöbén. Területi Statisztika 7. (44.) évf. 5. szám

2.2. A kistérség térszerkezete

„A térszerkezet egy adott természetföldrajzi környezet bázisán, a hosszú távú történeti folyamatok, a gazdasági, társadalmi, politikai fejlődés, a folyamatosan változó társadalmi, ágazati, területi munkamegosztás talán legsajátosabb lenyomata és szintetizálója, egyben a további fejlődés és fejlesztés egyik legmerevebb kerete és általános feltételrendszere. „

A kistérség térszerkezeti, településszerkezeti elemzésének kiindulópontja természetesen az, hogy a térség egyértelműen monocentrikus. Pécs dominanciája a térségben egyértelmű, hiszen a város nemcsak a megye központja, hanem a régió egyik centruma is. A többi 38 kistélepülés egyike sem tud a kistérségen belül egy ellenpólust teremteni a várossal szemben, bár erre egyre erőteljesebb próbálkozások vannak főleg Kozármisleny település oldaláról.

5. térkép: Baranya megye térszerkezete

Forrás: <http://www.deldunantul.com/index.php>

Pécs körül alakult ki a Dél-Dunántúl területén a legintenzívebb településközi kapcsolatrendszer. A KSH vizsgálatai és lehatárolása szerint a pécsi agglomerációba a várossal együtt 62 település tartozik Pécs körül 16 község formálja a belső, 45 pedig a külső agglomerációs gyűrűt. Az agglomeráció együttes lakosság száma csaknem eléri a 210 ezer főt. Az agglomerációs települések között jelentős különbségek vannak minden tekintetben, de közös sajátosságuk, hogy erős funkcionális kapcsolatokat tartanak fenn Péccsel. Ezen agglomerációs települések közül a legtöbben természetesen a Pécsi Kistérséghez tartoznak, köztük is példaképp említhető Kozármisleny település, ami az utóbbi években a városi lakosság kiköltözési hullámának egyértelmű célterületévé vált. Ezt a tendenciát a település vezetősége kellőképpen ki is használta, melynek következtében egy nagyon rendezett és modern elővárosi térség alakult ki.

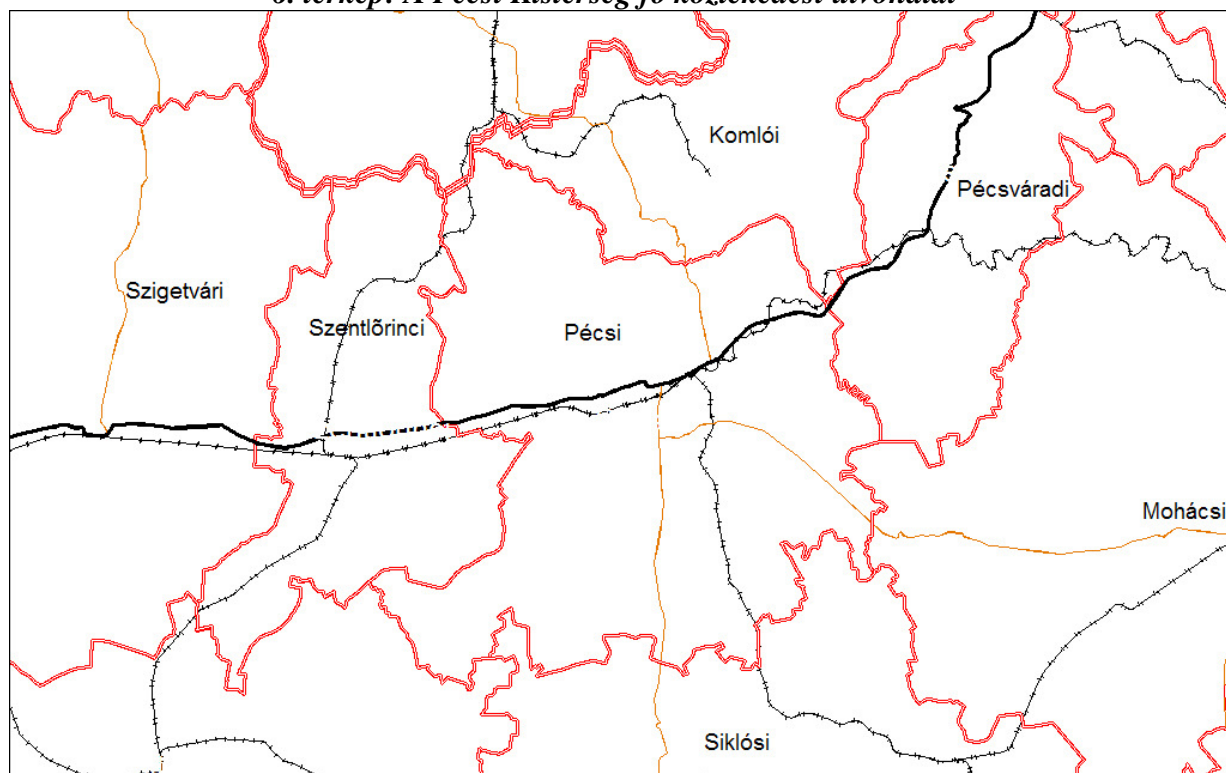
Annak ellenére, hogy Pécs látja el mind az oktatási, egészségügyi, mind bürokratikus központi feladatokat és a térség munkavállalóinak nagy része is ott vállal munkát, funkcionális értelemben vett területi munkamegosztás azonban némiképp létezik, például a helyi lakosság nagy része tölti szabadidejét pihenéssel, sportolással Orfűn, vagy Abaligetén. Pécs városa különben törekszik több szinten is hegemóniáját csökkenteni a kistérségben és ennek szellemében a kistérségi vezetői feladatot például nem a pécsi önkormányzat munkatársai végzi.

A kistérség közlekedési, infrastrukturális helyzete is egyértelműen Pécshez, illetve a körülötte lévő nagyobb léptékű térszervezetekhez kötődik. A megye, illetve a régió közlekedési szituációjából következő hátrányok és lehetőségek elemzése előtt azonban hangsúlyozni kell, hogy a kistérségen belül a pár mecseki települést kivéve a közlekedési jól megoldott. Ez természetesen elengedhetetlen, hiszen a város környéki falvakból jelentős mértékű ingázás történik nap, mint nap.

A térség vasúti, közúti és vízi közlekedési helyzete sok tekintetben előnytelen. A régió nagy kapacitású közúti és vasúti hálózati elemei Budapest felé irányulnak. Vasúti szempontból a Murakeresztúr - Nagykanizsa - Balaton - Budapest, a Gyékényes - Kaposvár - Dombóvár - Budapest nemzetközi jelentőségű közlekedési folyosók, a Magyarbóly - Pécs - Dombóvár - Budapest formálisan ugyan felértékelődő, nemzetközi folyosó, de inkább még csak országos jelentőséggel bír.

A közúti közlekedés szempontjából a Budapest - Balaton - Nagykanizsa, valamint a Budapest - Pécs - Barcs vonalnak van kiemelkedő jelentősége. A jelenleg folyó autópálya építések (M 7), illetve változó tervek (M 6) javíthatják az egész Dél-Dunántúl és a ezzel a kistérség közúti térszerkezeti pozícióit.

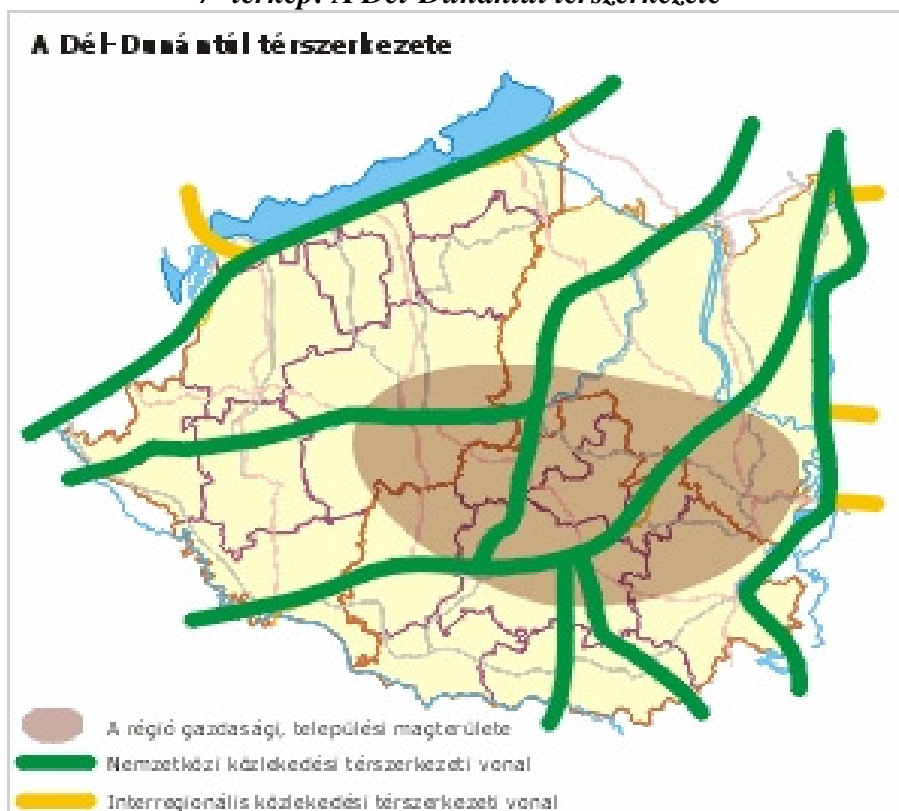
6. térkép: A Pécsi Kistérség fő közlekedési útvonalai

Forrás: A szerző összeállítása a KSH T-Star adatbázis alapján

A "Helsinki korridorok", az európai nagy tér közlekedési ütőereinek kiépülése lényegesen javíthatja a Dél-Dunántúl nemzetközi és hazai közlekedési ellátottságát, illetve minőségét. A Dél-Dunántúl új módon kapcsolódhat majd be a nemzetközi hálózatokba, illetve rajtuk keresztül a nemzetközi munkamegosztásba.

7- térkép: A Dél-Dunántúl térszerkezete

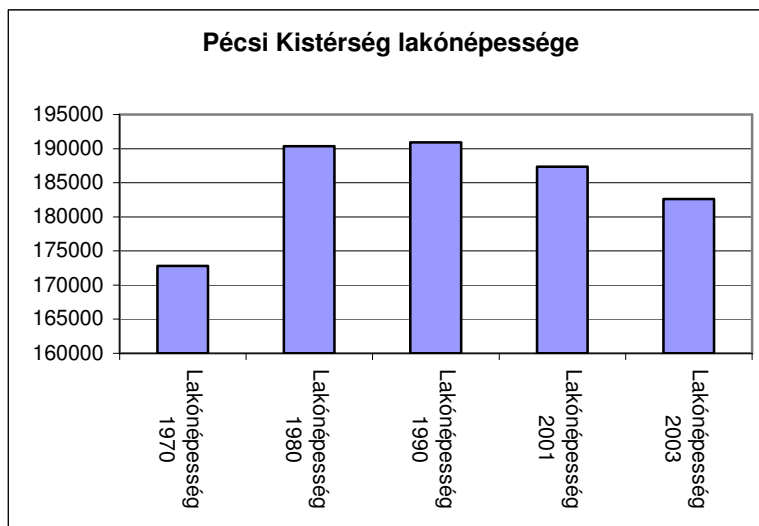

Forrás: <http://www.deldunantul.com/index.php>

3. Humán erőforrások

3.1. Demográfia

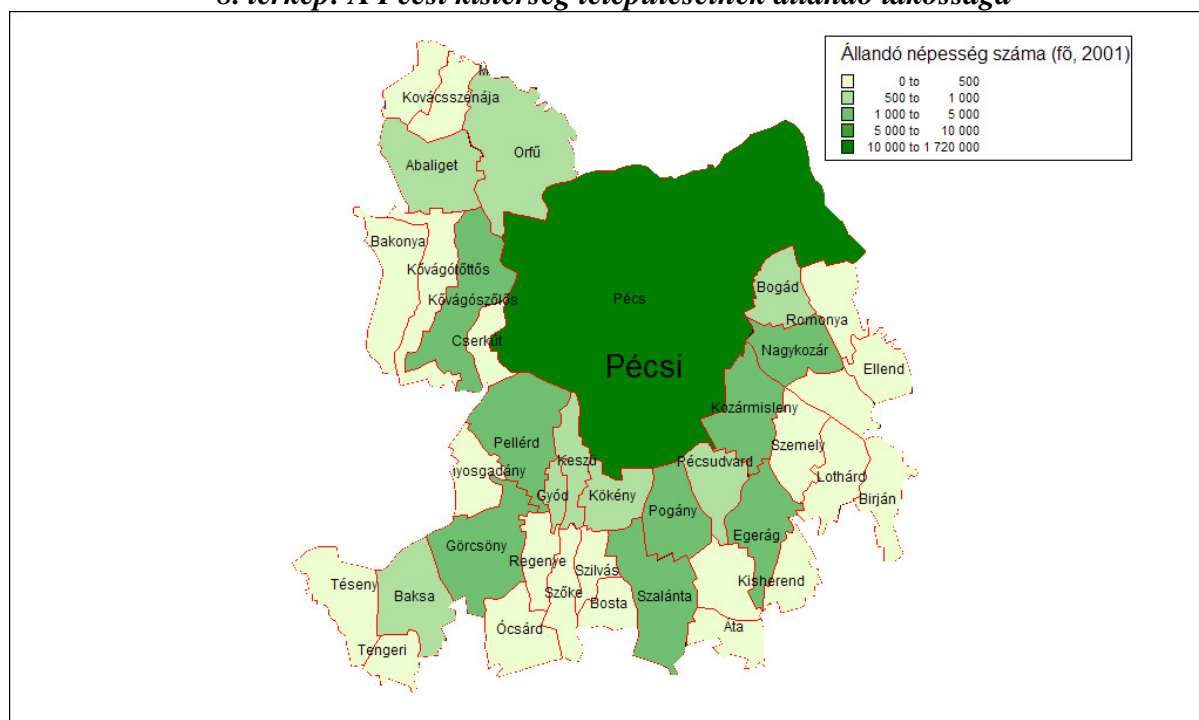
5. ábra. A lakónépesség változása

Forrás: A szerző összeállítása a KSH T-Star adatbázis alapján

A Pécsi Kistérség lakónépessége 2003-ban 182637 fő volt, Baranya megye összlakosságának 45%-a. A népesség döntően Pécsre koncentrálódik (a kistérségi lakosság 85%-a itt él), de látható, hogy a város súlya a szuburbanizáció előrehaladásával fokozatosan csökken a kistérségen belül (1990-ben még 89% volt).

8. térkép: A Pécsi kistérség településeinek állandó lakossága

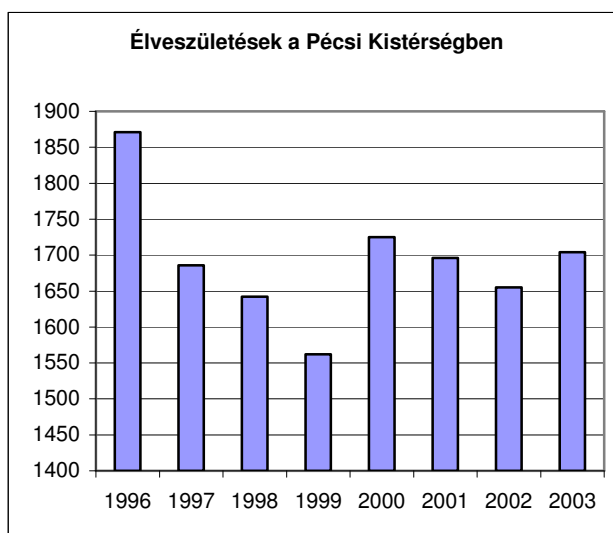

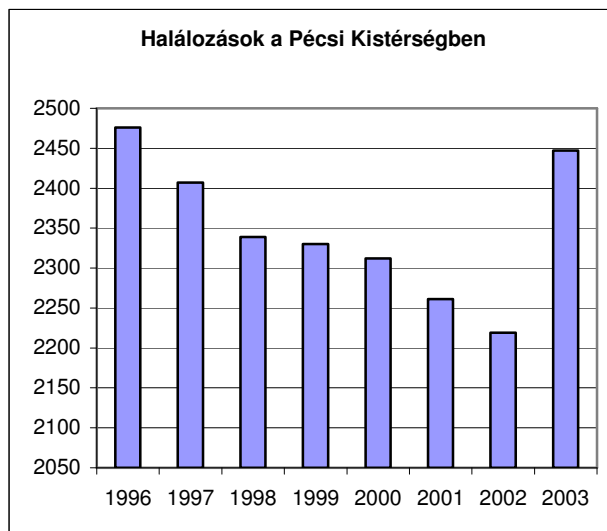
Forrás: A szerző összeállítása a KSH T-Star adatbázis alapján

A népesség ma 2,5%-kal kevesebb, mint a 2001-es népszámlálás idején. A csökkenés üteme meghaladja mind a megyei, mind a regionális és országos mutatókat. A népességfogyás azonban területileg egyenlőtlenül valósul meg. Pécsen 4%-os volt a fogyás 2001 óta, miközben a kistérség fennmaradó részén összességében 7,7%-os növekedés valósult meg. Az átrendeződési folyamat fő nyertesei azok a Pécs közeli, viszonylag nagyobb és jó infrastruktúrával rendelkező települések, ahová a városból való elvándorlás irányul. Különösen Pellérd, Pogány és Kozármisleny növekedése szembetűnő, bár az ezredforduló óta Keszü is csatlakozott hozzájuk. A vesztesek elsősorban a kisméretű aprófalvak, ahol a népességfenntartás forrásainak kimerültével fölgyorsult az előregedés. A térségen belüli vándorlási különbségek vizsgálata rámutat, hogy 1970 és 1979 között a kistérség lakossága áramlott Pécs felé, 1980-tól ez a folyamat megfordult (miközben más területekről továbbra is vándorlás folyt Pécsre) és 1990-től föl is gyorsult.

A vándorlás mellett a népességváltozás két legfontosabb komponense az élveszületések és a halálozások száma. A lenti ábrából látható, hogy 1996-tól 1999-ig lényegében egyenletesen csökkent a születésszám, míg az ezredforduló óta kisebb ingadozásokkal többé-kevésbé stagnál. A halálozások tendenciája ezzel szemben 2002-ig folyamatosan csökkenő, míg 2003-ban kiugróan magas értéket mutatott.

6. ábra: élveszületések és halálozások száma a kistérségben

Forrás: A szerző összeállítása a KSH T-Star adatbázis alapján

3.1.1. A népesség korstruktúrája és nemek közötti megoszlása

A Pécsi Kistérség korfája több tekintetben eltér az országostól. A fiatal (15-19 éves) csoportok létszámai az országos értékekkel ellentétben a korrallal növekedve bővebbek, míg az ország egészében ez pont fordítva van. A felnőttkorúak (20-49 évesek) csoportjai számosabbak az országosnál. Különösen magas az országosan kisméretű 35-44 éves réteg: ennek aránya 13% (országosan 2,7%). Az idősebb korosztályok arányai megfelelnek az országos értékeknek.

A kistérségben az országosnál kicsit nagyobb a nők aránya (53,4% - 52,4%). A településeken Magyarsarlós (55%), Szemely (56%) és Szökéd rendelkezik kiemelkedő, 5% fölötti nőtöblettel.

3.1.2. Nemzetiségi arányok

A kistérség lakossága döntően magyar nemzetiségű (93,7%), etnikailag homogén. A legnagyobb arányban a német kisebbség tagjai fordulnak elő, 5830 fővel (3%). Német kisebbség jórészt minden településen található, de csak Pogányon haladja meg arányuk a 10%-ot. A cigányok (2381 fő) részaránya 1,3%. Jórészt egyenletesen oszlanak el a kistérség települései között, de kiemelten magas számban élnek Bostán, Kovácsszénáján, Kővágószőlősen, Szökén és Tésenyen, vagyis elsősorban kisméretű, a térségen belül is periférikus helyzetű falvakban. A horvát kisebbség összlétszáma 3043 fő (1,6%). Három településen 25% fölötti arányban található: Kökény (30%), Pécsudvard (27%), Szalánta (32%), Szemely (39%). Számottevő szerb kisebbség nem található.

3.2. Foglalkoztatás, munkaerőpiac²

A kilencvenes években a munkaerőpiac drámai változásai kedvezőtlenül érintették a megye központjában elhelyezkedő a Pécsi Kistérséget is. A gazdaság fejlődése a humán-erőforrás fejlesztésben is új kihívásokat fogalmaz meg. A térségben a gazdaságilag aktív népesség nem számottevő növekedése jelentős alakító tényezőjévé vált a munkanélküliségi mutató értékének. E tényező és a stagnáló gazdaság együttes hatásának tudható be, hogy a kistérség egyre jobban eltávolodott a pozitív elmozdulást mutató országos mutatóktól.

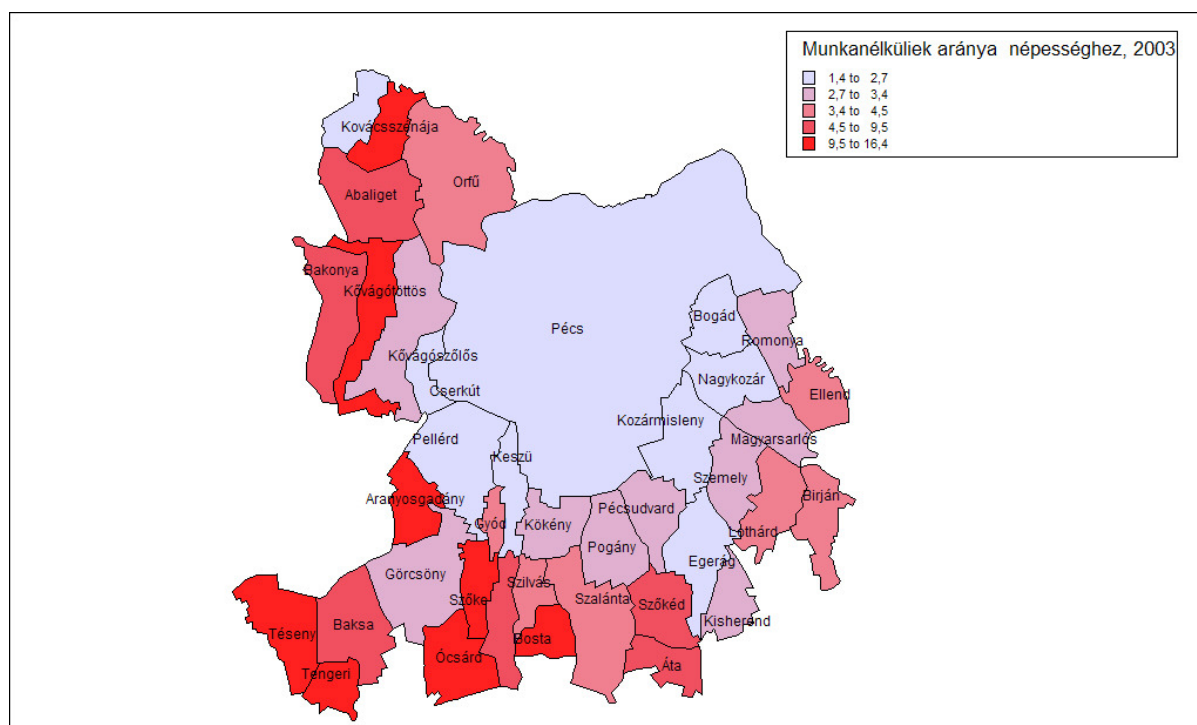
Pécs foglalkoztatási szerepének, továbbá a pécsi statisztikai kistérség viszonylag kiegyensúlyozott gazdasági potenciáljának köszönhetően a kistérség egészét tekintve kedvező a helyzet a regisztrált és tartós munkanélküliek arányának tekintetében - értékük a megyei és az országos átlag alatt marad az egyébként romló munkanélküliségi pozíciójú Baranya megyében, a kistérségen belül azonban vannak problémás területek. A munkanélküliek aránya a megyeszékhelyeken a legalacsonyabb, a kisebb városok helyzete általában megegyezik az országos rátával, azonban a községeké, falvaké kedvezőtlenebb. A baranyai kistérségek közül az első helyen áll a rangsorban a Pécsi Kistérség, 2003-ban például 3,8%, illetve 1,6% volt az említett mutatók aránya, míg ugyanezek átlaga a 9 kistérségben 7,6%, illetve 3,9% volt³. A munkanélkülieken belül viszont magas a tartós munkanélüliek aránya, ami arra utal, hogy a munkanélküliek a foglalkoztatásba való reintegrálása nagy problémát jelent.

A foglalkoztatottak mintegy 85%-a helyben foglalkoztatott, ezek többsége a szolgáltató szektorban tevékenykedik. A más településre járó foglalkoztatottak kb. 1/3-a másik megyében vállal állást. A kistérségen belül viszont több településen nagyon alacsony, akár 10% alatti a helyben foglalkoztatott aktív korú népesség aránya. E tekintetben is megmutatkozik a nagyváros pozitív, de egyben negatívan is értékelhető hatása. Pécs elszívó hatása különösen a felsőfokú végzettséggel rendelkező lakosság körében tapasztalható, akik gyakran korábbi lakóhelyüket is elhagyják tanulmányaik befejezését követően. A 17- térképen jól látható a kistérségen belüli foglalkoztatási különbségek, miszerint a periférián elhelyezkedő kistelepülések ebből a szempontból is hátrányos helyzetben vannak.

² SAPARD felülvizsgálat alapján

³ KSH évkönyv Baranya megye 2003

9. térkép: A munkanélküliek és a lakónépesség aránya a Pécsi Kistérségben

Forrás: A szerző összeállítása a KSH T-Star adatbázis alapján

A regisztrált munkanélküliek száma a kistérségben a kisebb ingadozások ellenére csökkenő képet mutat az utóbbi években. A nők száma ugyan magasabb a regisztrált munkanélkülieken belül az egész kistérségre vonatkozóan, viszont ez az arány településenként jelentős eltéréseket mutat. A népességi adatokat is figyelembe véve azonban megállapítható, hogy az országos és megyei adatokhoz hasonlóan a nők körében alacsonyabb a munkanélküliség, mint a férfiak esetében (az aktív korú népességre számolva).

Végzettség szerint vizsgálva a regisztrált munkanélkülieket, a legnagyobb arányban az általános iskolai és a szakközépiskolai végzettséggel rendelkezők vannak. Őket követik a szakközépiskolai, technikai, gimnáziumi végzettségűek, s ismét növekvő tendenciát mutat a főiskolát, egyetemet végzettek száma. Magas a kistérségben a pályakezdő, s a szellemi foglalkozású regisztrált munkanélküliek aránya a megyei átlaghoz viszonyítva.

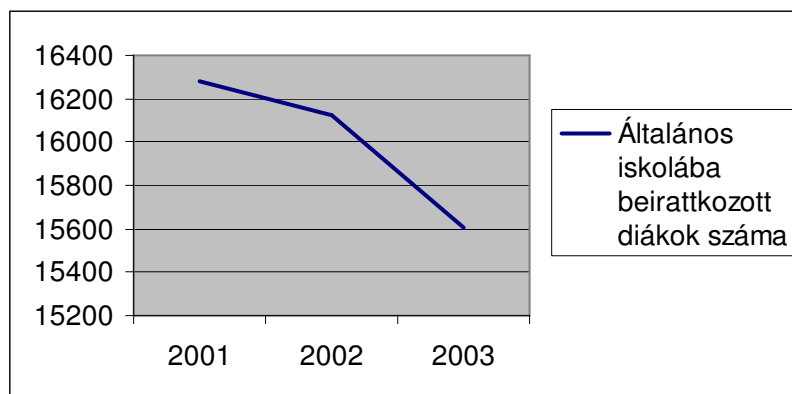
3.3. Oktatás, képzés, szakképzés

Az emberi erőforrás az egyik, ha nem a legfontosabb erőforrása egy adott térségnek. A terület versenyképességének fenntartásához mindenképpen szükséges egy, a kor kihívásainak megfelelő oktatási, képzési rendszer. A magyar közoktatás többszintű struktúrájára tekintve az adott kistérségben is az alapképzést (általános iskolák), középszintű oktatást (gimnáziumok, szakközépiskolák, szakközépiskolák), a felsőoktatást (egyetemek, főiskolák), illetve a különböző speciális iskolákat kell vizsgálni. Pontosabban ezek meglétét, minőségét és kihasználtságát kell kutatni, ha megfelelő képet akarunk alkotni egy terület oktatási helyzetéről. A képzési struktúra új, az elmúlt években elterjedő eleme, a felsőfokú, okleveles, OKJ-s képzés. Ezen képzési formák népszerűsége egyre jobban növekszik, egyre-másra alakulnak az oktatási központok, sajnos sokszor a minőségi oktatás kárára.

A Pécsi kistérségnek speciális arculata van abból a szempontból, hogy minden tekintetben szinte egyközpontú. A közoktatás terén sincs ez másképp. Pécs középfokú képzésre gyakorolt meghatározó és egyben kizárólagos hatása részleges előnyöket és bizonyos hátrányokat is jelent a kistérség számára. Feltétlenül előnyként értékelhető az, hogy a szakmát választó általános iskolások számára igen széles választási lehetőséget kínálnak a nagyváros középfokú oktatási intézményei. Ezzel együtt, viszont hátrány az, hogy ezek az oktatási intézményekhez a nem pécsi diákságnak utaznia kell, ezzel is csökkentve a falvak népesség megtartó képességét, illetve nem indukálják a gazdasági élet szereplőinek oktatási intézmény köré történő letelepedését. Különösen igaz ez a felsőoktatásban tanulók tekintetében, akiknek csak a töredéke – vagy az sem – tér vissza, vagy marad korábbi szülőföldjén. Számukra a munkalehetőségek még inkább szűkebb korlátok között mozognak, mint a középfokú oktatási intézményben végzettek számára.

Az alapképzés természetesen nem ennyire monocentrikus. A 39 település közül 16 üzemeltet általános iskolát, és mellette óvodát is. Sajnos a tendencia az, hogy ezek a kisfalvak egyre kevésbé bírják fenntartani az iskolákat finanszírozási problémák miatt, illetve amiatt, hogy a kistérségben is, mint országosan, csökken a gyerekek száma.

7. ábra: A Pécsi kistérségben az általános iskolákba beiratkozott diákok száma

Forrás: A szerző összeállítása a KSH T-Star adatbázis alapján

Hosszú távon ugyankor előnyt jelenthet, hogy a Pécsi kistérség lakosságának képzettségi szintje egyértelműen jobb, mint az országos átlag. Ezt több mutató is alátámasztja:

- Azoknak a lakosoknak az aránya, akik az általános iskola egyetlen osztályát sem végezték el, az országos átlagnál jobb, vagyis jóval kevesebben vannak olyanok a térségben akik nem jártak egyáltalán iskolában, mint az országos átlag. A kistérségben ez konkrétan 0,32% (országos: 0,62%) , amelynek további csökkentése természetesen cél.
- Az érettségi vizsgával rendelkezők aránya is nagyobb, mint az országos átlag.
- A Pécsi kistérségben diplomával rendelkezők száma is nagyobb, mint az átlag. Ez természetesen annak tudható be, hogy a Pécsi Tudományegyetem nemcsak helyi, vagy regionális vonzerőt jelent, hanem az egész ország területéről jelentkeznek diákok az PTE különböző szakjaira.

3.4. Egészségügyi és szociális ellátás

3.4.1. Egészségügyi informatikai háttér bővítése

Pécs városa az egészségügy és a szociális ellátások terén központi szerepet tölt be nemcsak a kistérségben, de Baranyában és a Dél-Dunántúli régióban egyaránt. A kistérségen belül Pécsen található az egyetlen mentő állomás, valamint a PTE Orvostudományi karának köszönhetően regionális és országos szinten is széleskörű és magas minőségű egészségügyi ellátás működik.

A régió alapvető érdeke a térségben az egészségi állapot javítása és a gyógyítás hatékonyságának fokozása. A régió szerepe az egészségpolitika alakításában felértékelődik, mivel

- az egészségügyi kapacitások kihasználásának optimalizálása;
- a szolgáltatások színvonalának és a gyógyítás eredményességének javítása;
- az ágazat költségeinek racionalizálása, valamint
- az egészségügyi infrastruktúra és képzés fejlesztése

regionális léptékben valósítható meg hatékonyan.

A Dél-Dunántúli régió egészségügyi informatikai háttéré bővítésre és fejlesztésre szorul. A régió komplex fejlesztési programjának egyik célja az egészségügy informatikai kereteinek, illetve egységes, régiószintű informatikai rendszerének megalapozása és kiépítése, mely a naprakész egészségügyi információk elérését és az egészségügy közreműködői közötti kommunikációt hivatott javítani.

A régiót jelenleg a kórházak, rendelőintézetek, Gyógyinfók az ÁNTSZ-ek különböző szintű, mélységű, diszperz informatikai fejlesztései jellemzik. Ezeknek a rendszereknek az integrálása elősegíti a

- regionális egészségügyi adatok feldolgozását, elemzését,
- az egészségügyi intézmények által nyújtott szolgáltatások körének szélesítését,
- az oktatás, képzés, továbbképzés feltételeinek javítását.

A régió kórházai, rendelőintézetei különböző szintű és terjedelmű, hard- és software környezetükben eltérő információs rendszereket működtetnek. Ezek a rendszerek nem képesek egymással, illetve az alapellátás közreműködőivel hatékonyan kommunikálni, és korlátozott a szakmai adatbázisok hozzáférhetősége.

A regionális egészségügyi informatikai háttérének kiépítése a diszperz informatikai rendszerek hálózatba szervezését célozza, mely feltételezi a kórházak, rendelőintézetek, gyógyinfók, megyei ÁNTSZ-ek az információs infrastruktúrájának hálózati és protokolláris integrálását, megteremtve annak lehetőségét is, hogy az arra jogosult adatigénylők (adatfeldolgozók, elemzők, döntéselőkészítők, egészségügyi szolgáltatók stb.) csatlakozhassanak a rendszerbe.

A regionális egészségügyi informatikai rendszerek fejlesztésénél további szempont az oktatásba való bevonásának lehetősége. A fejlesztés hosszútávú hatása a régió népessége egészségi állapotának javulása, az egészségügyi adatokhoz való hozzáférés, az egészségügyi szolgáltatások színvonala, valamint az egészségügyi gyakorlat és az oktatás, képzés közötti kapcsolat erősödik a közép- és felsőfokú egészségügyi oktatási intézményekkel.

3.4.2. Egészségipari klaszter kialakítása

A kistérség és Pécs városának is alapvető érdeke, hogy a megye és a régió támogatásával a térségben egészségipari klasztert hozzon létre. A klaszter magja természetesen egy K+F bázis, az egyetem orvostudományi kara. Ehhez kapcsolódhat a szellemi produkciót termékké elállító vagy a szellemi termékként megjelenő szolgáltatást eszközökkel megalapozó feldolgozóipar, azután maga a szolgáltatási hálózat, továbbá a kiegészítő szektorok, mint például a speciális (konferencia-, szakmai-, gyógy- vagy éppen ökológiai) turizmus és ennek az infrastruktúrája, a kiszolgáló hálózata stb. A szellemi termék piaci termékké történő átváltása önmaga is általában „harmadik szervezetet” igényel (innovációs transzferközpontot vagy valamilyen menedzselő szervezetet). Magának a klaszter koncepciónak a megfogalmazása két irányból történhet.

Ha van olyan kutatási-fejlesztési potenciál, amely

- olyan mérvű szellemi outputtal rendelkezik, amely elégséges a rendszer megalapozására,
- időben tartós – hosszabb távú – kutatási-fejlesztési iránnyal (profíllal) működik, azaz további szellemi termékek valószínűsíthetők,
- a gazdasági élettel (vállalkozásokkal) bizonyos szintű kapcsolatokat már kiépített, illetőleg potenciálisan van olyan vállalkozási kör, amely ennek kialakítására alkalmas, és – van közös akarat – jobbik esetben érdekeltség – a tartós kooperációra, akkor az „alulról építkező”, profilírozott klaszter fejlesztési képe fogalmazható meg, az adott kutatási fejlesztési potenciálra alapozva.

Ha az első két feltétel egy meghatározott irányú kutatási-fejlesztési potenciálnál nem áll fenn, de több kisebb, valamilyen módon rokonítható egység esetében már igen (a harmadik és főleg a negyedik feltétel pedig teljesíthető), akkor „felülről lefelé” alakuló klaszterformáció képzelhető el, amely kezdetben „gyűjő klaszterként” funkcionál, és majd a fejlődés szakosítja és profilírozza a későbbiekben. Hosszabb távon a túl heterogén alapú klaszterek nemigen életképesek, hiszen a modern versenyképességnek meghatározó elemei a méretgazdaságosság (annak az alsó küszöbértéknek a meghaladása, amely felett a klaszter működtethető, finanszírozható, és külső forrás fogadására is alkalmas: lesznek referenciái és vonzó is lesz, például a kockázati tőke számára) és a specializáltság. Baranya, illetőleg Pécs esetében – az eddigi fejlemények alapján, például – az *első esetben* a mozgásszervi megbetegedésben szenvedők NKF által támogatott programja lehetne – például – egy klaszterépítési alap. E kutatás eléggé komplex ahhoz, hogy az építkezés számára alapot nyújtson. A kutatási eredmények feltehetőleg a terápiára, a rehabilitációra, a környezetre (például a munkaerőpiaci-foglalkoztatási környezetre), a szervezési-adminisztrációs teendőkre stb. terjednek ki, amelyek alapján szelektálhatók azok az elemek, amelyek piaci alapú – ide sorolva a non-profit – tevékenységek kifejlesztésére, vagy a meglévő kezdemények továbbfejlesztésére alkalmasak (például a terápiához vagy a rehabilitációhoz szükséges eszközök előállítás, a folyamatos termékfejlesztés alapjainak megteremtése, a terápiái és rehabilitációs szolgáltatások megteremtése vagy kiszélesítése, szervező-adminisztrációs szolgáltatások létesítése, média, internetes szolgáltatások, konferenciák, workshopok szervezése, ha lehetséges, már működő turisztikai-szolgáltatási szervezetek (gyógyfürdők, egyéb hasznosítható természeti alapú attrakciók) bevonása, PR és marketing stb. A *második*

esetben egy többször felvetett – de eleddig érdektelenséggel szembe-sülő – program az „egészséges életmód” idea által jellemezhető egészségipari klaszter, amelyet eddig regionális léptékben képzeltek el, a kaposvári egyetem kollaborációjárais támaszkodva. Az „egészséges életmód” magába foglalhatná a fentebbi mozgásszervi blokkot, azután egy, a keringési rendszerrel összefüggő blokkot, egy táplálkozási (beleértve a diabetes) jellegű blokkot stb. A fentiekben felül egy ilyen klaszter „pendant”-ja az lenne, hogy a régió gazdaságának legkifejlettebb szektora az élelmiszergazdaság, a termőföldi-földrajzi adottságok szinte minden termeszési kultúrára rendelkezésre állnak, a számbavehető turisztikai szolgáltatások csírái megvannak, az egészséges életmód pedig ma „nagy biznissz”. Amit ma a régióban gazdasági potenciálként találunk, elvileg szinte minden beszervezhető. A kockázati tőke említése azért is indokolt, mert az a szellemi alapú üzletekre „vevő”, viszont a magyarországi eddigi tapasztalatok szerint a minimális projekt méret 1 millió USD.

3.4.3. Kistérségi fejlesztési irányvonal

A kistérség 2004-ben nyújtott be pályázatot a 65/2004.(IV.25.) kormányrendelettel kiírt felhívásra, melyen 95 millió forint támogatást nyert. A pályázati összegből 12 millió forintot szociális és gyermekjóléti feladatok, 10.750.000 forintot egészségügyi feladatok ellátására fordít, a Szociális és Gyermekjóléti feladatok ellátására nyert összeget a szolgálat személyi és tárgyi feltételeinek javítására kívánja fordítani. Ezen a téren nagy hiányosságok vannak a kistérség területén. Több önkormányzat esetén a gyermekjóléti feladatok megoldása csak formális, ahol megfelelően látják el a feladatot, ott az önkormányzatnak nagy arányú kiegészítést kell a normatívához hozzárendelnie. A kistérség szeretne egy egységes, szakmailag magas szintű hálózatot kiépíteni, melyben nagy mértékben támaszkodik a Pécsen működő Gyermekjóléti és Családsegítő Intézmény szakmai támogatására. A hálózat kiépítésének tárgyi és személyi feltételeit részben pályázati pénzből kívánják finanszírozni.

Személyi feltételek: a jelenlegihez képest a települési önkormányzatok számára megtakarítást jelentene, ha a gyermekjóléti alapellátásokat a társulás munkáltatói megbízása alapján lényegesen kevesebb családgondozóval végeztetné. Ez csupán területi átszervezést igényelne, a hatékonyság azonban növekedne. Figyelembe kell venni, hogy a családsegítő és a gyermekjóléti szolgáltatást nem végezheti egy személy ugyanazon településen, ezért mindkét szolgáltatásra a fent leírtak alapján külön szakemberekkel kell számolni.

Tárgyi feltételek: utazási költségtérítés, illetve szolgálati személygépjármű beszerzését is szükségessé teszi. A központi iroda teljes felszerelése: minden dolgozó számára saját íróasztal, szék, zárható szekrények, létszámnak megfelelő számítógéppark kiépítése, csoportszoba berendezése, telefonvonal és készülék, fax-készülék, lehetőség szerint Internet használat, fénymásoló. A mikro-térség alközpontjainak felszerelése a fent leírtak alapján kell történjen. Interjú szoba kiépítése szintén fontos feladat.

A központi irodában szükséges megszervezni a belső továbbképzéseket, szakemberek meghívásával, valamint rendszeresen szükséges tartani esetmegbeszéléseket és szupervíziókat (képzett szupervízor vezetésével), minden családgondozó részvételével. Mind a családsegítő, mind a gyermekjóléti szolgálat élére szakmai vezető kinevezése szükséges, akik irányítják és koordinálják a szakmai egységek tevékenységét.

Az egészségügyi feladatok ellátására nyert összegből a kistérség a hétközi és hétvégi ügyeleti rendszer kiépítését szeretné támogatni. Az ügyeleti rendszer szervezése a Pécs M. J.

Város Egyesített Egészségügyi Intézmények keretében történik. Az intézetet a vidéki kijárások segítésére egy kistérségi ügyeleti gépjárművel látják el.

3.4.4. A szociális szolgáltatások területi alaphálózatának fejlesztése

A piacgazdasági átalakulás Baranya megyében fokozta a területi különbségeket, az elmaradott térségekben a társadalmi életfeltételek kedvezőtlenül változtak, nőtt a szociális ellátást igénybevevők száma, a halmozottan hátrányos helyzetű csoportok (idősorúak, jövedelemplótló támogatásban részesülők, cigányság) életkörülményei romlottak. Az elmaradott térségekben kidolgozandó szociálpolitikai programoknak a szociális alapellátáson kívül az egyéb közszolgáltatási feladatok (egységügy, oktatás, közlekedés) ellátására is ki kell terjedniük. E programok kidolgozásában a civil szervezetek és kisebbségi önkormányzatok aktív részvételére kell alapozni.

Baranya Megye Közgyűlése magára vállalta e program végrehajtásának szervezését és koordinációját, a területfejlesztési stratégiai program gazdája lehet. E program részeként említendő, de nemcsak e programon, hanem a fejlesztési célon is túlmutató feladat lehet az esélyegyenlőtlenségek mérséklése, és azon belül is koncentrált feladatként jelenik meg a roma népesség felemelkedésének minden irányú előmozdítása, támogatása, a társadalmi integráció lehetővé tétele. A szükséges intézkedések körének megszabásánál rendelkezésre áll a Baranya Megye Közgyűlése megbízásából készült és jóváhagyott „A Baranya megyei roma lakosság életkörülményeit javító stratégiai program”.

3.5. Civil szervezetek⁴

A Pécsi Kistérségben található a Baranya megyei nonprofit szervezetek mintegy kétharmada. 2003-ban a kistérségben működő szervezetek 91%-a a megyeszékhelyen, 9%-a a községekben található. Kilenc településen nem működik bejegyzett intézményesült nonprofit szervezet, ez a községek 23%-át, a települések 25%-át teszi ki, az utóbbi arány országos szinten 16%. A szervezettel nem rendelkező települések kivétel nélkül a kistérség periferiáján találhatók.

A kistérség településeinek közel felén ötnél kevesebb, egyhatodán hat és tíz közötti ezek száma. Tíz és azt meghaladó szervezetszámmal csak négy település rendelkezik (Kozármisleny, Kővágószőlős, Pellérd, Pécs). Pécsen 2003-ban 1417 szervezet működött.

Elmondható, hogy a Pécsi kistérség nonprofit szférája igen erős, nagy számú szervezettel bír, az országos és a Baranya megyei átlagot jelentősen meghaladja (1000 lakosra jutó szervezetszám országosan 4,7, Baranya megyében 4,3). A községekben és Pécsen a szféra számosságát, és aktivitását tekintve is kedvezőbb a kép, mint az azonos településtípusra számított országos átlag (község 3,4, megyeszékhely 6,1).

A kistérség jellemző szervezeti formái az egyesület és az alapítvány. A Pécsi kistérségben szervezeti forma tekintetében magas a köztestületek, a közhasznú társaságok száma is, amelynek legfőbb oka Pécs regionális, megyei szerepköre, gazdasági helyzete, mely maga

⁴ Tanulmány a Pécsi kistérség civil szektoráról – Bucher Eszter, Pécs, 2005 /Zöld-Híd Regionális Energiahatékonysági és Környezetvédelmi Alapítvány/ <http://www.zold-hid.hu/HONLAP/tevekenysegeink.html>

után vonja a gazdaságfejlesztő, településfejlesztő közhasznú szervezetek magas számát, a különböző kamarák létét.

A kistérségben a szervezetek közel felére három tevékenység a jellemző, a sport, szabadidő (ezen belül hobbi) és a kultúra. A sporttal és a szabadidő hasznos eltöltésével foglalkozó szervezetek a szféra egynegyedét teszik ki. Jelentős számban található a kulturális tevékenységet folytató civil szervezetek, melyek a települések gazdag történelmi, hagyományával és sokszínű nemzetiségeivel magyarázhatók. Meghatározó a kutatás, egészségügy, oktatás területén működő szervezetek aránya, ennek oka a megyeszékhely regionális, sőt országos hatáskörű felsőoktatási intézményeinek, kutató központjainak és egészségügyi intézményeinek sokrétű tevékenysége.

A környező kistelepülésekre leginkább a helyi társadalom életét, fejlődését elősegítő, a hagyományok és a nemzetiségi összetartozást erősítő civil szervezetek a jellemzőek, úgy, mint a sport, kultúra, szabadidő, hobbi, és a településfejlesztés. A kistérség nonprofit szervezetekkel is rendelkező községeiben mindenhol megtalálhatók a faluvédő – és szépítő egyesületek, valamint az önkormányzatok által alapított közalapítványok, melyeket főképp a pénzügyi források bővítésére, pályázási esélyek növelésére hoznak létre. A településfejlesztéssel kapcsolatos szervezetek magas száma a térségben, arra mutat rá, hogy a helyi lakosság jól érzékeli a település- és területfejlesztés területén található lehetőségeket, hiányosságokat és alulról jövő kezdeményezések formájában igyekszik a települést jól élhető környezetté alakítani.

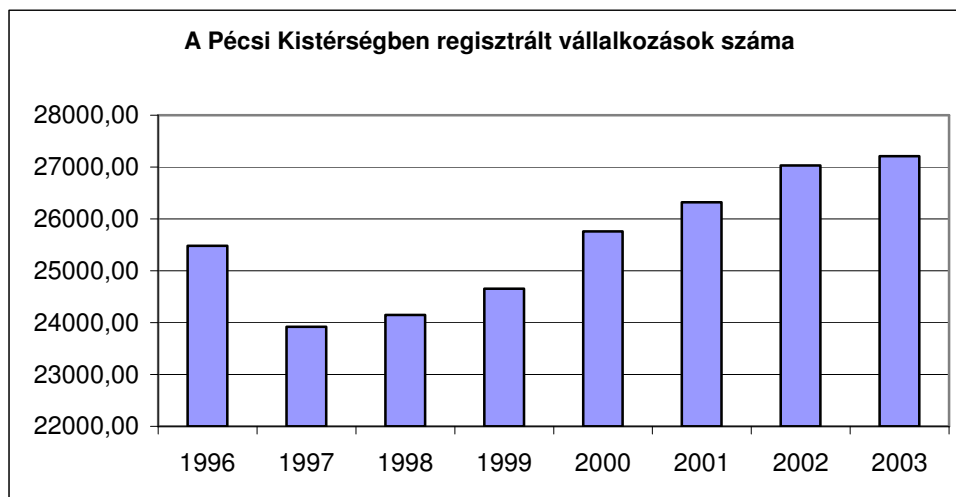
4. A helyi gazdaság jellemzői

4.1 A gazdaság fejlettsége és szerkezete, a helyi vállalkozások fontosabb adatai, jóléti-jövedelmi viszonyok

A Pécsi Kistérség gazdasági helyzetére meghatározó hatást gyakorol Pécs város demográfiai és gazdasági súlya. Pécs hazánk ötödik legnagyobb városa, a régióközpontok egyike; népessége 2003-ban 162637 fő. A kistérség összes többi településén csupán 26772-en laknak, vagyis a lakosság 85%-a él a kistérség – egyben a megye és a régió – központjában. Ez azt jelenti, hogy a népesség mellett a gazdasági tevékenységek túlnyomó része is egy településre koncentrálódik, és ezen a településen sok tekintetben más szerkezeti adottságokról, fejlettségről kell beszélnünk, mint az öt körülvevő területeken. A regionális vezető szerep azt is jelenti, hogy Pécsnek a többi megyei kistérségi központtal ellentétben nem csak saját kistérségét kell integrálnia, hanem magának is meg kell találnia pozícióját a hazai és nemzetközi munkamegosztásban. Ahogy az ország gazdaságában Budapest, úgy Pécs is meghatározó jelentőségű a maga régiójában. Ha a kistérségi adatokat vizsgáljuk, ez különösen szembeűnő: *általánosságban* arról beszélhetünk, hogy a legtöbb gazdasági tevékenység súlya 9:1 arányban oszlik meg a központ és a többi település között; mint az alábbiakból látható, ez az arány néhány mutató (pl. mezőgazdaság) kivételével megfigyelhető. Pécsen kívül Kozármisleny szerepe emelhető ki. Ezért a következőkben az összesített kistérségi adatokat fölbontva is közzétesszük.

A Pécsi Kistérség gazdasága a rendszerváltás után alapvetően megváltozott. Míg a szocialista időszakban Pécsét mint iparvárost fejlesztették, ez a gazdasági örökség az 1990-es években lényegében leépült és részben meg is szűnt. A dezindustrializáció azonban nem járt új, erős gazdasági bázis kiépülésével; a város és környezete helyzete még mindig instabil, s a növekedés gyenge ütemének köszönhetően relatív leszakadásról beszélhetünk. A gazdasági szerkezet, mint a következőkből látható lesz, erősödő terciarizációt mutat. Míg 1999-ben még csak a működő vállalkozások 34%-a kapcsolódott a terciar szférához, addig 2003-ra ez az arány 43%-ra emelkedett. Ezzel szemben a bányászat és a feldolgozóipar összesen 11%-ról 9%-ra esett vissza. Az újraparosítás, a korszerű ipari tevékenységek megtelepedése még várat magára, pedig – a szolgáltatások megerősödése mellett – a további fejlődésnek ez is feltétele lenne. Mint a megyei területfejlesztési program is jelzi, „a terciarizáció (és ezen belül a pénzügyi-üzleti szolgáltatások) számára a piacot meghatározóan a feldolgozó-ipar adja, és csak másodlagosan más ágazatok és a lakosság. Következésképpen a terciarizáció előrehaladása kifulladásra, ha nincs megfelelő területi kereslete. A terciarizáció és a (feldolgozó-) ipari fejlődés egymást feltételező folyamat” (Baranya megye területfejlesztési programja, 2003, 5.).

8. ábra: A helyi vállalkozások száma

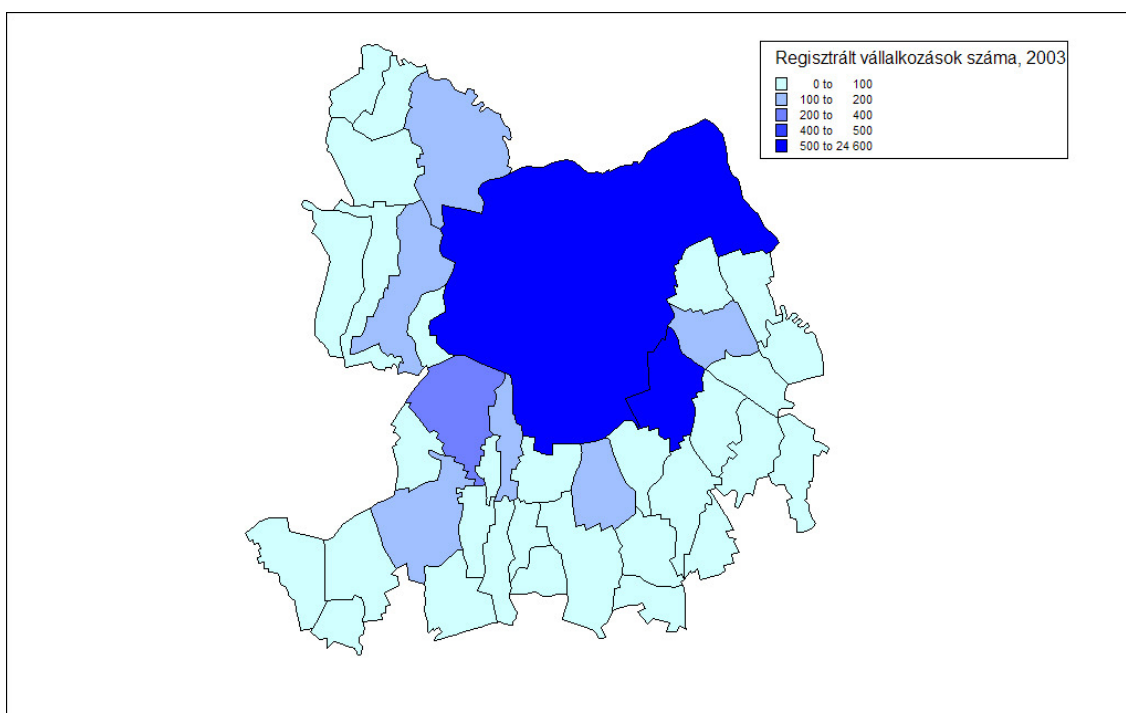
Forrás: A szerző összeállítása a KSH T-Star adatbázis alapján

A vizsgált időszakban (1996-2003) egy erősebb visszaesést követően a regisztrált vállalkozások számának fokozatosan mérséklődő növekedése volt megfigyelhető. 2003-ban 27212 regisztrált vállalkozás volt a kistérségben, közülük 24579 Pécsen (ez az összes vállalkozás 96%-a – 1997-ben még 87% volt). A vállalkozások számának növekedése azonban gyakorlatilag 2002-től leállt a kistérségi központban, míg a többi településen még folyik. Pécsen kívül néhány település jelentősége figyelhető meg – Kozármisleny, Nagykozár, Orfű, Pellérd és Pogány többé-kevésbé intenzív növekedést mutat, míg máshol folytatódik a stagnálás. Az új vállalkozások megjelenésének lassulása hasonlít a regionális adatok alakulásához, de ellentétben áll az országos tendenciákkal, ott ugyanis gyakorlatilag 1997 óta egyenletes növekedés figyelhető meg.

A regisztrált gazdasági társaságok számáról csak 1996-tól 1998-ig rendelkezünk adatokkal. Együttesen vizsgáltuk a jogi személyiségű és a jogi személyiség nélküli társaságokat. Itt is megállapítható Pécs túlsúlya (93%), és az, hogy ebben az időszakban a kistérség dinamikája csak kis mértékben tért el az országotól (két év alatt 24,3%-os növekedés következett be, míg ez országosan 27,6%-os volt). Az egyéni vállalkozások számának alakulásában lassú növekedés figyelhető meg. Az 1996-os visszaesés után 1997 és 2003 között 8,1%-os növekedés történt (országosan 8,6%). Figyelemreméltó, hogy míg Pécsen alig volt változás 1996 után, a háttérterületeken mintegy negyedével bővült a vállalkozói aktivitás.

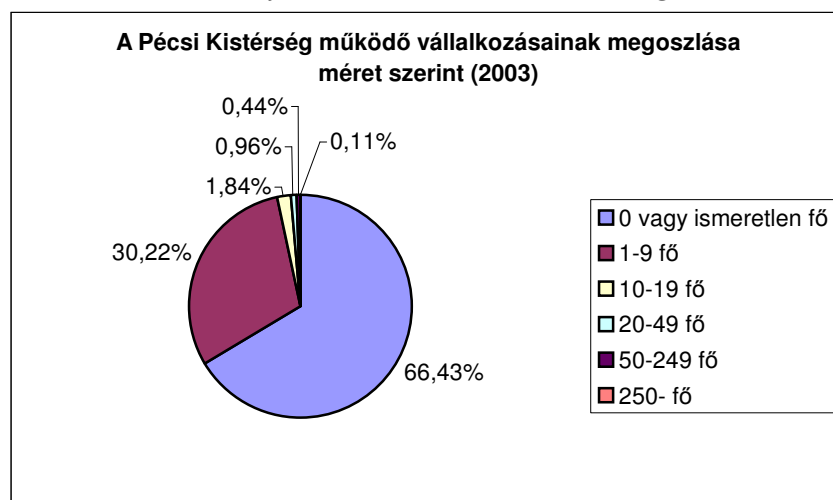
A működő vállalkozások száma 2003-ban 20113 volt, a megyei adat 60%-a. Ellentétben a regisztrált vállalkozásokkal, a működő vállalkozások száma 1996-tól folyamatosan növekedett, bár itt is megfigyelhető az ország egészéhez képest növekvő lemaradás. Figyelemreméltó, hogy a gazdasági aktivitás intenzíven nőtt a kistérség háttérterületein, különösen a Pécshez közeli településeken: ez a növekedés a vizsgált időszakban (1996-2003) 46%-os volt, míg Pécsen csak 21% (az országos mutató 26%). Vagyis a gazdasági tevékenység lassú kisugárzása figyelhető meg, de – a környező térség csekély súlyának köszönhetően – ez nem képes ellensúlyozni a központ gyengélkedését; így a kistérségi össznövekedés 23,5% maradt. Időbeli bontásban 2000 óta a növekedés lassulása tapasztalható; 1996 és 1999 között 13%, 2000 és 2003 között 3,3% volt az össznövekedés. Ez az adat ugyan nem egyenértékű a GDP növekedési rátájával (amit megyei szinten mérnek), de így is jól mutatja a növekedés lassulását, amely meghaladta az ország hasonló adatait és rámutat a régió, egyben a kistérség leszakadására.

10. térkép: Regisztrált vállalkozások száma a Pécsi Kistérségben

Forrás: A szerző összeállítása a KSH T-Star adatbázis alapján

9. ábra: A helyi vállalkozások méretbeli megoszlása

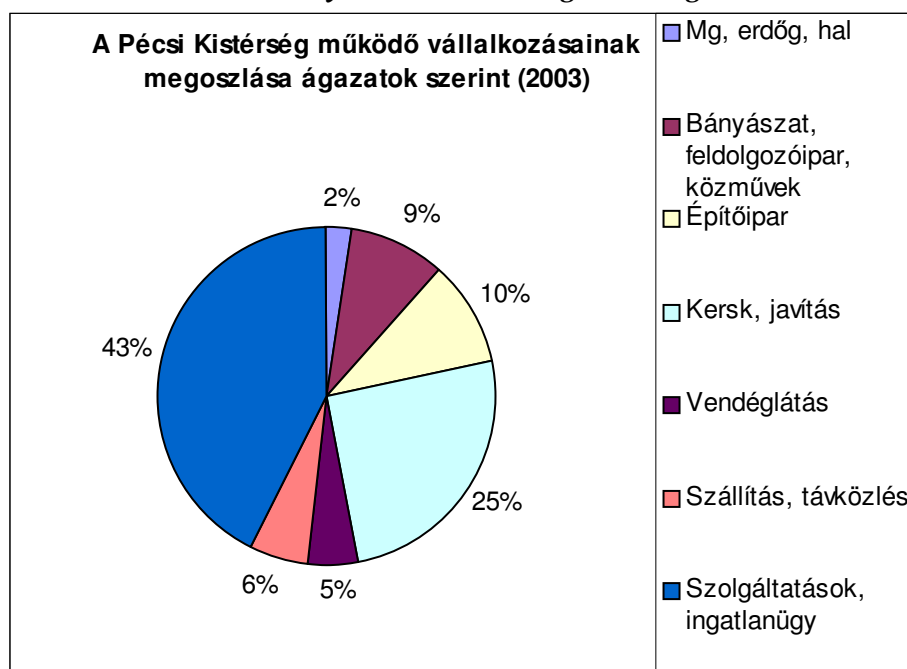

Forrás: A szerző összeállítása a KSH T-Star adatbázis alapján

Mivel a vizsgált időszakból csak 1999-től 2003-ig állnak rendelkezésre adatok, az 1999-es és a 2003-as helyzet összehasonlítására van lehetőségünk. 2003-ban a kistérségben működő vállalkozások 96%-a foglalkoztatott tíznél kevesebb főt, míg csupán 0,55%-uk érte el az ötven fős méretet. A kistérség vállalkozásainak méretstruktúrája megfelel az országosnak; igaz, az ötven fő fölötti vállalkozások aránya némileg alacsonyabb, mint országos szinten. 1999 és 2003 között csökkent a nagyobb vállalatok száma, egyúttal részaránya is. A kistérségben az ötven fő fölötti vállalatok száma 8%-kal esett vissza öt év alatt, miközben Magyarországon 1,25%-kal emelkedett (igaz, a 250 fő fölöttieké itt is csökkent). Területi viszonylatban a kistérségen belül megállapítható, hogy az 50 fő alatti működő vállalkozások

89%-a volt Pécsen bejegyezve, míg előtött az arány 94% volt. Az előző adatokhoz hasonló megoszlás jellemzi a működő társas vállalkozásokat is.

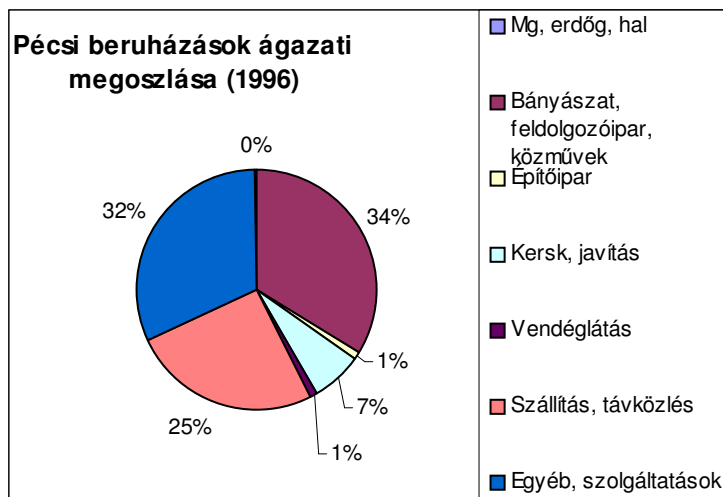
10. ábra: A helyi vállalkozások ágazati megoszlása

Forrás: A szerző összeállítása a KSH T-Star adatbázis alapján

A vállalkozások ágazati megoszlása jól mutatja a kistérség gazdaságának erős terciér jellegét. A mezőgazdasági vállalkozások aránya mindössze 2%, és a feldolgozóipar is mindössze 9%-ot tesz ki. Ez országosan 5 és 11%. Meghatározó, 43%-os a szolgáltatási szféra (ez országosan 35%), és ha ezt összevonjuk a kereskedelem-javítással, a vendéglátással és a szállítás-távközléssel, az arány 79%-ra emelkedik. Természetesen ez nem mond semmit a vállalkozások *értéktermeléséről*, csupán az ágazati arányokat érzékelteti. Az ipar gyengeségét bizonyítja, hogy szerepe csak 9%-os, pedig Pécs a hazai régióközpontok egyike. A régióközponton kívül a mezőgazdaság súlya 8%-ra, az iparé 11%-ra emelkedik, a szolgáltatásoké 27%-ra csökken. Az időbeli folyamatokat nézve szembevető a terciérizáció előrehaladása. A kistérségben 1999-ben 34%, Pécsen kívül 21% volt a szolgáltató vállalkozások aránya, s ez 2003-ra 43 illetve 27%-ra emelkedett. Eközben a feldolgozóipar és a bányászat jelentősége 2-2%-kal, a kereskedelemé 6%-kal csökkent.

11. ábra: Beruházások ágazati megoszlása

Forrás: A szerző összeállítása a KSH T-Star adatbázis alapján

A kistérségben megvalósított nemzetgazdasági beruházások mértékéről és ágazati arányáról csak 1996-os adatokkal rendelkezünk, és ezek is csak Pécs város részesedését mérik. Ezek szerint a megyei beruházások 78%-a irányult a megyeközpontba, de ez a tekintélyes hányad is csak az országos beruházásmennyiség 1,2%-át tette ki. A legtöbb beruházásból a feldolgozóipar, a szolgáltatások és a szállítás-távközlés részesültek, a kereskedelem és az építőipar részesedése elmaradt az országostól.

Az adózásra vonatkozóan 2002-es adatokkal rendelkezünk, de ezek hiányosak – egyes kisebb településekről nem készült fölmérés. A kistérségben Pécsen található a hazai tulajdonú vállalkozások (ezen belül a mikrovállalkozások) közötti adózók 91, a külföldi tulajdonúak 97%-a. A többi település között Keszü, Kozármisleny, Nagykozár és Pellérd meghatározó (ellenben a Pécsen kívül bejegyzett külföldi tulajdonú vállalkozások közül mind a négy Orfűn található). Az összesített bruttó hozzáadott érték 95%-a Pécsen képződik. Más bontásban: a hozzáadott érték 27,5%-át termelik ki a külföldi tulajdonú adózók (az összes vállalkozás 3%-a), míg a 4092 adózó mikrovállalkozás csak 15%-át (az összes vállalkozás 91%-a). Hasonló eredményekre jutunk az adózás előtti eredmény vizsgálatokor.

4.2 Az ipar jellemzői

4.2.1 Az ipar általános jellemzői

A rendszerváltást követően a nehéziparban felszínre kerültek a már korábban kialakult válságjelenségek. Pécs nehézipara és bányászata az évtized során leépült, utóbbi egyetlen külszíni fejtést leszámítva meg is szűnt⁵. A nehézipari hagyományok de facto megszűnéséről beszédesen árulkodik, hogy a mai közgondolkodásban, fejlesztési dokumentumokban gyakran még említés szintjén sem merül föl, hogy egyáltalán létezett erre ilyesmi; vagy ha mégis, akkor elsősorban mint megszüntetendő problémák forrását kezelik. A felhagyott ipari területek, meddőhányók rekultivációja és újrahasznosítása már elkezdődött, ilyen területen Pécsen ipari park kialakítására került sor. A bányabezárások öröksége a még mindig magas munkanélküliség, mivel a nehézipar helyét még nem tudta átvenni a modern feldolgozóipar.

⁵ A kistérségben bejegyzett két, „urán- és tórium-bányászati” profilú cég nem végez termelést.

A nehézipar depresszióját nem ellensúlyozták alternatív feldolgozóipari beruházások, s a meglévő aránylag fejlett technológiával dolgozó üzemek (elsősorban a katonai, majd polgári híradástechnikai eszközöket gyártó Mechanikai Laboratórium és a Magyar Optikai Művek „kihelyezett tagozata”) sem tudták kihasználni a rendszerváltás utáni gazdasági lehetőségeket. A külföldi tőkeberuházások mennyisége is alacsony maradt, részben a délszláv válság, részben a rossz infrastrukturális helyzet, részben az adott gazdasági struktúra hatására. Bár az 1990-es évek második felében a kilátások jobbaknak tűntek, intő jel, hogy a hazai Top 200 vállalat között 1999-ben még 11 dél-dunántúli (elsősorban pécsi) székhelyű volt, 2004-ben viszont már csak hat.

Mint az előző részben olvasható, a kistérséget (és Pécs városát) jórészt elkerülték a külföldi befektetők, az 1990-es évek elején a délszláv válság, később periférikus fekvése következtében. A nagyobb beruházást megvalósító Nokia később kivonult a térségből, mivel Komáromban jobb infrastrukturális és munkaerőellátási feltételeket talált, valamint állami támogatásokból is részesült. 1999 és 2003 között folytatódott a térségben a dezindusztrializáció, a feldolgozóipari és bányászati vállalkozások aránya 11%-ról 9%-ra esett vissza. Ezentúl a feldolgozóipar GDP-hez való hozzájárulása elmarad az országostól. A kistérség meglévő iparában – amely elsősorban könnyű- és élelmiszeripar – a többi gazdasági tevékenységhez hasonlóan Pécs és (kisebb mértékben) néhány nagyobb település szerepe meghatározó.

„A kistérség ipari teljesítménye stagnáló, igaz a vizsgált időszak [1999-2004] első évében 7%-kal javult, ám a második évben 6%-kal csökkent, ennek eredőjeként az első évben a 4 főnél többet foglalkoztató ipari vállalkozások ipari termelési értéke (mintegy 101 milliárd Ft) alig haladta meg az előző időszak hasonló értékeit. ... Az ipar termelékenysége sem változott lényegesen a korábbi évekhez képest, mert az ipari vállalkozásoknál alkalmazásban állók száma csekély mértékben csökkent. Az értékesítést tekintve sem lehet kedvező változásokról beszámolni. A belföldi eladások 2%-kal csökkentek, az export pedig mindössze 5,5%-kal nőtt az elmúlt három évben. Nemzetgazdasági áganként a belföldi értékesítés az energiaiparban 0,7%-kal, –a feldolgozóipari ágak közül pedig– a vegyiparban négyszeresére és a gépiparban közel 1%-kal nőtt. Az ipari értékesítés nem egészen egynegyede valósult meg külföldön, holott az országos arány meghaladta az 58%-ot.” (Pécsi Kistérség Agrárstruktúra és Vidékfejlesztési program, 2005, 13.)

A dezindusztrializáció nem hagyta érintetlenül Pécs város nem nehézipari vállalatait sem. Közülük többen megszűntek, mások vagy kisebb kapacitásokkal működnek, vagy több kisméretű utódvállalatra bomlottak föl. Így például a pécsi bőriparban a Hunor Divatkesztyű Gyártó Kft. mellett működik a Beatrix Magyar Divatkesztyű Kft., míg a Pécsi Bőrgyár Rt. 165.000 m²-es iparterületének hasznosítására beruházókat keresnek, akár alternatív hasznosításra is. A dohánygyártást végző Pécsi Dohánygyárban a szakmai befektető British American Tobacco modernizációs beruházásokat végzett; ma a cég a magyar dohánytermékek piacán 47%-os részesedésével piacvezető szerepre tett szert, s összesen 900 alkalmazottat foglalkoztat. A Zsolnay Porcelángyár Rt. 1999-ben három önálló cégre bomlott szét, amelyek a vállalat telephelyén, de más-más tevékenységi körben működnek: a Zsolnay Porcelángyár Rt. a birtokában lévő épületek bérbeadásával, az alapanyag és energiaellátással foglalkozik. A Zsolnay Porcelánmanufaktúra Rt.-ben készülnek a porcelán, eosin és pirogránit dísz tárgyak, a Zsolnay Örökségkezelő Kht. pedig a gyár területén található műemlék épületek felújítását, új célokra való hasznosítását vezeti. A Zsolnay-komplexum rehabilitációjával párhuzamosan annak a kulturális fővárosi projekthez kapcsolódó új funkciókkal való felruházására kerül sor.

Pécs városában ipari park működik. A parkban 11 cég telepedett meg, összesen 2825 főt foglalkoztatva (köztük az ELCOTEQ Magyarország Elektronikai Kft. önmagában 2400-at). 2002-ben a parkban Innovációs Központot hoztak létre, 2004-ben elnyerte az Integrátori Ipari Park címet.

A versenyképességi pólus koncepciója a kultúraipart, az egészségipart és a környezeti ipart, mint a tágan értelmezett „életminőség” megteremtőjét jelöli ki a reindusztralizáció alapjaként. Esetükben nem beszélhetünk hagyományos értelemben vett iparról, hanem ehelyett az ipar és a szolgáltatások valamilyen hibridjeként értelmezhetjük őket. Ez ugyanis nem „termelés”, mert fizikai javakat csak kis mennyiségben állít elő, de tágabb a hagyományos szolgáltatásoknál, mivel a rendelkezésre álló tényezők jóval nagyobb tömegét integrálja és formálja áruvá, beleértve a tárgyasult értékeket is. Gyakorlatilag ez egy összefogó stratégia: előnyökké konvertálja a regenerált természeti elemeket (a városnál tágabb környezetben – az orfűi tó, az abaligeti barlang, a mecseki erdők és Villány-Siklós természeti, kulturális illetve gasztronómiai értékei fokozzák az egész vonzerejét), a városi kultúrát, a felsőoktatási bázist, az egészségügyi létesítményeket, stb. A kistérség ipari potenciálját a nehézipari hagyományok elsősorban közvetetten befolyásolják. A környezeti ipar megalapozása során a rekultivációs tevékenység tapasztalatai értékes, hasznosítható tudást jelentenek a helyi gazdasági szféra számára, ahogy pl. az energetikai szektorban tevékenykedő Pannonpower Rt. és a hulladék- illetve környezetgazdálkodással foglalkozó Biokom Kft. számára is.

4.2.2. Az élelmiszeripar, élelmiszeripari kapacitások térbeni elhelyezkedése

A Pécsi kistérségben helyezkedik el Pécs városa, amely nemcsak térségi, de regionális szinten is megoldja a mezőgazdasági termékek feldolgozását, jellemzően az élelmiszeripari kapacitások Pécsen találhatóak. Néhány mikro üzemben, háziipari jellegű feldolgozást folytatnak (biotermékek, napraforgó olaj, gabonatermékek elsődleges feldolgozása a helyi termékekre és keresletre épülően). Ám ezeknek a feldolgozó kapacitásoknak nagyobb szerep jut az idegenforgalomban. Pécsen működik zöldség-gyümölcs nagybani piac, bár nem termelői szinten. A piac működésére a viszonteladás jellemző.

Tejfeldolgozás: A térségben és a megyében termelt tej nagy részét Mizo–Baranyatej Rt. pécsi üzemében dolgozták fel. A vállalat azonban 2005 őszén csődbe jutott ezzel jelentősen súlyosbította az élelmiszeripari gondokat.

Húsfeldolgozás: Pécs közelsége miatt sem a sertés sem a szarvasmarha vágása nem jellemző a térségre, egyedül Kozármislenyben foglalkozik egy magánüzem sertésvágással, melyet tökehúsként értékesít részben saját üzletében. A város közelsége ugyanakkor indokolná a speciális házikészítmények előállítását és háznál-háztól való értékesítését. A kistérségben lévő Reménypusztai Rt. baromfivágóhídja (1,9 milliós vágókapacitás) az „EF-EF” Kft végez baromfifeldolgozást a térségben.

Napraforgó feldolgozás: Egerágon üzemel Baranya egyik legnagyobb gyártókapacitású olajsajtoló üzeme (Oleum Europae Kft.), terméke a hidegen sajtolt olaj. További fejlesztése indokolt, részben az igények, részben a kistérség kedvezőbb vetésszerkezete miatt. Indokolt a fejlesztés a kisállattartás további fejlesztése miatt is, különös tekintettel a nyúltenyésztésre, mivel a hidegsajtoló üzemben keletkező melléktermék a nyúl számára kiváló minőségű és árfekvésű takarmányt jelent.

A kistérségben lévő élelmiszeripari vállalkozások közül kiemelhető a DÉLHÚS Rt, a baromfifeldolgozó ef-ef Kft, a Reménypusztai Rt. baromfivágóhídja, a Pécsi Hús Depó Kft, a Mixtrade Kft, a Flekken Kft, amelyek pécsi székhellyel tevékenykednek a húsfeldolgozás terén, Czet Sándor kozármislenyi vállalkozó, a Kadia-hús Kft pedig Cserkúton végez húsfeldolgozást.

Sörgyártás: Pécsen a sörfőzés jelentős múltja tekint vissza, hiszen 1848 óta sörgyár működik. Az 1992-ben megalakult Pécsi Sörfőzde Rt. 1993 óta az Ottakringer csoport

tulajdona; saját márkákat és licenz alapján gyártott termékeket állít elő, s ezzel a hazai piac 8%-át látja el.

4.3. A kistérség mezőgazdasága

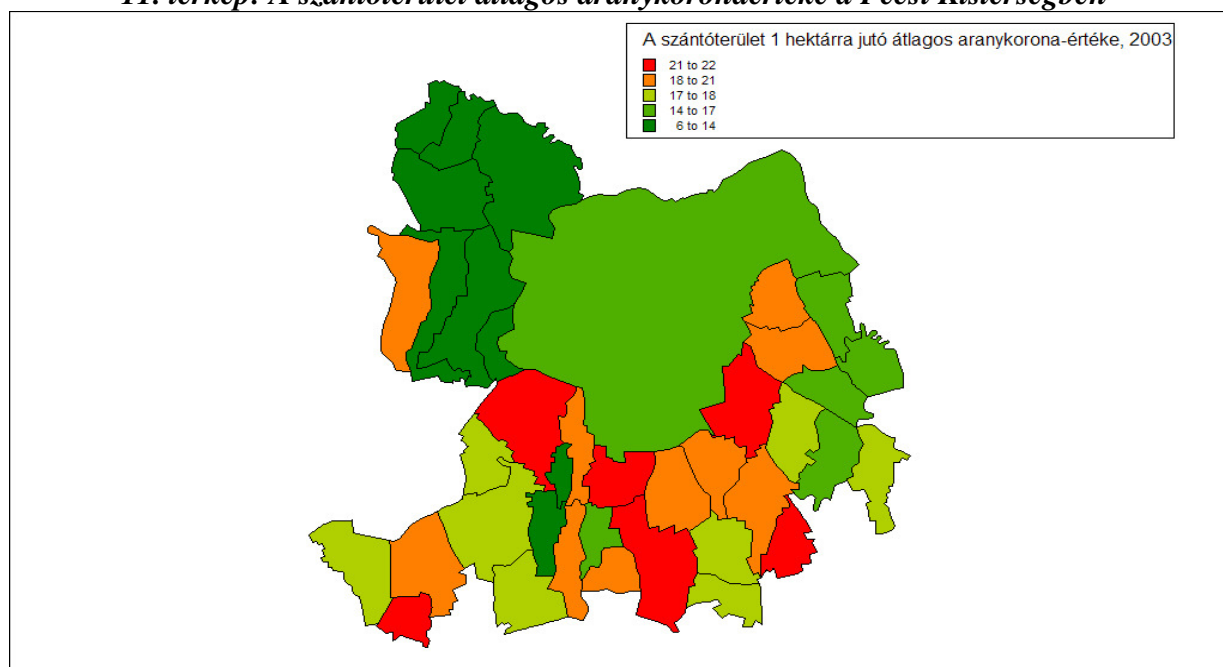
4.3.1. Agrárstruktúra (termék, üzemi, tulajdoni) és gazdasági szerkezet

A kistérségben a termőterület 30 %-a az egyéni gazdálkodók kezelésében van, 20 %-ot a szövetkezetek, 50 %-ot gazdasági társaságok művelik.

A kistérségben a mezőgazdaságilag művelt terület aránya 63,4%, mely alacsonyabb a megyei átlagnál (86,2 %). A kistérségben művelési ágak szerinti megoszlás 47 % a szántó erdősterület 37 %, a rét, legelő 10 %, a szőlő 2 %, a gyümölcsös 1 %, a kert 3 %.

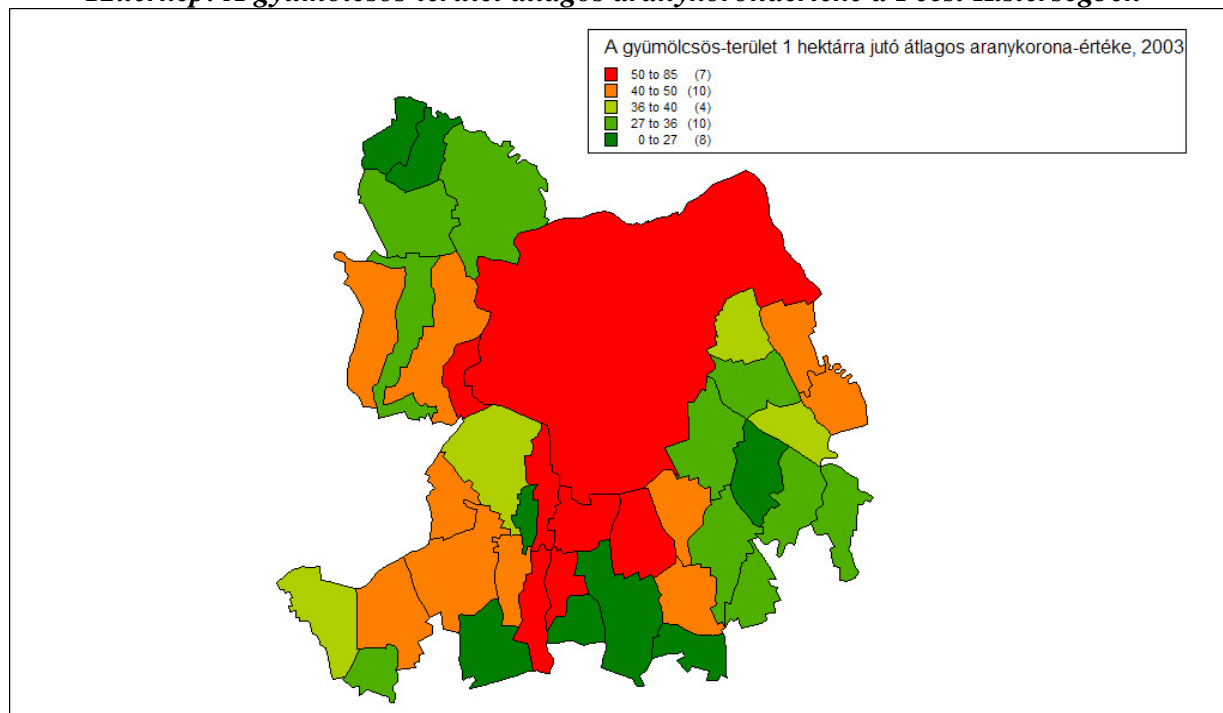
Vannak a kistérségnek kiugróan magas aranykorona értékű térségei (Szalánta) és az átlagosnál gyengébb területei (Orfűi térség).

11. térkép: A szántóterület átlagos aranykoronaértéke a Pécsi Kistérségben

Forrás: A szerző összeállítása a KSH T-Star adatbázis alapján

12.térkép: A gyümölcsös-terület átlagos aranykoronaértéke a Pécsi Kistérségben

Forrás: A szerző összeállítása a KSH T-Star adatbázis alapján

A megyében 38.000 egyéni gazdálkodó és östermelőből 1.500 20 ha-nál nagyobb területen gazdálkodik. A szántóterület 55 %-án a 300 ha-nál nagyobb gazdaságok működnek. A kistérség meghatározó nagyobb üzemi méretű mezőgazdasági gazdálkodói Szalánta-Pellérd-Göröcsöny-Birján térségében gazdálkodnak. Ezen térségekben van kiterjedt integrált gazdálkodás. Kiemelkedő a Belvárdgyulai Mezőgazdasági Rt, amely 12 ezer ha földterületen gazdálkodik, ennek egy része a kistérségben (3500 ha) van.

A kistérségben 9 darab működő mezőgazdasági szövetkezet van. Működő vállalkozások száma a mezőgazdaság, vadgazdálkodás, halászat nemzetgazdasági ágakban 410db.

A települések külterületén (jórészt az önellátását szolgáló) kertkultúra alakul ki. Ennek ellenére főleg a Mecsekhez közeledve nő a műveletlen területi arány.

A kistérségben speciális mezőgazdasági tevékenységet jelent a felhagyott bányameddők újrahasznosítása, rekultivációja, a pécsi ivóvíznyerő területeken való gazdálkodás, valamint az Orfű-Abaliget térségi tórendszer környéke speciális igényeihez igazodó mezőgazdasági tevékenység.

Az Pécsi Kistérséget földjeinek átlagos, illetve annál kisség gyengébb minősége, általában az intenzív szántóföldi gazdálkodásra való alkalmatlansága jellemzi. A földek aranykorona értéke is alacsonyabb a megyei átlagnál.

A rendszerváltás előtt a térségre a nagy földterülettel rendelkező Termelőszövetkezet és Állami Gazdaság volt jellemző. A kistérség gazdálkodóinak kárpótlás, földhöz juttatás, és a részarány- tulajdonlás során szerzett földjei teljes mértékben bejegyzettek a földhivatalokban, azonban a tulajdonosi szerkezet elemzése nem vezetne semmi eredményre, csak azt a politikai- gazdasági állapotot jellemezné mely a rendszerváltás utáni földtulajdon megszerzésekor uralkodott éppen. Időközben ugyanis a földtulajdon és a földhasználat jelentősen elvált egymástól.

Pécs közelsége miatt a kistérségben a falun élő és a mezőgazdaságban dolgozó emberek jutottak aránytalanul kevesebb földhöz, az inkább azok tulajdonába és/vagy használatába került, akik pénzeszközökkel bírtak abban az időszakban. Közülük többen nem

is a kistérség lakói, foglalkozásuk távol esik a mezőgazdaságtól, a föld iránt érzett vonzódásuk inkább a tőke vonzódása a földhöz, befektetéshez, semmint a föld, a vidék szeretete.

A mezőgazdaság állami támogatása jelentősen csökkent a 80-as évek elején, ezzel párhuzamosan növekedett a háztájiban történő termeltetés. Ez a lakosság tőketartalékainak és eszközeinek a bevonását jelentette az árualap előállításba. Az Pécsi Kistérségben a megyei átlagnál jobban terjedt a háztáji “ integrált “ gazdálkodás, mert a mezőgazdasági területek kisebb hozamai és a termelés alacsonyabb jövedelmezősége miatt, a nagyüzemeknek nagyobb mértékben volt szüksége a lakossági tőke és munkaerő bevonására, mint a megye más térségeiben. Ebben az időszakban alakult ki egy réteg, mely a háztáji gazdálkodás jövedelméből tőkét tudott felhalmozni, és érdekelt volt a mezőgazdasági termelés folytatásában. E csoport képezi a mostani, 100 hektár feletti birtokok gerincét.

A rendszerváltozás után az állami gazdasági dolgozók, a szövetkezeti tagok földhöz juttatás címén 20 ill. 30 aranykorona értékű földet kaptak, részarány tulajdonhoz jutottak, ők maguk de mások is kárpótlás címén kárpótlási jegyet birtokoltak és a licit eljárások során földtulajdonhoz jutottak. A föld birtoklása csak elvi lehetőséget biztosított a gazdálkodás megkezdéséhez, mivel ahhoz – önmagában - az eszközök és a tőke hiányában elégtelen volt. Így kínálati helyzet alakult ki a földtulajdon és a földhasználat megszerzésében.

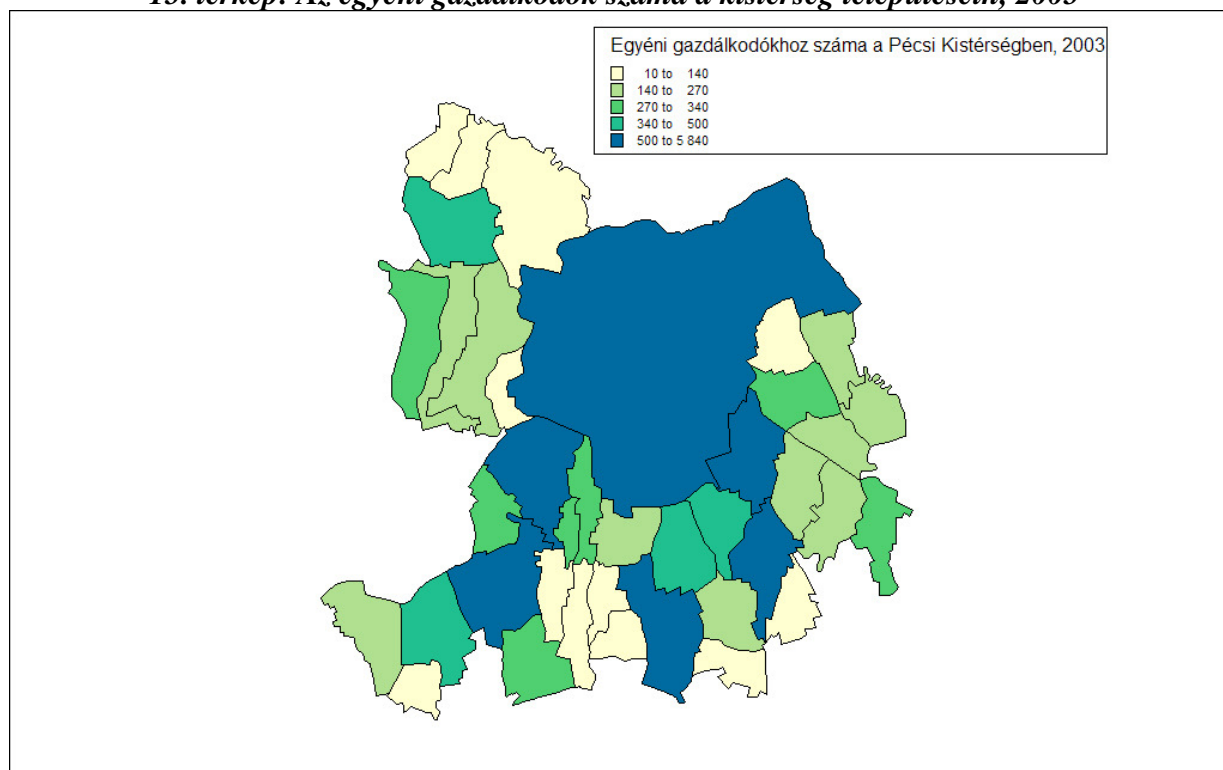
Kézenfekvő megoldás volt a földek bérbeadása az akkor még prosperáló helyi szövetkezeteknek, így azok most már bérlet formájában továbbra is használták tagjaik földjeit, valamint a kárpótlással és kárpótlási jegy vásárlásával licitáláson szerzett nem tagi földeket. A felszámolt Pécsi Gazdaság volt dolgozóinak földhöz juttatás címen kapott területeit egy újonnan alakult Rt. művelte, mely felszámolását követően egy, a kistérségen kívüli szövetkezet vette bérbe a területeket.

A kistérségben régebb óta gazdálkodó szövetkezetek mindegyike vagy feloszlott vagy átalakult vagy felszámolás alatt áll. Egy részükben egyéni gazdálkodók, Kft-k vették át a gazdálkodást, a két utolsó szövetkezet közül a Reménypusztai részvénytársasággá alakult át, meghagyva az eredeti szövetkezeteket mezőgazdasági termelési lehetőség nélkül, gyakorlatilag szociális és technikai célokat szolgálva., a bogádi szövetkezet jelenleg felszámolás alatt áll, az eddigi információk szerint a Belvárdgyulai Rt fogja bérelni területeit. A többségi részvényesek általában a volt szövetkezeti vezetők. Ők jelentős földtulajdonnal rendelkeznek a saját részvénytársaságukban., szövetkezetükben A térség földterületein még egy újonnan alakult, növénytermesztéssel foglalkozó szövetkezet (a pellerdi Gazdálkodók Szövetkezete) gazdálkodik. A fentiekben részletezett állapot meghatározza a mezőgazdasági és vidékfejlesztési lehetőségeket, ugyanis a kistérség településeihez tartozó mezőgazdasági területek nagyobb részét nem a kistérséghez tartozó településeken bejegyzett társas vállalkozások és szövetkezetek művelik, és emiatt jelentős a jövedelem kivonás a térségből.

A 236/1998 (XII. 30.) Kormányrendelet. előírásai szerint elsősorban az regisztráltathatta magát aki legalább 1 hektár szántót művel, vagy állatot tart és előző évi mezőgazdasági tevékenységből származó árbevétele meghaladta a 250 e Ft-ot. A mezőgazdasági árbevétel legalább a fele kell legyen a teljes árbevételnek. A regisztráció nem kötelező, de azért fontos mert az agrártámogatások nagyobb hányadát csak az veheti igénybe regisztráltatta magát. Az östermelők jelentős része (főben számolva) nem felelt meg a fenti követelmények közül a legalább 250 e Ft – os árbevételi előírásnak és emiatt nem tudta regisztráltatni magát. Ennek ellenére is a regisztrált gazdaságok zömét az östermelők teszik ki számszerűen mind a kistérségben, mind Baranya megyében. Más a helyzet ha a földhasználatot vizsgáljuk gazdálkodói formánként a kistérségben és Baranyában. Több a társas vállalkozás, főleg a 100- 300 ha –os kategóriában, amely azt jelenti, hogy ugyan formailag társas vállalkozásként művelik a földet, a valóságban azonban ezek nagyméretű családi birtoknak számítanak.

A regisztrált gazdaságok száma a kistérségben 472 db, ez a megyei összes regisztrált gazdaság (5119 db) 9,2%-a. Östermelőként mindössze 674 fő regisztráltatta magát, holott a térség nyilvántartott östermelőinek a száma 4958 fő.

13. térkép: Az egyéni gazdálkodók száma a kistérség településein, 2003

Forrás: A szerző összeállítása a KSH T-Star adatbázis alapján

Ez gyakorlatilag azt is jelenti, hogy az östermelőknek mindössze 14%-a folytat érdemben mezőgazdasági termelést, a többiek esetében valódi gazdálkodásról nem beszélhetünk. Inkább arról van szó, hogy a falun élők egyben azt is jelenti, hogy a házas ingatlanhoz tartozó belterületi kert művelési ágat, vagy a külterületi 1 – 2 ha –os szántót a tulajdonosok valamilyen formában hasznosítják és az itt megtermelt termék, termény értékesítése a jelenlegi törvények alapján östermelői igazolvánnyal a legkedvezőbb. Így igénybe vehetik az állati termékek és növénytermesztési terményekre járó kompenzációs kiegészítést is, valamint a választott adózási módtól függően 250 e Ft-ig vagy 1,5 millió Ft – ig östermelőként adófizetésre nem kötelezettek.

Jellemző a Pécsi Kistérség östermelőire a zöldség –gyümölcsstermelés nagyobb mértéke, ezt Pécs város közelsége és a hagyományos piacozás indokolja.

Jelentős a száma azoknak a helyben lakóknak és a máshol élő földtulajdonosoknak, akik “östermelőként” a közeli társas vállalkozásnak bérbe adott földterületük után terményben kapják a bérleti díjat és azt a társas vállalkozásnak értékesítik. Az értékesítés (a legkedvezőbb adózási mód miatt) a törvények szerint csak östermelői igazolvánnyal történhet, ha csak a “termelő” nem az SZJA egyéb tevékenység szerinti adóját akarja megfizetni mint természetes személy.

A megyei adatok szerint nincs egy olyan földhasználati kategória sem amelyik jelentős mértékben nem érintett a bérletben. Meglepő, hogy még az igazán kis birtokot használók is bérlők földjeik nagyobb részét.

Az östermelői igazolványok egy jelentős részét - főként a volt Tsz-tagok - a bérbeadási tevékenységből származó jövedelem elszámolhatósága miatt váltották ki.

Mindezeket alátámasztja az őstermelők életkor szerinti megoszlása is (3 táblázat).

3. táblázat: Az Pécsi Kistérség őstermelőinek életkor szerinti megoszlása

életkor év	16-20	21-30	31-40	41-50	51-60	61-70	>70	össz.
fő	30	402	521	1173	1039	1314	479	4958
%	0,6	8,1	9,7	23,7	20,1	26,5	9,6	100,00

Forrás: FM - hivatal őstermelői adatbázis

A 60 év felettiek aránya a Pécsi Kistérség népességén belül 21,2 %, ugyanez az őstermelők rétegéből 36,1%. A kistérségben a nem aktív életkorú őstermelők aránya 35,7% az összes őstermelőből, ugyanakkor a családalapítás és egzisztenciateremtés korcsoportja (21 – 40 év) mindössze 18 % ..

E számok nem csak azt jelentik, hogy a mezőgazdasági termeléssel foglalkozók öregednek, hanem azt, hogy az aktív korosztály nem őstermelőként hanem egyéni vállalkozóként, vagy más vállalkozási formában gazdálkodik. Ugyanakkor – tudjuk -, hogy e vállalkozói csoport részben felhasználja a család idősebb tagjainak az őstermelői igazolványát a keletkező jövedelmének kedvezőbb adózására.

Pécs város közelsége is befolyásolja az őstermelők kor szerinti összetételét, a fiatalabb korosztály már nem a mezőgazdasági tevékenységből kíván megélni, legalább is nem a faluhoz, a háztáji telekhez kötődő időrabló, de mindenképpen jövedelem-kiegészítő őstermelői tevékenységből.

4.3.2. Növénytermesztés

A mezőgazdasági területek döntő hányadát a nagyobb földterületeket használó társas vállalkozások (74 %) és egyéni vállalkozók (9 %) művelik. Ez érthető, hiszen a gyenge adottságú területeken nem keletkezhet annyi fejlesztésre szánható tőke, a mezőgazdasági termékek, termények alacsony, csökkenő tendenciájú jövedelmezősége miatt sem, hogy a kisebb birtokok kialakításához szükséges eszközállományt és forgóeszköz igényt fedezze.

Tudjuk, hogy a valós és a regisztrált birtokméret között jelentős a különbség, elsősorban a családi társas vállalkozások, az egyéni vállalkozók és az őstermelők regisztráltatták magukat a valósnál kisebb és különálló gazdaságként, hogy a használt föld szerinti pozitív diszkriminációt, mely a "Földalapú támogatás"-ban testesült meg, igénybe tudják venni.

Erre utal az 1 hektár földterületre ill. szántóterületre jutó mezőgazdasági árbevétel elemzése is mely szerint az 1-5 ha, az 50 – 100, és a 100 – 500 hektáros területen gazdálkodók kiugró árbevételt érnek el.

Az okok eltérőek. Az 1 – 5 ha közötti látszólagos, magas árbevétel abból ered, hogy a regisztráció egyik feltételével a legalább 250 e Ft - os árbevétellel, ezen gazdálkodók zöme biztosan nem rendelkezett. Azért sem, mert a megtermelt termény egy jó részét a saját szükségletre nevelt állatállománnyal ették fel, de azért sem mert ekkora területen nehéz elérni ezt az árbevételt gyenge minőségű földeken.

Az 1 – 5 hektárra igényelhető " Földalapú támogatás " összege 25 e Ft és 130 e Ft között mozgott a terület nagyságától, a termesztett növénytől és a szántóföld aranykorona értékétől függően. Alapvető feltétele a regisztráltság, ezért a termelők a valóságtól eltérően a regisztrálhatóság alsó határaként előírt 250 e Ft-os árbevételt jelölték meg annak ellenére hogy ennél kevesebb árbevétellel rendelkeztek. Így a földalapú támogatást meg tudták

igényelni. Ez okozza azt, hogy az 1 – 5 hektár területen gazdálkodók statisztikailag magas árbevétel érnek el 1 hektár területre vetítve.

Más a helyzet az 50 – 100, és a 100 – 300 ha közötti kategóriák esetében. Itt arról van szó, hogy az egyéni vállalkozók és Kft.-k, a ténylegesnél kisebb birtokmérettel regisztráltatták magukat, a birtok többi részét a családtagok, vagy más személyek (alkalmazottak, földbérbeadók) nevéen regisztráltatták, hogy a 20 ill. 50 hektár alatti területek után járó magasabb összegű földhasznosítási támogatást fel tudják venni.

Ugyanakkor (a könyvelési, adóbevallási kötelezettségük miatt) a bejelentett árbevételük, a valóságnak felel meg. Tehát a látszólagosan kisebb birtokra nagyobb látszólagos árbevétel jut hektáronként.

A Pécsi kistérségben 6 olyan település van, mely tagja valamely borvidéknek. Mind a hat település a Mecsekaljai Borvidék Pécsi Körzetéhez tartozik. Ezeken a településeken komoly esély van a borászat fejlesztésére, a történelmi hagyományok, a szőlőtermesztéshez alkalmas talaj és klíma miatt. Bár nagyon közel van a Siklósi és a Villányi Borvidék, komoly hangsúlyt kell fekteteni ezen ágazat kínálatára is. A kistérséghez tartozó települések szőlővel betelepített összes területe 1289 ha, mely az alábbiak szerint adódik össze:

Cserkút	202 ha
Keszü	90 ha
Kővágószőlős	135 ha
Kővágótöttös	77 ha
Pécs	745 ha
Szemely	40 ha

4.3.3. Állattenyésztés

Az Pécsi Kistérségben már a 70-es évek elején jelentős volt a háztájiban történő állattartás mint kiegészítő gazdasági tevékenység. A térségben akkor jelenlévő szövetkezetek és állami gazdaságok elsősorban a kisállattartásban és a sertéstartásban vívtak ki méltó helyet. Területarányosan a megyei átlagnál több tejelő tehenet, (11 %), juhot (13,1%) és sertést(72 %) tartottak.

A kisállattartás napjainkra jelentősen lecsökkent, nincs a térségben olyan gazdálkodó vagy termelő, aki érdemben tartana broilercsirkét, vagy kacsát.

Az állatállomány gazdálkodási forma szerinti megoszlása azt mutatja, hogy a nagyállatok többsége a társas vállalkozásoknál található, nagyobb állományok egyéni gazdálkodóknál csak broiler csirke, a juh és a méh esetében található. A halászati ágazatban a kistérség szerepe nem jelentős, kizárólag a pellerdi halastavak közelsége említhető e téren.

Az állatállomány adatait az alábbi táblázat tartalmazza.

4. táblázat: Állatállomány mérete a Pécsi Kistérség településein

Település	Állomány-létszám
Sertés	
Pécs - Szentkútpuszta	6350
Pécs – Kőkénypuszta (felszámolás alatt)	900
Szarvasmarha	
Pécs - Berkesd	200
Egerág	260
Baromfi	
Pécs - Nádorliget	1500
Pécs - Zrinyipuszta	15000

Pécs - Kökénypuszta	10000
Kövágótöttös	10000
Téseny	8800
Juh	
Szökéd	370
Vasas	300
Hal	
Pellérd	Ponty: 7500kg, busa: 5800kg, amúr: 1000kg
Ló	
Orfű	50

Forrás: FVM Hivatal, Pécs, 2006

4.3.4. Üzemszerkezet a gazdaságok típusa szerint

Az összes regisztrált gazdaság közül kevesebb a vegyes gazdálkodású (növénytermesztés és állattenyésztés) és több a növénytermesztő (csak növényt termeszt) mint Baranyában általában. (4. táblázat) A tisztán növénytermesztéssel foglalkozó gazdaságok aránya azért magasabb, mert a térségben alig található ma már állatállomány. Ennek is a zömét a bogádi szövetkezetben tartott tehénállomány adja.

4. táblázat: A regisztrált gazdaságok megoszlása a gazdaság típusa szerint

	Növény- termesztés	Állat- tenyésztés	vegyes	összesen
Pécsi kistérség db	152	54	63	269
%	57%	20%	23%	100%
Baranya megye db	2402	1174	1543	5119
%	47%	23%	30%	100%

Forrás: FM – Hivatal regisztrációs adatbázis

A nagyüzemi gazdák és integrált kisgazdaságokat leszámítva a mezőgazdasági termelés nem árutermelő. Úgy Baranyában, mint a Pécsi Kistérségben továbbra is a kettős üzemszerkezet jellemző. Stabilizálódik az árutermelő nagyüzem és mellette egy elaprózódott kisüzemi struktúra alakul. A kisüzemi állapot stabilizálását a TÉSZEK (Termék értékpályás Szövetkezet), valamint a BÉSZEK (Beszerzési és Értékesítési Szövetkezet) számának növekedése javíthatná.

A vetésszerkezetet illetően a kistérségben a megyeivel egyezően nőtt a gabona dominanciája. Az ipari növénytermesztés stabilitását csak az élet-, és piacképes feldolgozóipar adhatja. A megyében és a kistérségben a zöldség-, és gyümölcsstermesztés a kisüzemi magángazdálkodás keretei közt folyik.

Drámai volt a visszaesés az állattenyésztés területén, kivéve a baromfi ágazatban. A legnagyobb a csökkenés a szarvasmarha létszámban. Itt a genetikai veszteség is nagy. A kistérségben a nagyüzemi szarvasmarha állomány csökkenése mellett a technológiai korszerűsítés és a genetikai értéknövekedés is tetten érhető.

A szántó aránya a mezőgazdaságilag művelhető területeken belül jóval nagyobb, az erdőszültség pedig kisebb mint a megyei átlag. Ez az erdősítések, egy diverzifikált termőhely-szerkezet szükségességét mutatja.

Jellemző a Pécsi Kistérség őstermelőire a zöldség- és gyümölcsstermelés nagyobb aránya, ezt Pécs város közelsége és a hagyományos piacozás indokolja.

A Pécsi Kistérség mezőgazdasági termelésének a jelen állapota a szántóföldi növénytermesztésben ugyanazt a képet mutatja, mint a megye egésze, azaz nem találja a kiutat a mezőgazdasági termékek, termények értékesítési lehetőségnek visszaeséséből következő termelés szerkezeti válságból. Ez egy váltás-orientált stratégia fontosságára hívja fel a figyelmet.

A térség a lehetőségeinél kevesebb húsmarhát, lovat tart, általában elmondható, hogy egysíkúan növénytermesztő beállítottságú a termelésszerkezet, ami ismét csak a diverzifikáció fontosságára hívja fel a figyelmet.

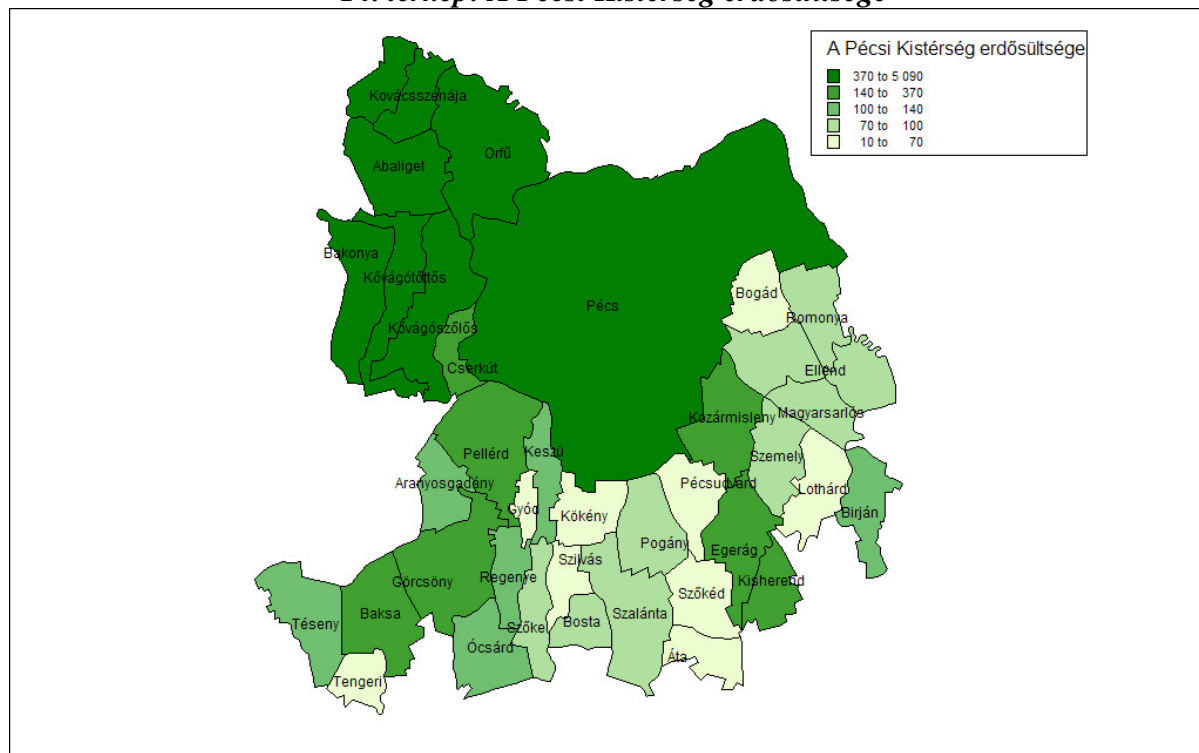
4.3.5. Erdősültség és jellemzői, erdőgazdálkodás

A körzet erdei tulajdonforma szerint 3 csoportra oszlanak:

- köztulajdonú erdők;
- magánerdők;
- működésképtelen gazdálkodók.

Közösségi erdő olyan korlátozott köztulajdon, melynél a tulajdonosi jogokat minden esetben egy közösség gyakorolja. A *társult* tulajdon olyan magántulajdon, melynél az erdőkezelést a társulás, mint jogi személy gyakorolja. Az *egyéni* tulajdon esetében pedig a tulajdonos vagy annak jogszerű képviselője közvetlenül, természetes személyként gyakorolja a tulajdonosi jogokat.

14. térkép: A Pécsi Kistérség erdősültsége

Forrás: A szerző összeállítása a KSH T-Star adatbázis alapján

Az erdőket méretük alapján több kategóriába sorolhatjuk, melyet a következő táblázat szemléltet.

5. táblázat: Erdők területi eloszlása a Pécsi Kistérségben:

Erdőtest jellege szerint	db részlet
Erdőség (1000 ha felett)	9
Nagy erdő (300,1 - 1000 ha)	42
Közepes erdő (30,1 – 300 ha)	722
Kis erdő (0,5 - 30 ha)	1030
Erdőfolt (0,15 - 0,49 ha)	51
Erdősáv	67
Erdőrészletek összesen:	1921

Forrás: FM-hivatal

4.3.5.1. A termőhely értékelése erdőgazdasági szempontból

Erdőgazdasági tájsoportok besorolása alapján az egész körzet a Baranya-Somogy-Tolnai hegyhát erdőgazdasági táj Bólyi- és Mecseki tábla tájrészletébe esik.

Az erdőgazdasági tájrészlet az északi mérsékelt éghajlati zóna melegen mérsékelt éghajlati övébe tartozik. A táj területén szubmediterrán klímahatás érezhető, ezért az erdőtársulások összetételében több illír és balkáni flóraelem fordul elő. A meleg mérsékelt

vagy szubmediterrán klímátípus átmenet a mérsékelt öv és a mediterrán övezet között. Jellemzője a viszonylag enyhe és rövid tél és a napéjegyenlőségi esőzések, március-májusi, illetve szeptember-novemberi csapadékmaximumokkal.

A terület fatermesztésre igen alkalmas és csak a nagyfokú mezőgazdasági művelés miatt tűntek el a természetes erdőtársulások, teret engedve a rövid vágásfordulójú, gyors produktumot adó ültetvényeknek, kultúrerdőknek. Ezek közül is, mindkét klímában a meghatározó faállománytípus az akácos. Meglepő adat a gyertyános-tölgyes klímában nagy arányban (20,5 %) előforduló cseres faállomány. Ez a helytelen erdőgazdálkodás, a tűzifaerdők kialakítása miatt van. A csernek megfelelő klímában viszont a cseres állomány csak 2,1 %-ban fordul elő. A felújítások és a távlati célállományok tervezésekor ezt figyelembe vettük és ezt a helytelen arányt javítani igyekeztünk. A lucfenyő jelenléte, bár kis arányú (0,1 %), egyik klímában sem indokolt, ezért visszaszorítandó.

A hidrológiai viszonyok az erdőnevelésre kedvezőek. Mivel a kocsánytalan tölgyes - cseres klíma határán található a körzet, mindenképp értékes adottságnak kell venni még az 1-2, vagy több méteres mélységben található vizet. Sajnos ezt a korábbi erdőgazdálkodás nemigen használta ki. A mélyebb talajvizet is elérő kocsányos tölgy faállomány aránya (2,4 %) a körzetben a lehetséges értéknek csak kis hányada. Ezen mindenképp javítani kell. Kihasználatlannak tartjuk azokat a nedvesebb termőhelyeket is, ahol a lehetséges gyertyános-tölgyesek helyén cseresek vagy akácosok állnak. A füzesek, égeresek, nyárasok általában a vízhatásnak megfelelő termőhelyeken találhatóak.

Jellemző erdőtársulások:

Jelenleg a következő erdőtársulások találhatóak a körzetben:

- Mesterséges (kultúr-) erdők: akácosok
fenyvesek
nemes nyárasok
fekete dió erdők
- Származék erdők (természetes erdőkből ledegradálódott):
cseresek
gyertyános-cseresek
gyertyános-cseres-kocsánytalan tölgyesek
egyéb lombos származékerdők
- Természetszerű erdők (őshonos fafajokból mesterségesen létrehozott erdők):
cseres-tölgyesek
gyertyános-tölgyesek
füzesek
égeresek
hazai nyárasok
egyéb lombos erdők
- Természetes erdők (természetes felújítással kezelt, őshonos fafajokból álló erdőtársulások): a körzetben nem található

Az erdőgazdálkodás számára legfontosabb őshonos állományalkotó fafajok: kocsánytalan tölgy, dárdaakaréjú kocsánytalan tölgy, kocsányos tölgy, olasz tölgy, csertölgy, gyertyán, hegyi juhar, korai juhar, mezei juhar, magas kőris, magyar kőris, közönséges dió, madárcseresznye, fehér nyár, szürke nyár, rezgő nyár, fehér fűz, mézgás éger, kislevelű hárs, ezüst hárs.

4.3.5.2. Az erdő múltjának történelmi áttekintése

A világháború előtt az üzemtervezett erdők közel 40 %-a egyéni tulajdonú, illetve kisebb uradalmi erdő volt, melyben rendszeres erdőgazdálkodás nem folyt. Az erdők a tulajdonosok tűzi- és szerszámfa igényének kielégítését szolgálták. Az állományok zömét akácok alkották, melyek állapota a többszörös sarjaztatás során igen leromlott.

Rendszeres gazdálkodás ezekben az erdőkben állami tulajdonba vételük után kezdődött, melyet a szükséges előhasználatok végrehajtása és egyes leromlott állományok átalakítása és más erdők telepítése jelentett.

A telepítések zöme 1945 után végzett akác, fenyő és nemes nyár ültetvényekből állt. Ezekben az állományokban a telepítéstől kezdve rendszeres erdőgazdálkodás folyt.

Az 1990-es évek elején kezdődő kárpótlási folyamat következményeként a körzet szinte összes erdeje újra magánkézbe került. Ezeket az erdőket magántulajdonban vagy erdőbirtokossági tárulásokban kezelik. Ezekben rendszeres üzemterv szerinti erdőgazdálkodás folyik.

Fakészlet-adatok :

A fafajösszetételből adódóan a fakészlet adatok is hasonlóan alakulnak. Legnagyobb %-ban az akác szerepel (48,5 %), majd a cser (28,7%). Tölgyek és az egyéb kemény lombos fafajok nagyon kevés százalékban, összesen 19,5 %-ban vannak jelen.

4.3.5.3. Az erdők egészségi állapota

Az általános egészségi állapot jónak nem mondható. A károsodott terület 175,6 ha. Jellemző károsítás a csúcsszáradás (117,8 ha), ami az idős akácok magas területszázalékából adódik. Ez részben erdőgazdálkodási hiba (túltartott erdők) és részben a rossz termőhelyi viszonyok következménye. Fagyléc, fagyrepedés a cseresekre jellemző a törzskárok (29,9 ha) közül. Más jellemző nagyobb mértékű károsítás nincs a körzetben.

Az állományok egészségi állapotának ismerete igen fontos az erdőállomány-gazdálkodás során. Az erdőket ért jellemző károsításokat és kórokozókat erdőrészetenként és fafajonként 10 %-os kárfokozatos pontossággal vettük fel. Az erdőrészet lapokon ebből csak a károsított terület nagysága jelenik meg.

4.3.5.4. Erdőtelepítések távlati lehetőségei

A körzetben erdőtelepítésre alkalmas terület bőven található. A kedvező éghajlati adottságok, a nagyfokú gépesítés, a magánkézbe került földek hasznosítási problémái mind az erdőtelepítések mellett szólnak. Sajnos az ismeretek, lehetőségek tudásának hiánya jelenleg azt mutatja, hogy kevés tulajdonos szánja el magát erdőtelepítésre. Ezen területeket beüzemtervezték azzal a céllal, hogy a későbbiekben a tulajdonosok betelepítik, hiszen erdőgazdálkodásra alkalmasak. Általában ezen részletek egyéb vagy tisztás kóddal szerepelnek. A telepítéseknél ellenálló, gyors növekedésű fafajokat (A, CS, HNY) alkalmazhatnak a tulajdonosok, hiszen a vadkárok ellen védekezni nem igen fognak. A degradált területek termőhelyviszonyai is lehetőséget nyújtanak erdőtelepítésre.

A nem erdő művelési ágban nyilvántartott területek beerdősítéséről információkat nem szereztünk. Azonban az egész országra jellemző telepítési lehetőségek itt Baranyában is fennállnak.

4.3.5.5. Termelési célok

A fahasználatokból kikerülő faanyagnak a mennyiségen kívül, a különböző minőségi és méretbeli követelményeknek is meg kell felelnie, ami különböző fatermelési eljárásokat igényel. A termőhelyi viszonyoknak, az állomány habitusának és egészségi állapotának figyelembevételével lett megállapítva a fatermelési cél. Ezen célnak megfelelő gazdálkodás biztosítja a termelési ciklus végén elérendő állapotot, és annak megfelelően alakítja a teljes erdőművelési tevékenységet. A termelési célok az erdőrészlet lapokon kerültek feltüntetésre, körzetre összesítve tartalmazzák rendeltetésenként az egyes termelési célokat.

Az erdőrészletek állapotfelvétele során az állományokat három alapvető termelési célba soroltuk be, úgymint minőségi, mennyiségi és e kettő közti, alternatív fatermelési cél. További három csoportot képeznek azok az állományok, melyek a pillanatnyi állapotuk alapján alacsonyabb célnak felelnek meg, de potenciálisan magukban hordják valamelyik magasabb minősítés lehetőségét is (pl. mennyiségi, potenciálisan minőségi).

Vannak olyan állományok melyekben egyedi, speciális gazdálkodás is megengedhető, mint például szálalás, vagy ennek egy sajátos formája a készletgondozó fahasználat. Készletgondozó fahasználat olyan sajátos előhasználat jellegű, évente végrehajtandó fakitermelés, mely részben az erdő állapotának stabilizálását, részben csekély intenzitású, de folyamatos haszonvételt biztosító beavatkozást tesz lehetővé. Alkalmazása elsősorban kisterületű magánbirtokok esetén lehet kívánatos. Szakszerű végrehajtás esetén felújítási kötelezettség nem keletkezik, az erdő szerkezete és állapota hosszabb időn keresztül változatlan marad.

Végül azokat az erdőrészleteket melyeket faanyagtermelésre gazdaságosan nem lehet használni véd-, vagy közjóléti elsődleges rendeltetésűek, faanyagtermelést nem szolgáló termelési célba kell besorolni. Ezekben hagyományos erdőgazdálkodás nem folytatható, a faanyagtermelés még közvetve sem cél, egyedileg, valamilyen speciális eljárással, esetenként az állomány "magára hagyásával" kívánjuk az erdőt hosszútávon fenntartani.

A termelési célok szerinti erdőterület megoszlás a 6. táblázatban látható.

6. táblázat Erdészeti termelés megoszlásai

minőségi fatermelés	0,8 %
alternatív fatermelés, potenciálisan minőségi	5,8 %
alternatív fatermelés	25,5 %
mennyiségi fatermelés, potenciálisan minőségi	9,9 %
mennyiségi fatermelés, potenciálisan alternatív	20,7 %
mennyiségi fatermelés	36,3 %
készletmegőrzés	1,0 %
véd és közjóléti erdő megőrzés	0,03 %

Forrás: FM-hivatal

Az adatokból jól kitűnik, hogy jelenleg a körzetben lévő erdőkben igen kis mértékben folyik minőségi fatermelés (0,8 %), de potenciálisan nagy lehetőségekre van mód. Az alternatív fatermelések (31,3 %) azt jelzik, hogy a jelenlegi állományok is képesek minőségi fatermelésre a helyes erdőgazdálkodás megteremtésével. Ugyancsak nagy arányú az erdők azon része (30,6 %) amely már nem alakítható át könnyen minőségi fatermelésűre, de potenciálisan lehetőség van rá. Erre a következő termelési ciklusokban lesz mód, ha a helyes erdőgazdálkodási módokat és irányelveket megtartják a tulajdonosok. Ilyen lehet egy rontott

erdő átalakítása (pl. egy cser tuskósarj erdő gyertyános-tölgyessé való átalakítása). A mennyiségi fatermelés (36,3 %) jól jelzi a kedvezőtlen termőhelyek (kb. 30 %) adta lehetőségeket. A készletgondozó fahasználatokra (1,0 %) egyelőre csak kis arányban van lehetőség, mivel igen szigorú kritériuma van ennek a gazdálkodási módnak. Nem feltételez szükségyszerű beavatkozást és a fafaj, kor, fatömeg adottságai megengedik a rendszeres növedék kivételét az erdőből anélkül, hogy felújítási kötelezettség vagy kár keletkezne az erőben. A régi paraszti szálaláshoz hasonló jellegű gazdálkodást igényel azzal a különbséggel, hogy a minőségi állapot tartamos maradjon, magyarul nem a "legszebb" fákat távolítják el az erdőből.

Véd és közjóléti erdő megőrzését szolgáló erdő a körzetben földrajzi, gazdasági, társadalmi okokból nem indokolt, ezért jelenlétük (1,0 ha) elhanyagolható.

Az alternatív fatermelésű, potenciálisan minőségi és az alternatív fatermelésű erdők átalakítása még ebben a termelési ciklusban megoldható. A szükséges ápolások időben és megfelelő arányban elvégzett tisztítások és gyérítések eredménye lehet minőségi fatermelés. Általában a tuskósarjak, beteg, károsított fák eltávolítása, a helyes elegyarány kialakítása jelenti az ilyen jellegű munkát.

4.3.5.6. A vadgazdálkodás

A kistérségben az 1996. évi LV. törvény hatálybalépését követően 6 vadásztársaság alakult.

A vadásztársaságok által bérelt területek nagyobb része nem a kistérség területével esik egybe, ezek területe ennél jóval nagyobb.

A terület jellemzően apróvadás terület, amelyet az is indokol, hogy az erdőszűlség a megyei átlagnál jóval alacsonyabb. Ezért a nagyvadak nem találnak megfelelően nyugodt helyet. A mezőgazdasági területek elsősorban a szántók beékelődése az apróvadász és az őznek kedveznek. Feltűnően alacsony a vaddisznó állomány (7.sz táblázat).

A hat vadásztársaságban mintegy 300 fő tag található, 16 fő hivatásos vadász alkalmaznak. A kistérségben sem vadtenyésztéssel, sem vadátvevő hellyel nem találkozunk. A vadásztársaságok együttes területe 75844 ha.

7. táblázat: A vadállomány és a kilövések alakulása (2002)

	Gímszarvas	Dámvad	Őz	Vaddisznó
Kilövés '99	43	125	286	169
Vadbecslés 2000	474	336	1691	391

Forrás: FM-hivatal, Vadászati Osztály

4.3.6. Mező-és erdőgazdasági termékek feldolgozása

A kistérségi bontásban bemutatott adatok Pécs kistérségre vonatkozóan az alábbi sajátosságokat feltételezik:

- A gabonafélékben valamivel több mint területarányos a produktum.
- Burgonyából a megye termelésének közel 80%-át adja-
- A kistérség nagyüzemi gazdálkodói termelik a napraforgó, a cukorrépa és a szója meghatározó többségét, Egerágon üzemel Baranya egyik legnagyobb gyártókapacitású olajsajtoló üze (Oleum Europae Kft.), terméke a hidegen sajtolt olaj. További fejlesztése indokolt, részben az igények, részben a kistérség kedvezőbb vetésszerkezete

miatt. Indokolt a fejlesztés a kisállattartás további fejlesztése miatt is, különös tekintettel a nyúltenyésztésre, mivel a hidegsajtoló üzemben keletkező melléktermék a nyúl számára kiváló minőségű és árfekvésű takarmányt jelent.

- A kistérség reprezentálja a zöldség-, gyümölcs termesztés megyei átlagát, mely kevesebb, mint a kistérség mutatói-
- A szőlő terület a kistérségben a zártkerti területeken jellemző. Kistérségi mutatók alatti részesedés a családi igények kielégítésében (pécsi agglomeráció) meghatározó.
- A kistérség a baromfi ágazatban deficitet mutat az átlaghoz képest. A számok tanúsága szerint búzából a megye és a kistérség is kibocsátó. A kistérség malmi és takarmánykeverői belső felhasználása jelentős. A sütőipar végfelhasználás is meghatározó.
- A burgonyának (a kistérségben a vetőgumónak is) kis hányadát vásárolják fel megyei szervezetek.
- Vágómarhából a megyei felvásárló szervezetek az elmúlt években a megyei termelés 3,5-szeresét vásárolták fel, a vágósertés felvásárlás is túlnyúlik a megyei határokon. A kistérségben előállított vágósertés a megyében értékesül, a város közelsége ugyanakkor indokolná a speciális házikészítmények előállítását és háznál-háztól való értékesítését.
- A kistérségben lévő Reménypusztai Rt. baromfivágóhídja (1,9 milliós vágókapacitás) miatt más helyen baromfifeldolgozás a térségben nincs.

4.3.7. Hiányok és többletek a térség agrárgazdaságában

A kistérség érzékeny az agrártermékek jövedelmezőségi viszonyainak a változására. A lehetséges kitörési pontok azok, amelyek egykoron és részben most is meghatározzák illetve meg fogják határozni a mezőgazdasági termelés szerkezetének és a térség népességmegtartó képességének az alakulását. Ezek a következők:

- A szántóföldi takarmánynövények maximális kihasználása nagy- és kisállatokkal
- Az ipari növények termelésének növelése
- A gyepterületek hasznosítása kérődzőkkel
- Gyümölcstermesztés
- Szőlészet, borászat
- Kertészeti kultúrák, (zöldség, dísznövény, gomba)
- Haltenyésztés
- Gyógynövénytermesztés és feldolgozás
- Mezőgazdasági termékek, termények “ integrált “ termeltetése
- Az árualapok feldolgozása
- A mezőgazdasági, erdészeti, élelmiszeripari termékek, termények értékesítési láncának a rövidítése
- Erdő- és vadgazdálkodási tevékenységek.
- A vidékhez, a mezőgazdasághoz kötődő kiegészítő tevékenységek bővítése
- A vidéki-, falusi turizmus és az ahhoz kapcsolódó programkínálat megteremtése fejlesztése

A fenti lehetőségek alapján meghatározhatók a térség többletei és hiányai nemcsak a mező- és erdőgazdálkodásban, hanem általában a vidékfejlesztésben.

Többletek a térség agrárgazdaságában

- A szántóföldi takarmánynövény termesztés kapacitása jelenleg nagyobb mint a kistérségben lévő állatállomány igénye

- Az ipari növények termelése (napraforgó, repce) a megyei átlagot meghaladja
- A mezőgazdasági termékek, termények integrált termeltetése a kisállattartásban kiemelkedő, ez még tovább fokozható, az ehhez szükséges takarmánybázissal a térség rendelkezik.
- A kertészeti kultúrák közül a szántóföldi zöldségtermesztés visszaesett, előzőleg jelentős volt, a hajtattott zöldségek értékesítését a nagyvárosok közelsége teszi lehetővé, a gombatermesztés fejlődik

Hiányok a térség agrárgazdaságában

- Az ipari növények termeléséből a cukorrépa nem részesedik megfelelő arányban
- A gyepterületek jelentős része kihasználatlan, az indokoltnál kevesebb a húsmarha, hiányzik a megfelelő volumen a juh, és a kecsketartásban. A gyepterületek egy része méhlegelőként hasznosítható, ez a méhészet számára is fontos.
- A gyümölcsstermesztés csak a kistérség magyarsarlósi részén jelentős, a termőhelyi adottságok az intenzív gyümölcsstermesztésre és az extenzív, lassú növekedésű gyümölcsfajok telepítésére megfelelőek
- A haltenyésztés, párhuzamosan a rekreációs célú halastó, horgászto létesítésével növelhető. A térség vízkészlete és domborzati adottságai további 70- 120 ha halastó létesítését teszik lehetővé
- A szőlészet borászat fejlesztése csak a termőhelyi adottságoknak megfelelően lehetséges
- A gyógynövénytermesztés, gyűjtés és feldolgozás lehetőségei teljes mértékben kihasználatlanok. A kistérség roma lakosságának a foglalkoztatásában is lehet szerepe. A szántóföldi gyógynövénytermesztés mintegy 300 hektárig lehetséges
- A haltenyésztés megyei átlag alatti
- Az integrált termelés a broilercsirkére korlátozódik, más állatfajok és a növénytermesztés esetén hiányzik
- Az árualapok feldolgozásában a kapacitások kiépítése, a meglévők növelése csak a nem stratégiai termékek, termények esetén indokolt mivel azokban az országos kapacitások is kihasználatlanok
- A termékek, termények értékesítési láncának a rövidítése a nagykereskedelmi lánc bővítését igényli
- A vadgazdálkodási tevékenységen belül a zárttéri vadtenyésztés teljesen hiányzik, holott a ki nem használt gyepterületek gímszarvas, és dämvad tenyésztésével hasznosíthatók lennének
- A vidékhez, a mezőgazdasághoz kötődő kiegészítő tevékenységek mértéke csekély (vállalkozásfejlesztés, mezőgazdasági szolgáltatás, szárítás, szállítás, raktározás, alkatrészellátás, gépjavítás, stb.)
- A vidéki-, falusi turizmus mértéke a lehetségesnél alacsonyabb, csak akkor fejleszthető tovább, ha a térség vonzerejét a programkínálatok bővítésével tovább növelik (horgászturizmus az élővizek és a termálvizek kihasználásával, vadturizmus, lovas turizmus, üdülőfaluk kialakítása, erdei iskolák létesítése, hagyományőrző rendezvények számának növelése, propagálása, stb.)

4.3.8. A Pécsi Kistérség mezőgazdasági adottságainak illeszkedése a megyei és regionális fejlesztési stratégiákhoz

Az Európai Unió agrárpolitikájának megfelelően került kialakításra a Dél-Dunántúli régió komplex fejlesztési programja, melyhez illeszkednek a Baranya megyei területfejlesztési program és a Pécsi Többcélú Kistérségi Társulás fejlesztési elképzelése. A térség recesszióból való kilábalásának egyik lehetősége az integrált élelmiszergazdaság kialakítása. A Koppenhágai Csúcstalálkozón meghatározott hazai termelési kvóták nagy vonalakban megfelelnek a jelenlegi termelési volumennek, így a piacra jutás korlátját továbbra is a termékek minősége jelenti. A megye és a kistérség érdeke is, hogy a termelés minőségének a javítását ösztönözze az intenzívebb területhasznosítás és a nagyobb foglalkoztatás révén. A Pécsi Kistérség településeinek a nagyváros közelsége miatt jelentős múltja van a kertészeti termékek előállításának. Ebből adódóan térségi célkitűzés lehet a pécsi nagybani piac regionális és nemzetközi színvonalra emelése, nagyméretű árverési csarnokok kiépítésével. Mind a megyei, mind a regionális fejlesztési program támogatja a gyepterületek alternatív hasznosítását legeltető állattartással, valamint a biohústermelés fejlesztését. A Pécsi Kistérségben hagyományosan sok háztáji gazdaság működik, melyek alkalmasak lúd, kacs, tojás, pecsenyecsirke, stb. előállítására. A területhasznosítás kockázatmentes, de hosszú megtérülésű formája az erdősítés. Az erdősítés a talajvédelem, a tájfejlesztés, a biodiverzitás megőrzése és a gyenge termőképességű földek kivonása szempontjából is fontos. A Pécsi Kistérség megyei átlagnál alacsonyabb termőképességű földjei és a mecsekalajai területek megfelelő éghajlata miatt különösen alkalmasak erdősítésre. A Pécsi Kistérség további kiugrási lehetősége az agrárkutatások ösztönzése, és infrastruktúrájának bővítése. Ezt indokolja Pécs egyetemvárosi jellege és a térségben felhalmozódott szellemi tőke.

4.4. Szolgáltatások

4.4.1. Kereskedelem

A Pécsi Kistérségben található Baranya megye kiskereskedelmi üzleteinek mintegy 50%-a. Ez a magas arány a nagyvárosban, Pécsen levő nagyszámú üzleteknek köszönhető. A bolti hálózat a kistérség minden településén jelen van, azonban a települések több mint kétharmadában csak alapvető bolti ellátás alakult ki éppen a nagyváros közelsége miatt.

A különböző szaküzletek számának alakulásában nem tapasztalható számottevő változás, viszont az élelmiszer jellegű üzletek száma évről évre jelentősen csökken. Ezt a tendenciát indokolja a kistérségben egyre szaporodó szuper- és hipermarketek, bevásárlóközpontok megjelenése.

A kereskedelmi ellátottság mértéke nagy hatással van a vásárlási szokásokra. Ennek megfelelően megállapítható, hogy Pécs nagyobb választékot és alacsonyabb árakat kínáló kereskedelmi üzleteiben a kistérség lakosságán túl a közelebb, távolabb fekvő települések lakosai is vásárolnak. Leginkább igaz ez a legnagyobb arányban ebben a kistérségben jelenlevő elektromos háztartási-cikk és ruházati szaküzletek esetében.

4.4.2. Üzleti szolgáltatások

A kistérségben az országos tendenciának megfelelően évről évre növekszik a vállalkozások, gazdasági társaságok száma. A működő vállalkozások aránya a regisztrált vállalkozásokon belül 72-74% körüli az utóbbi években. A működő vállalkozásokon belül jellemzően az egyéni vállalkozások aránya a magasabb, mégis ha gazdasági áganként is megnézzük a működő vállalkozásokat, megfigyelhető, hogy példaként az ingatlanügyek és az építőipar szektorokban a társas vállalkozások dominanciája érvényesül. A társas vállalkozásokon belül pedig jellemzően elmarad az országos átlagtól a mezőgazdasági szövetkezetek és a részvénytársaságok aránya.

A vállalkozásokat létszám-kategória szerint vizsgálva megállapítható az a tendencia, miszerint az 50, de különösen a 250 főnél több alkalmazottat foglalkoztató vállalkozások száma visszaesést mutat, míg az ennél kevesebb főt foglalkoztatók száma fokozatosan növekszik.

A nemzetgazdasági ágak szerinti eloszlásuk tekintetében megfigyelhető, hogy szinte valamennyi gazdasági ágban vállalkozásokkal jól ellátott a Pécsi Kistérség. A mezőgazdasági szektorban történt nagyobb visszaesés a vállalkozások számában, így azok aránya jellemzően elmarad az országos átlagtól. Továbbá ugyancsak csökken a bányászatban és a feldolgozóiparban tevékenykedő vállalkozások száma is. Ezzel szemben dinamikus számbeli növekedés tapasztalható az ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatások nemzetgazdasági ág területén. Ugyanezen a gazdasági területen működik a kistérség vállalkozásainak legnagyobb része, ez az arány 30% körüli. Ezt követi a kereskedelem, javítás nemzetgazdasági ág, majd az ipar, építőipar. Összességében megállapítható, hogy a mezőgazdaságon kívül valamennyi nemzetgazdasági ágban működő vállalkozások előfordulási gyakorisága jellemzően meghaladja az országos átlagot.

4.4.3. Közszolgáltatások

A Pécsi kistérség tagja Pécs Megye Jogú Város és további 38 település. Pécs a szolgáltatások vonatkozásában teljesen ellátott és így a kis településeken nem alakult ki a szolgáltatói hálózat, csak az alapvető szolgáltatások vonatkozásában. Ennek az a magyarázata, hogy olyan minőségű és olyan széles skálájú ellátó rendszert mint a nagyvárosban nem lehet kistépüléseken működtetni ezért a városi intézményeket veszik igénybe a viszonylag könnyű elérhetőség miatt.

A területfejlesztési önkormányzati társulások összefogásaként jött létre 2003. december 9-én a Pécs és Környéke Területfejlesztési Önkormányzati Társulás - mely teljesen lefedte a pécsi statisztikai tervezési térséget - azzal a szándékkal, hogy közösen hatékonyabban szolgálják az önkormányzatok a térségben élő lakosságot, majd 2004-ben ez a szervezet átalakult Pécsi Többcélú Kistérségi Társulássá. E társulás keretében valósul meg a kistérség területének összehangolt fejlesztése, a térségi közszolgáltatások biztosítása, fejlesztése, szervezése, intézmények fenntartása, valamint a településfejlesztés összehangolása. Az önkormányzatok részvétele a társulásban 100%-os. Feladat- és hatáskörei a következők:

- területfejlesztés,
- egészségügyi- és szociális ellátás,
- gyermek- és ifjúságvédelem,
- alapfokú oktatás-nevelés,
- szolgáltatás-szervezési feladatok, gazdaság- és turizmusfejlesztés,
- természet- és környezetvédelem, kommunális szolgáltatások.
- szakképzés,
- belső ellenőrzés.

A szolgáltatások közül néhány példát kiragadva:

A közoktatás már az alapfokú oktatásban is széles kínálatot nyújt Pécs, a kistelepülések kisiskolái nem tudják felvenni a versenyt a városi iskola kínálatával. A nagyobb települések (Kozármisleny, Pellérd, Görcsöny, Egerág, Kővágószőlős, Szalánta, Bogád) működtetnek iskolát, a környező kistelepülésekről járnak a tanulók ezen iskolákba. Ezek az iskolák létszámgondokkal küzdenek. Középfokú intézmények csak Pécs városában találhatóak a kistérségben, csakúgy mint a felsőoktatási intézmények. A Társulás 2004-ben 95 millió forintos összeget (normatíva) nyert pályázaton, ebből 5 iskolabusz vásárlása megtörtént. További cél a pedagógiai szakszolgálati feladatok ellátásának, szervezésének kistérségi keretek közti megoldása.

Pécs városában teljes az egészségügyi ellátási szolgáltatás és a településeken általában csak háziorvosi ellátás illetve maximum gyermekorvosi és fogorvosi szakellátás alakult ki. A kistelepülések éjszakai és hétféligi ügyeleti ellátását - a felnőtt és a gyermekkorú lakosság részére - kivétel nélkül a városi egészségügyi intézmények biztosítják. Kórházi ellátás is csak a városban lévő intézményekben történik. A pályázati összegből kívánják támogatni a hétközi és hétféligi ügyeleti rendszer kiépítését egy kistérségi ügyeleti gépjármű biztosításával.

A szociális és gyermekjóléti feladatok esetében a forrással a személyi és tárgyi feltételeket kívánják javítani, ugyanis több esetben az önkormányzat vagy nem képes, vagy csak jelentős saját anyagi hozzájárulással tudja megoldani a feladatokat. Szeretnének egy egységes szakmailag magas szintű hálózatot kiépíteni, melyben nagymértékben támaszkodnak a Pécsen működő Gyermekjóléti és Családsegítő Intézmény támogatására. Ezt a szolgáltatást a 2004-es évtől kezdve a kistérségi közszolgáltatások szintjére emelték. A működésének tapasztalatai eddig pozitívak, kivéve a Kistérség peremén elhelyezkedő falvakat. Ők a korábbi rendszert jobbnak, hatékonyabbnak tartják.

A pénzügyi szolgáltatások vonatkozásában Pécsen szinte valamennyi pénzintézetnek van irodája, így nem tud ezzel a kínálattal versenyezni egyik település sem, bár a takarékszövetkezeti hálózat fiókhelyeket tart fenn (Kozármisleny, Pellérd, Görcsöny, Egerág, Kővágószőlős, Szalánta, Nagykozár).

4.5. Idegenforgalom, turizmus

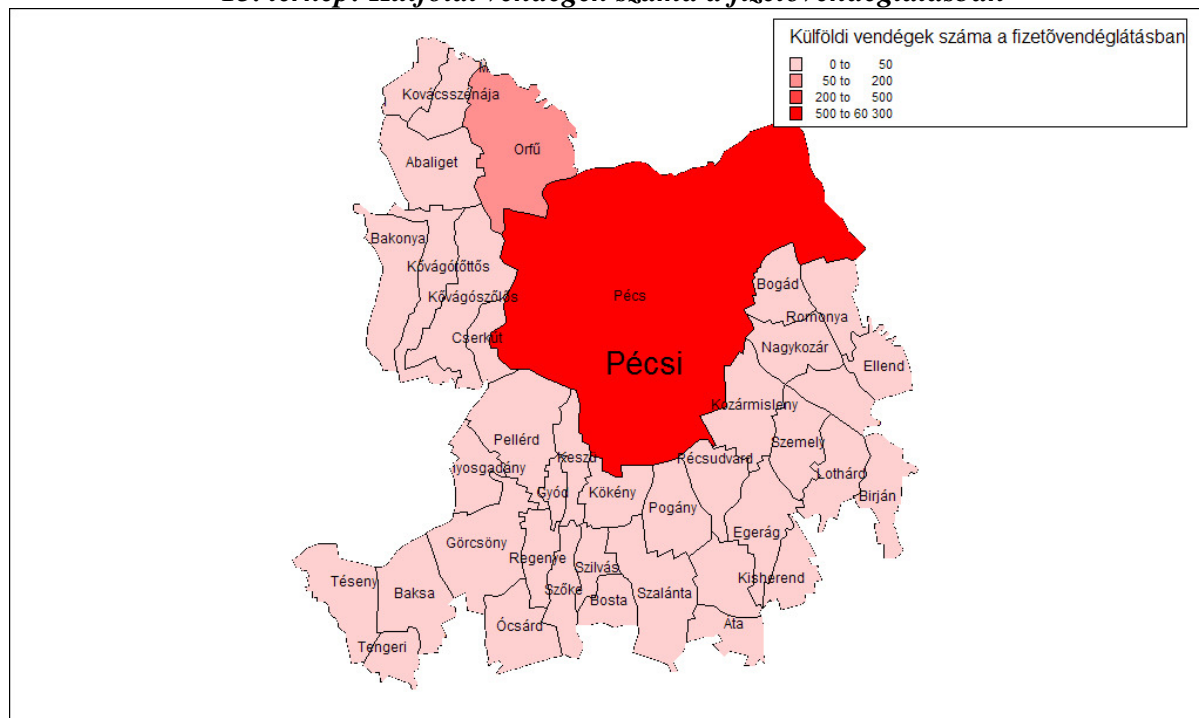
4.5.1. A turizmus keresleti jellemzői

A kistérség – csakúgy, mint a megye – vendégforgalma az utóbbi években ingadozó képet mutat. Tendenciájában a növekedés 1998 óta jelentősebb, az ezredforduló óta enyhén növekvő. Összetételében számottevően módosult a vendégforgalom. Az amúgy is szerény mértékű külföldi vendégek száma mind a kereskedelmi, mind a magán szálláshelyeken jelentősen csökkent, különösen az ezredforduló óta. A vendégéjszakák száma is csökkent, de ez a csökkenés szerényebb a vendégek számához viszonyítva. Ezzel párhuzamosan a hazai vendégek és az általuk eltöltött éjszakák száma növekedett. Az itt-tartózkodás idejét illetően nagy eltérés van a két vendégkör lehetőségeit és szokásait illetően, a külföldi vendégek tartózkodása lényegesen hosszabb a belföldiekénél.

Az egyes szálláshelyeket vizsgálva elmondható, hogy a vendégek száma jelentősen csökkent a szállodákban, míg a panziókban, turisztaszállásokon nagymértékű növekedés tapasztalható. A kereskedelmi szálláshelyeket napjainkban csökkenő vendégszám, s mondhatni változatlan vendégéjszaka-szám, míg a magán szálláshelyeket mindkét szempontból élénk növekedés jellemzi. Ezt a tendenciát szemléltetik a kereskedelmi és

magán szálláshelyek számában, így férőhelyeinek számában is bekövetkezett változások. Például a szállodák számában rendkívüli visszaesés történt, míg a panziók, falusi szállásadók száma nagymértékben növekedett az elmúlt időszakban. A kistérségek közül mind kapacitásokban, mind vendégforgalomban domináns a Pécsi Kistérség Baranya megyében. A Pécsi Kistérségre, ezen belül Pécs körzetére koncentrálódik tulajdonképpen a kereskedelmi szálláshelyi vendégforgalom, a magán szálláshelyi dominanciája viszont a siklói kistérségre jellemző. Jelentős népességszáma következtében viszont a fajlagos vendégforgalmi mutatók alapján a pécsi térség kiemelkedése nem olyan markáns, ezeket vizsgálva csupán Orfű és Abaliget kiemelkedő jelentőségű a kistérségben.

15. térkép: Külföldi vendégek száma a fizetővendéglátásban

Forrás: A szerző összeállítása a KSH T-Star adatbázis alapján

4.5.2. A turizmus kínálati jellemzői

A szálláshelyeken kívül növekvő tendencia jellemzi a különböző vendéglátóhelyek, így az éttermek, cukrászdák, bárók, borozók számának alakulását. Ezek többsége a nagyvárosban, Pécsen található. Ennek következtében a megye vendéglátóhelyeinek legnagyobb része a Pécsi Kistérségbe koncentrálódik. A minőségi vendéglátás és a szállodák pedig egyértelműen Pécs városához kötődnek.

16. térkép: A szállodai férőhelyek száma

Forrás: A szerző összeállítása a KSH T-Star adatbázis alapján

A Pécsi Kistérség természetföldrajzi adottságait tekintve az ország egyik legváltozatosabb, ugyanakkor számos, csak erre a területre jellemző adottsággal bíró térsége. Területén mind a síkvidékek (Pécsi-síkság), mind a középhegységi felszínformák fellelhetők (Mecsek-hegység). A kistérség sajátos szubmediterrán éghajlatával, építészeti értékeivel, szinte valamennyi településen fellelhető építészeti értékeivel, kulturális, sport- és gazdasági rendezvényeivel, nemzetiségi hagyományaival, testvérvárosi kapcsolataival a megye idegenforgalmának egyik legjelentősebb térsége (lovas-, horgász-, golf, falusi-, kulturális- és rendezvényturizmus). Az országos hírű kiemelt üdülőhely Orfű, valamint Pécs városa a megye legfontosabb idegenforgalmi centrumai.

A Pécsi Kistérségre⁶ természetes állóvizek nem jellemzők, annál fontosabb szerepkört töltenek be a mesterséges tavak. A Mecsek völgyeiben húzódik meg az Orfűi-tórendszer, amely változatos pihenési, kikapcsolódási lehetőségeket biztosít az idelátogatóknak. A fejlesztések révén e mesterséges tavak (Orfű és Abaliget térségében) jelentős üdülőkörzetté váltak, és nemzetközi hírnévre tettek szert. A Péctől nyugatra található Pellérdi-tó elsősorban a halgazdaság szempontjából jelentős. Említésre mindenképpen érdemes a kistérség gazdag termál- és ásványvíz-készlete is, amelyek általában mélyszerkezeti vonalak mentén jutnak a felszínre (ellendi hévforrás).

Az ökoturizmus számára értékeket kínál, helyi védettséget élvező területek: Jakabhegy és környéke, Orfűn a Hermann Ottó-tó, a Sárkány-szakadék és a Vízfő-forrás, a Jakabhegy, a Mecseki barlangok, Természetvédelmi területek.

A lovagolni vágyók rendelkezésére áll a Pécs közvetlen közelében fekvő Üszögpuszta, Péterpuszta. A horgászturizmus célpontjai közt említést érdemelnek a Malomvölgyi tavak Keszű közelében, amelyek nemcsak a horgászok számára kedvelt hétvégi kirándulóhely, hanem kerékpárosok, a szabadidősportok kedvelői, sőt kisgyermekes családok, baráti társaságok is ellátogatnak ide. A Péctől délre fekvő Pogányban pedig megtalálható a megye legjobban halasított horgászvize.

⁶ <http://www.mecsekportal.hu/turizmus/>

További látnivalók és vonzerők a kistérségben⁷:

Abaliget: Cseppkőbarlang
 Áta: Délszláv tájház
 Bakonya: Barokk stílusú Római katolikus plébánia épület
 Baksa: Római katolikus templom
 Birján: Horgásztó, Római katolikus templom
 Bogád: 1860 körül épült Római katolikus templom
 Bosta: Szent Vendel tornya
 Cserkút: Román stílusú templom, Gótikus falfestmények
 Egerág: 1774-ben épült Római katolikus templom
 Ellend: Római katolikus templom
 Görcsöny: Batthyányi kastély
 Gyód: Imaház
 Keszü: Szent Anna Római katolikus templom, Malomvölgyi tó
 Kovácsszénája: Horgásztó, Kápolna
 Kozármisleny: Horgásztó
 Kökény: Malomvölgyi tó
 Kővágószőlős: Jakab-hegy, Sarlós Boldogasszony temploma, Babás szerkövek
 Kővágótöttös: XII. századi román kori templom
 Magyarsarlós: 1793-ban épült Római katolikus templom
 Nagykozár: Római katolikus templom
 Ócsárd: Neoromán stílusú római katolikus templom
 Orfű: Pécsi-tó, Malom múzeum, strand, kemping, horgásztó
 Pécs: számtalan kulturális látnivaló, múzeumok, templomok, régészeti emlékek
 Pellérd: Brázay-kastély és kastélypark
 Pogány: Repülőtér, horgásztó
 Romonya: Római katolikus templom
 Szalánta: Horgásztó, Római katolikus templom

A természeti kincsek vonzereje a Kistérségben azonban egyre jobban háttérbe szorul a kulturális programok, értékek kínálata miatt. Pécs belvárosa felkerült az UNESCO Világörökség listájára, évente megrendezésre kerül a Pécsi Országos Színháztalálkozó, 2010-ben Európa Kulturális Fővárosa lesz. Ezek olyan kiemelt események, melyek a turisták tömegeit vonzzák.

A UNESCO lista tagjaként folyamatosan számíthatunk külföldi érdeklődőkre is, kik csökkenthetik a térségre jellemző szezonalitást. A POSZT pedig pont az ellenkező irányban hat, hiszen a rendezvény idején az összes szálloda, panzió, stb. teljes kapacitáson dolgozik, de sajnos csak 10 napig. A város emelett számos jelentős, országos hírű múzeummal is büszkélkedhet. A jelenleg épülő EXPO Center és a számos szálloda által kínált konferenciatermek pedig a konferenciaturizmus fejlődését vetíti elő.

⁷ SAPARD Program felülvizsgálata

5. Infrastruktúra, közlekedés, távközlés

5.1. Műszaki infrastrukturális ellátottság

Ivóvíz ellátottság: A kistérség településeinek belterületein az ivóvízhálózat kiépítettsége szinte teljeskörű. A külterületeken még vannak elmaradások, és négy településen (Cserkút, Ellend, Regenye és Romonya) 50% alatti a bekapcsolt lakások aránya. Pécsen az ellátás 97%-os. A kistérség helyzete megyei, regionális és országos léptékben is kedvezőnek mondható.

Szennyvízhálózat: A kistérségben ma csak hat településen beszélhetünk kiépített közcsatornahálózatról. Ezek: Pécs, Görcsöny, Kozármisleny, Kővágószőlős, Orfű és Pellérd. Az összes lakás 84%-a (62426 db) csatornázott, de Pécsen kívül az arány sokkal kedvezőtlenebb, mindössze 25% (2058 db). A szennyvízhálózatba be nem kapcsolt lakások szennyvizét elsősorban házi szennyvízknában helyezik el, ezzel szennyezve a talajvizet. Az elkövetkező években várhatóan EU-támogatások felhasználásával sor kerülhet a szennyvízelvezető hálózat széleskörű kiépítésére. A Pécsen működő szennyvíztisztító telep képes a többletszennyvíz befogadására, és jó minőségű, többfokozatú (100%-os) tisztítást valósít meg.

Gázhálózat: A lakások 67%-a, 49398 lakás rendelkezik hálózati gázzal, amely arányaiban az országos szintnek megfelelő. Pécsen az ellátás 70%-os (45662 lakás), Pécsen kívül 45%-os (3736 lakás). A kistérség települési közül nem kapcsolódik a hálózathoz Abaliget, Aranyosgadány, Husztót, Kovácsszénája és Orfű. Ezek Aranyosgadány kivételével a kistérség északi részén, a Mecsekben található; ellátásuk egyetlen beruházás keretében megoldható lenne.

Központi fűtés: Központi fűtéssel a lakások 71%-a, 52263 lakás rendelkezik. Ez meghaladja az ország ellátási szintjét (53%). Pécsen 73%-os, Pécsen kívül 40%-os bekötöttségről beszélhetünk (47696 illetve 4567 lakás), a további lakások főleg fa-, szén- vagy olajtüzelésű kályhával oldják meg fűtésüket. A központi fűtésben emelkedik a gázfűtés jelentősége.

5.2. A közlekedési infrastruktúra

5.2.1. Közúti közlekedés

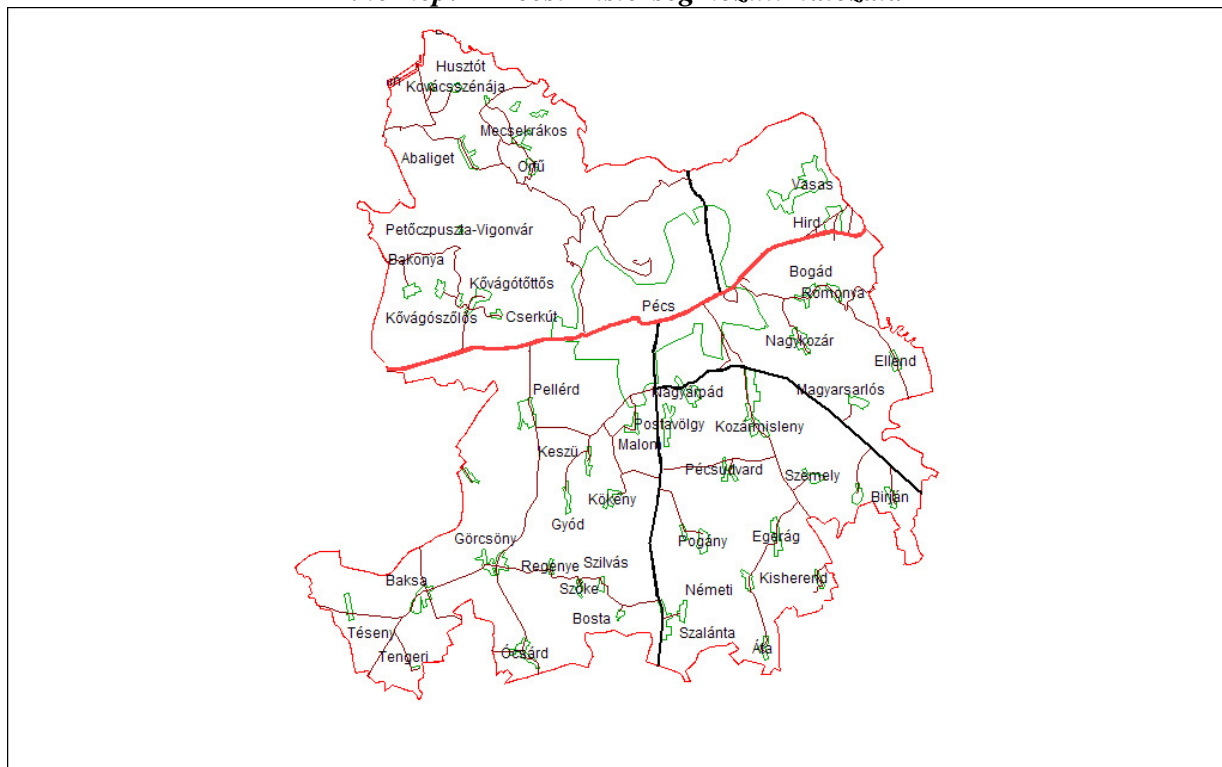
Pécs, és ennél fogva a kistérség, az országon belül periférikus közlekedési helyzetű. Területén nem halad át autópálya, a fővárossal való összeköttetését az M6-os főközlekedési út biztosítja. A legközelebbi autópálya, az M7-es, távolsága 110 km. A közúti elérhetőség kedvezőtlen, az M6-os út túlterhelt és nem alkalmas gyors áruszállításra. A közúti peremhelyzet a gazdasági leszakadáshoz, a külföldi tőkeberuházások elmaradásához is hozzájárul, bár ennek megszüntetéséhez csak *szükséges*, de nem elégséges feltétel a kedvezőtlen elérhetőség fölszámolása. Még a fővárosi összeköttetésnél is rosszabb Pécs kapcsolata a többi magyar nagyvárossal és más országokkal. Pécs és Szeged, illetve Pécs és Nagykanizsa – sőt, Pécs és Kaposvár – között csak másodrendű utak biztosítják az összeköttetést. Pécs elsőrendű főúton csak Horvátországot éri el, de Ausztriát vagy Szlovéniát

(és rajta keresztül Olaszországot) már nem. Kapcsolatai tehát befelé fordulók, a határokon átnyúló gazdasági együttműködés számára elégtelenek. Ez ahhoz is vezet, hogy Nyugat-Európához a magyar fővároson keresztül kapcsolódik, az pedig – szűrőhatását kihasználva – magánál tartja az értékesebb gazdasági tevékenységeket, hiszen ezeket kedvezőtlenebb volna megvalósítani egy rosszabb elérhetőségű városban. Tehát a közlekedési peremhelyzet fölszámolása *kiemelt helyi és regionális érdek*.

A kistérségen négy jelentősebb közút halad át. Az M6-os északkeletről nyugat-délnyugat felé halad át Pécsen, jelentősen növelve a városon belüli lég- és zajszennyezést, és lelassítva a forgalmat. Így Pécs elsőrendű úton összekötött Budapesttel, Szigetvárral és Barccsal. Ez az útvonal túlterhelt, műszaki állapota kedvezőtlen, ezért kiemelten balesetveszélyes. A főközlekedési út mellett három kétszámjegyű út is található. Az 57-es délkeleti irányban Mohácsra visz, az 58-as dél felé Siklósra, a 66-os pedig északra, Dombóvár irányába.

A kistérségen belüli úthálózatot főleg másodrendű és egyéb utak alkotják. Az aprófalvas településszerkezetben minden település elérhető kiépített úton, de a 39 település közül 18 zsáktelepülés, és csak egy irányból megközelíthető (vagy ha többől, akkor azok közül az egyik földút). Az így elzárt településeken különösen alacsony a gazdasági aktivitás, ritka a tömegközlekedés és magas a munkanélküliség.

17. térkép: A Pécsi Kistérség közúti hálózata

Forrás: A szerző összeállítása a KSH T-Star adatbázis alapján

5.2.2. Vasúti közlekedés

A Pécsen áthaladó vasútvonal Szentlőrincen és Dombóváron keresztül kapcsolódik a fővároshoz, emellett kisebb jelentőségű pályák haladnak Szentlőrincen keresztül Szigetvárra és Barcsra át Nagykanizsára, Pécsről déli irányban Villányra, Siklósra és Eszékre, keletre

pedig Bátaszékre. A Dombóvár felé menő pálya villamosított, egyvágányos, kihasználtsága elmarad a potenciálistól. A nehézipari tevékenység visszaesésével és a közúti szállítás uralkodóvá válásával a vasúti áruszállítás jelentősége csökkent.

5.2.3. Légi közlekedés

2003 novemberében került sor a Pécs-Pogányi regionális (3. kategóriájú) repülőtér első elkészült szakaszának átadására. A repülőtér 8 km-re van a várostól, és elkészültével jelentősen javítja majd a Dél-Dunántúl megközelíthetőségét. A repülőtér 1500*3 méteres leszállópályáján jelzőfények és rádió navigációs eszközök segítik a kedvezőtlen időjárás idején érkező gépeket. 2005-ben egy 130 millió forintos beruházással sor kerül a forgalmi épület átépítésére és korszerűsítésére, amit újabb 430 millióból annak felszerelése, a kishangár átalakítása és a városba irányuló közúti kapcsolatok megvalósítása történik meg. 2006-ban 400 milliós összeggel a nagyhangár átépítését tervezik (Pécs-Baranyai Kereskedelmi és Iparkamara, 2005).

5.3. Távközlési infrastruktúra

Telefonellátottság: „A kistérség minden településén kiépült a vezetékes telefonhálózat. A telefonvonallal ellátott háztartások száma 59052, ebből Pécs 52728. Az egyre nagyobb teret hódító mobiltelefonok száma ennek közel kétszerese 106500 – szolgáltatói becslés alapján. A mobiltelefonok hálózati lefedettsége a kistérség minden településén biztosított.” (Pécsi Kistérség Agrárstruktúra és Vidékfejlesztési program, 2005, 21.)

Internet hozzáférés: Pécsen megoldott az Internet elérése, a város kapcsolódott a nagysebességű adatátviteli gerinchálózatokhoz, tehát az alapvető infrastruktúra rendelkezésre áll. Nem ez a helyzet a kistelepüléseken, ahol a korszerű infrastruktúra (ISDN, DSL elérés) egyáltalán nem kiépített, ezért az elérésnek technikai okai is vannak. A számítógépellátottság és az internethasználók aránya a térségben még az igen elmaradott országos színvonalhoz mérten is alacsony, és különösen alacsony a térség vállalkozásai körében.

5.4. Hulladék-elhelyezés, hulladékkezelés

A szilárd települési hulladék elszállítása rendezett módon történik a térség településein. Az önkormányzatok szerződésben állnak a Biokom Kft-vel, aki a településekről begyűjtött hulladékot a kökényi hulladéklerakóra szállítja.

Problémát okoz, hogy a szemételepekre ma is jelentős mennyiségben kerülnek ipari, termelési hulladékok és a lakossági fogyasztásból származó veszélyes hulladékok, illetve hogy sok település környékén illegális szemétkerakót hoztak létre.

A települések felismerve ennek jelentőségét létrehozták a Mecsek-Dráva Regionális Hulladékgazdálkodási Társulást, mely túlmutat a térség határain (Somogy, Tolna, Baranya megyei települések részvételével). A társulás munkájának koordinálását Pécs Megyei Jogú Város vállalta fel.

A folyékony települési hulladék: a vezetékes víz a térség összes településén megtalálható, a szennyvízhálózat azonban csak 36%-ban kiépített, ezek viszont 100%-ban tisztítás alá kerülnek. Jelenleg a települések nagy részén szennyvízhálózat híján

szennyvízknában történik a szennyvíz elhelyezése, amelyek környezetvédelmi szempontból többnyire szakszerűtlen állapotúak; nem zárt rendszerű tárolók. Emiatt a tárolt szennyvíz jelentős része a talajba szivárog, és tisztítás nélkül jut az első vízáradó rétegbe, ezzel súlyos környezetszennyezést okozva.

A háztartásokban keletkező veszélyes hulladék mennyisége nem számottevő, csupán a kezelését kell megoldani, az ipari és egészségügyi létesítmények veszélyes hulladékát törvényi kötelezésből eredően szervezett formában gyűjtik és ártalmatlanítják (SEPTOX Kft.).

6. Összefoglaló

A Pécsi Kistérség helyzetének elemzése során a vizsgált területi egység térszerkezeti jellemzőiből – az országon belüli területi pozíciójából és saját területi sajátosságaiból – érdemes kiindulni. Ez a kontextus adja a gazdasági és társadalmi folyamatok közegét és ez befolyásolja a jövőbeli fejlődési lehetőségeit is. Általában elmondható, hogy a Pécsi Kistérség legfontosabb jellemzője több forrásból táplálkozó **peremhelyzete**, amely a rendszerváltás óta eltelt másfél évtizedben nőtt, méghozzá a térség relatív leszakadása következtében. A kedvezőtlen folyamatok tágabb területi keretek között jelentkeztek: nem csak a kistérségben, hanem a megyében és a tágabb régióban is megfigyelhetők. Korábban aránylag kedvező területi pozícióját elvesztve a kistérség ma nem képes kihasználni az ország fejlődési lehetőségeit.

A centrum-periféria viszony azonban nem csupán a térségen kívül, hanem azon belül is megfigyelhető. Kistérségén és megyéjén belül Pécs **monocentrikus jellege** vitathatatlan: mind gazdasági, mind szociális mutatók igazolják vezető szerepét. Ez a vezető szerep a város méretéből adódóan természetes és bizonyos szempontból kedvező is, hiszen más kistérségek, sőt, megyék nem minden esetben rendelkeznek régióközponti szerepet betöltő központi várossal. Ma azonban – gazdasági szerkezetének köszönhetően is – Pécs nem képes maradéktalanul betölteni a tőle elvárható területi dinamizáló szerepkört; kisugárzó gazdaságélénkítő hatása csekély. A fejlett központot körülvevő területek elmaradottak és hátrányos helyzetűek, gazdasági dinamikájuk gyenge – s ez a gyengeség visszahat a központra is, mivel ahogy a központ sem tud a háttérterületeken segíteni, úgy ezek sem szolgálnak erős felvevőpiacként, tényezők szolgáltatóiként, stb. Ha a Pécsi Kistérséget tekintjük, belátható, hogy kiugró adatait központjának köszönheti, egyébként nem rína ki környezetéből.

A gazdaság tartós gyengélkedésének kiváltó oka a **termelőbázis rendszerváltás utáni összezsugorodása**; ez a központban és annak környezetében is megtörtént, bár más-más okokból. Pécsen a szocialista korszakban nagy jelentőségű (bár Komlóval ellentétben nem kizárólagos) bányászat és nehézipar került nehéz helyzetbe, ami hosszú dezindusztrializációhoz, a termelő vállalatok megszűnéséhez vagy jelentőségük csökkenéséhez vezetett. A nehézipar mellett azonban mindenképpen meg kell említeni, hogy a tradicionálisan pécshez kötődő könnyűipari vállalatok (pl: bőrgyár, pezsgógyár, Zsolnay-gyár, sörgyár) is nagyon nehéz helyzetbe kerültek. Ezzel szemben a kistérség falusias településein a nagyüzemi mezőgazdasági vállalatok szűntek meg vagy kerültek nehéz helyzetbe (ami – hosszabb távon – ismétcsak megszűnésükhöz vagy szinte teljes átalakulásukhoz vezetett). A két jelenség időben egybeesett és a foglalkoztatás csökkenését eredményezte – a városban kevésbé, a többi településen, s különösen az addig mezőgazdaságból élő vagy ingázó lakosságú kistelepüléseken jóval erősebben. A tizenöt év alatt végbement **erős terciarizáció** tehát elsősorban kényszerhelyzet eredménye – ami nem jelenti azt, hogy ne lehetne belőle bizonyos tekintetben előnyt kovácsolni, ahogy például az erősen környezetszennyező ipar felszámolása is felszabadította a terepet olyan ágazatok előtt, amelyek tiszta környezetet igényelnek. A kellő mértékű foglalkoztatást – különösen szélesebb területi keretek között – nem képes betölteni, s fejlődésének gátat szab az is, hogy a terciar szféra ereje igazán a termeléssel összefonódva bontakozhatna ki.

Kérdéses, léteznek-e egyáltalán megfelelő helyi adottságok egy kiegyensúlyozott fejlődési pálya megalapozásához. A valaha rendelkezésre álló ipari és mezőgazdasági munkakultúra, a

felhalmozott tudás jelentős része az elmúlt években elenyészett azzal, hogy a benne érintettek nyugdíjba vonultak, átképezték magukat, stb. A korábbi gazdasági struktúra újjáépítésének útja már nem járható, s az ország más részein sikeresnek bizonyult feldolgozóipari fejlődési irány sem jelenthet megoldást akkor, amikor a globalizáció ennek életképességét is megkérdőjelezi. A kistérség várhatóan inkább a nem hagyományosan a termeléshez kötődő erőforrásaira képes hagyatkozni. Ezek az erőforrások elsősorban a régióközponti szerepkört betöltő városhoz kötődnek: a területfejlesztés kihívása, hogy a kisebb települések részére is teremtsen meg a fejlődés lehetőségét a fejlesztésekbe való bevonásukkal.

A térség *munkaerőbázisa az átlagot meghaladó képzettségű*; Pécs városában működik Magyarország legnagyobb egyeteme. Az egyetem a tudományterületek jelentős skáláján biztosít jó minőségű képzést, bár a műszaki felsőoktatás aránya ezen belül elmaradt a kívánatostól. Az oktatási intézmények egyrészt átlag feletti minőségű munkaerőt biztosítanak a térség gazdálkodó szervei és közigazgatási szervei részére; továbbá méretéből adódóan a PTE jelentős foglalkoztató, saját igényei és hallgatóinak helyi fogyasztása révén pedig piacbővítő szerepet játszik.

Pécs kiemelkedő turisztikai lehetőségekkel is rendelkezik: *kulturális öröksége* és ennek felhasználása, valamint a rekultiváció után már *vonzó természeti környezete* (Mecsek, kultúrtáj, stb.) a belföldi és nemzetközi turizmus egyik fontos célterületévé teszik. A kultúripar, s ezzel párhuzamosan az egészségipar a fejlődés egyik legfontosabb alappillérvé válhat. Az idegenforgalmi szerepkör magával vonja és megköveteli a táj tudatos, fenntartható használatát, a természeti potenciál megőrzését és fejlesztését. Ez csak akkor képzelhető el, ha a tiszta, rendezett környezet értéként tudatosul – akár a saját életkörülmények, akár a turizmus gazdasági lehetőségei révén.

Kiemelkedő jelentőségűnek tarthatjuk a fejlődési lehetőségek szempontjából a kistérség infrastrukturális ellátottságát, a nemzeti és helyi hálózatok kiépültségét is. Ezen a téren a periférikus pozíció kedvezőtlen hatása figyelhető meg: Pécs közúti és vasúti elérhetősége rossz, az országot átszelő tengelyektől félreeső helyen található. A hálózatok fejlesztése csak közép- és hosszútávon képzelhető el. A műszaki és kommunikációs infrastruktúra kiépítettségében megintcsak a térségen belüli egyközpontúság lelhető tetten: Pécsen és néhány környező településen kedvező a helyzet, a központtól távolodva, s különösen az aprófalvakban lényegesen rosszabb.

Összességében véve tehát elmondhatjuk, hogy a Pécsi Kistérség gazdasági és társadalmi helyzetére egyfajta kettős centrum-periféria helyzet jellemző, amely egyrészt az országon belül a térség egészét, a térségen belül pedig a távoli településeket érinti kedvezőtlenül. A gazdasági növekedés lassúsága és a foglalkoztatási lehetőségek szűkösége stagnáláshoz, az ország dinamikus növekedő központi és északnyugati térségeihez képesti elmaradás növekedéséhez vezet. A kibontakozást azonban megalapozhatják a kistérség egyes kedvező adottságai, így a régióközpont jelenléte, a természeti és kulturális értékek relatív gazdagsága és az erre alapozható ágazatok dinamizáló hatásai.

7. Melléklet

7.1. A Pécsi Kistérség SWOT-tábla

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<p>Természet és környezet</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kedvező éghajlat - Változatos természetföldrajzi adottságok, kulturális látnivalók széles skálája adja a környék vonzerejét - A kistérség felszíni és felszín alatti vizekben gazdag, termásvíz, horgásztavak - Fatermesztésre alkalmas területek, rövid vágáskorú fafajok gyakori előfordulása - Több természetvédelmi terület található a kistérség területén - Számos pécsi helyszín szerepel az UNESCO világörökségi listáján - Városközeli turistautak, túraútvonalak <p>Településhálózat és térszerkezet</p> <ul style="list-style-type: none"> - A kistérség monocentrikus térszerkezet az erőforrás allokáció szempontjából - Pécs és környezete közti széleskörű integráció - Az erőforrások egy központban koncentrálnak <p>Humán erőforrás</p> <ul style="list-style-type: none"> - PTE tudásbázisa - Oktatás, képzés széles skálája van jelen a térségben, képzettségi szint átlag feletti <p>Helyi gazdaság</p>	<p>Természet és környezet</p> <ul style="list-style-type: none"> - Magas légszennyezettség mutatók Pécssett - Katlan-szerű elhelyezkedés – szmog-köd kialakulás - Talajvíz és a rétegvizek szennyezettek - Szennyvízhálózat csak 36%-ban kiépített - Szikkasztó jellegűek szennyvízagnak - Illegális szemétkerakó helyek magas száma - Elhanyagolt, tájképromboló területek (bánya-, ipari- és mezőgazdasági területek) <p>Településhálózat és térszerkezet</p> <ul style="list-style-type: none"> - Monocentrikus térség, a kistérség többi települése háttérbe szorul Péccsel szemben - Túlburjánzó, széttöredezett intézmény rendszer - Párhuzamos kapacitások gyenge koordinációja - Ellentmondó fejlesztési koncepciók <p>Humán erőforrás</p> <ul style="list-style-type: none"> - A népességfogyás a regionális, megyei és országos átlag feletti - A kistérség periferiáján elhelyezkedő települések népességmegtartó képessége folyamatosan csökken <p>Helyi gazdaság</p> <ul style="list-style-type: none"> - A gazdasági tevékenységek többsége Pécsre

<ul style="list-style-type: none"> - Pécs meghatározó az egész régió gazdaságában - A térségben működő vállalkozások száma növekvő - Történelmi hagyomány és ismertség néhány iparágban (porcelángyártás, bőripar) - Ipari Park elhelyezkedése és a betelepült vállalatok - Összességében kedvező a műszaki infrastrukturális ellátottság - Fejlett távközlési infrastruktúra - Jelentős idegenforgalmi kínálat - A pécsi kulturális örökség és épített környezet - Zöldség-gyümölcsstermelésre alkalmas területek és klíma - Fatermesztésre alkalmas területek, rövid vágáskorú fajok gyakori előfordulása - Kiskereskedelmi üzletek bősége biztosít széles választékot és alacsonyabb árakat a (helyi és távolabbról érkező) vásárlók számára 	<ul style="list-style-type: none"> korlátozódik, nincsen jelentős ellenpólus a kistérségben belül - Periférikus közlekedési helyzet, kedvezőtlen közúti elérhetőség, közlekedési infrastruktúra hiányosságai - Helyi gazdasági potenciál alacsony, nagyfoglalkoztatók alacsony száma - Nehézipari tradíciók nyomása - Elaprózódott kisüzemi struktúra a mezőgazdaságban - Állattenyésztés visszaesése - Termelés szerkezetben túlsúlyos a növénytermesztés - Kevés a mezővédő erdősáv - Jelentős vadkár, kevés az apróvad - Egyetem és a gazdaság kapcsolata gyenge - Erős terciér szektor – elmaradott ipar - Alacsony beruházási érték, az is többségében Pécssett - Külföldi vendégek száma/aránya alacsony a turizmusban
--	---

LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
<p>Természet és környezet</p> <ul style="list-style-type: none"> - A növekvő, változó igények miatt és a térség adottságainak köszönhetően a turizmus számos ága (horgászturizmus, ökoturizmus) fejleszhető a térségben - A természetvédelmi értékek bemutatása és népszerűsítése - A bányaterületek rekultivációjával létrejött területek rekreációs, szabadidők-központokká alakítása - Mecsek-Dráva Regionális Hulladékgazdálkodási program - Erdőterületek növelése, a meglévők minőségének növelése - A helyi természeti értékek feltárása és reklámozása - Kistelepüléseken közösségi erdők létrehozása - További többcélú víztározók kialakítása <p>Településhálózat és térszerkezet</p> <ul style="list-style-type: none"> - A kistérségen belül alközpontok kialakulása és támogatása különböző ágazatokra koncentrálnak - M6-M56-os autópálya, autópálya megépítése és ezáltal a kistérség aktívabb bekapcsolódása nemzetközi forgalomba - A „déli-autópálya” megépítése, Nagykanizsa – Pécs-Szeged összeköttetés kialakítása - Pécs-Pogány Repülőtér továbbfejlesztése <p>Humán erőforrás</p> <ul style="list-style-type: none"> - A PTE és gazdaság kapcsolatának erősítése - Pécs, mint a felsőoktatás „nagyipara” <p>Helyi gazdaság</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ipari Park továbbfejlesztése - Inkubátorházak fejlesztése KKV-k számára 	<p>Természet és környezet</p> <ul style="list-style-type: none"> - A természeti értékek állapotának folyamatos romlása - A légszennyezettség mutatók további romlása a közlekedés növekedésével - A biomassza tüzelésre való átállás miatt esetleg veszélybe kerülhetnek az erdők és az erdei társulások - A Mecsek-oldal túlzott beépítése - Az elhanyagolt területek arányának további növekedése <p>Településhálózat és térszerkezet</p> <ul style="list-style-type: none"> - Közigazgatási reform késése - A közúti infrastrukturális hálózat kiépítése késik, ami a térség gazdaságát még hátrányosabb helyzetbe hozza - Rendelkezésre álló (állami) források szétaprózása <p>Humán erőforrás</p> <ul style="list-style-type: none"> - Csökkenő gyermeklétszám, elöregedés - Elvándorlás - A magasan képzett diplomás munkaerő munkanélkülisége - Mezőgazdasági termeléssel foglalkozók öregednek <p>Helyi gazdaság</p> <ul style="list-style-type: none"> - A jelenlegi ipari tevékenység jelentősége tovább csökken - Reindusztrializáció késése - Az ágazati klaszter-képződés elmaradása

<ul style="list-style-type: none">- Kulturális ipar fejlesztése- Pécs „Európa Kulturális Fővárosa” 2010- Agrárkutatások támogatása és azok gyakorlatba való átültetése- Mezőgazdasági termékek feldolgozása (speciális házi húskészítmények, olajsatolás)- Az egyre szaporodó vendéglátóhelyek és kiskereskedelmi üzletek nemcsak turizmust fejlesztő eszközök, hanem a térség foglalkoztatási helyzetét is javíthatják- Gyógyturizmus fejlesztése – rekreációs központ kialakítása- Kistérségi összefogással hatékony közszolgálati rendszer kialakítása, működtetése- Szuburbanizációs folyamat tovább erősödik- Horvátország EU-csatlakozása	
---	--

7.2. A Pécsi Kistérség fejlesztési koncepciója

Pécs megyei jogú város szerepe a kistérség fejlődésében

A Pécsi Kistérség fejlődésében kiemelkedő jelentőségű tényező, hogy központja, Pécs megyei jogú város egyben megyeszékhely és régióközpont is. Pécs hazánk ötödik legnagyobb városaként a kistérség lakosságának 85 %-át, a regisztrált vállalkozások 96 %-át, a bruttó hozzáadott érték 95 %-át koncentrálna, miközben Baranya megyén belül is kiemelt központi szerepkört tölt be, hiszen a megyén belüli beruházások 78 %-a és a működő vállalkozások 60 %-a pécsi székhelyű. Általában elmondható, hogy Pécs és a kistérség egyéb településeinek aránya körülbelül 9:1 a legtöbb gazdasági és társadalmi mutató tekintetében. (A *Pécsi Statisztikai Kistérség területfejlesztési programja. Helyzetelemzés 2005*). Vagyis a kistérség nagyon erősen monocentrikus jellegű, s Pécs jelenléte megkerülhetetlen a fejlesztési elképzelések kidolgozásakor. Azonban súlya, fejlettsége és gazdasági-társadalmi szerkezete el is választja a kistérségtől, amennyiben fejlődése sok tekintetben inkább a magyar, sőt, a közép-európai városhálózathoz köti; versenypozíciója elsősorban ebben a közegben értelmezhető.

Pécs az országon belül közlekedési és gazdasági értelemben periferezálódott a rendszerváltás óta, amelyben szerepet játszott a déli határszakasz elválasztó erejének növekedése (elsősorban a délszláv válság hatására), a dezindusztrializációs folyamatok kiteljesedése (amit nem követett határozott újraiparosítás) és az ország más részében megvalósult közlekedési beruházások elmaradása. Mint „kvázi zsáktelepülés”, nem rendelkezik autópályakapcsolattal Budapest felé, s ami talán még fontosabb, a pályák kiépítetlensége izolálja mind Szegedtől, mind az északolasz-osztrák európai növekedési központtól. Feltételezhető, hogy Pécs és a kistérség olyan fejlődési többlettől esik el, amely realizálódhatna abban az esetben, ha ezek a hiányosságok nem állnának fenn. Jelen helyzetben a régió egésze a rendszerváltás relatív vesztesének tekinthető, ami kihat a kistérség fejlődési esélyeire is.

Ki kell mindezt egészíteni azzal, hogy a hatos főút sztrádává történő fejlesztése már elkezdődött, és ha befejeződik, akkor a fönt vázolt helyzet alapjaiban megváltozik.

A kistérség számára Pécs fejlődési dinamikájának fokozódása vagy elmaradása nagyrészt külső tényezőként jelentkezik; fontosabb az a kérdés, hogy a kistérség települései mennyire képesek kihasználni a növekedés lehetőségeit, beleértve az egyszeri alkalmak, mint a város által elnyert 2010-es Európa Kulturális Fővárosa címhez kapcsolódó rendezvények hatásait. Valószínűsíthető, hogy ezek a hatások elsősorban közvetettek és viszonylag gyengék lesznek, mivel a kistérségi központ és a többi település közötti nagyságrendi-fejlettségi különbségek megakadályozzák teljeskörű és effektív hasznosításukat; a közelség-megközelíthetőség és a saját vonzerők kihasználásával egyes települések azonban más kistérségek hasonló jellegű településeivel szemben előnyösebb versenyhelyzetbe kerülhetnek. Elsősorban nem a gazdasági tevékenységek fokozott kitelepülésével kell számolni, hanem a régióközpontokhoz kapcsolódó, számára valamilyen szolgáltatást nyújtó, például lakó- vagy rekreációs funkciókat kínáló települések megerősödésével és az ezzel járó fejlesztési impulzusokkal (kapcsolt szolgáltatások foglalkoztatásbővítő szerepe, infrastrukturális helyzet javulása, stb.).

Látható, hogy a települések egy csoportja az agglomerációs folyamatok során a kitelepülő lakosság fogadóterületévé vált. Bár a jelenség kisebb mértékben Pécstől távolabbi településeket is érint, ma még elsősorban a várossal közvetlenül határos településekre

jellemző, legerősebben Kozármislenyre, amely Magyarország legdinamikusabban fejlődő községe, s városi cím elnyerésére, mikrotérségi szerepkör betöltésére törekszik.

Hozzá kell tenni mindehhez, hogy megfigyelhető már a visszaáramlás is, főként a rossz közlekedési viszonyok miatt. A néhány km-re fekvő településeket ritka, mindig zsúfolt buszjáratok kötik össze Péccsel. Ez olyan kényelmetlenség, amelyet még a gépkocsival rendelkezők sem szívesen vállalnak. Sokat lendítene a helyzeten, ha megoldanák a közeli agglomerációs települések bekapcsolását a Pécs városi tömegközlekedési rendszerbe, körjáratok formájában.

Különösen fel fogja erősíteni a negatív hatásokat a központi autóbusz pályaudvar kihelyezése a Budai Vámhoz, ugyanis ezáltal az ingázókat a helyi tömegközlekedés igénybevételére fogják kényszeríteni, ami anyagilag is megterhelő lesz, valamint további terheket ró a nagyváros tömegközlekedésére.

Kistérségi alközpontok és a kistérségi szervezet szerepe a közszolgáltatások hatékony megszervezésében

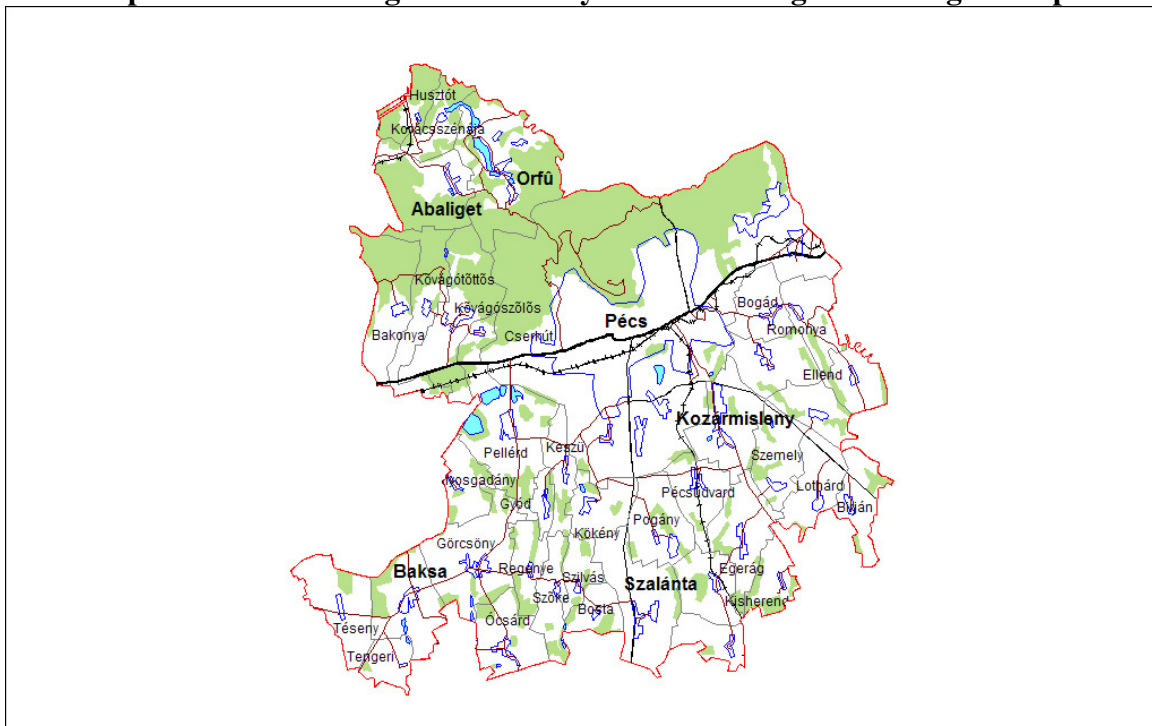
A kistérség települései nem csak a gazdaságban és a foglalkoztatásban, hanem a különféle közszolgáltatások (oktatás, egészségügy, közigazgatás) kapcsán is erősen kötődnek Pécs városához. Mint Erdősi Ferenc (2005) leírta, a magyar falvak többségére a megyeszékhelyek gyakorolják a legerősebb vonzó hatást, a régióközpontok pedig – a regionális szint kiépületlenségének köszönhetően is – ma még elsősorban szolgáltatásokkal kiemelkedően jól ellátott megyeszékhelyekként funkcionálnak. Pécsnek a Pécsi Kistérség településein kívül Baranya megye más kistérségeit is el kell látnia, bizonyos intézményei (pl. kórháza, egyeteme) regionális, illetve országos jelentőségűek. A fokozott igénybevétel a szolgáltatók túlterheltségét, ennél fogva a szolgáltatások minőségének csökkenését eredményezi. Megfontolásra érdemes bizonyos szolgáltatások részleges decentralizációja, a kistérségen belüli potenciális alcentrumok szolgáltató profiljának létrehozása és bővítése, valamint egyes feladatok kistérségi szintű megoldása. A szolgáltatások „lakosságközelbe” hozása hozzájárulna a város-vidék közötti különbségek enyhüléséhez, bővítené a foglalkoztatást és megfelelné a modern demokratikus elvárásoknak. Természetesen ez csak a méretgazdaságossági és hatékonysági kritériumok érvényesítésével elképzelhető; nem a szolgáltatáskoncentráció megszüntetésére, hanem *racionalizálására*, oldására van szükség, olyan tevékenységek decentralizálására, amelyek kisebb egységekben is hatékonyan, gazdaságosan üzemeltethetők.

A kistérség települései között Kozármisleny deklaráltan mikrotérségi szociális-oktatási és egészségügyi, majd a városi cím elnyerésével adminisztratív alközponttá kíván válni (pl. okmányiroda létesítésével), ezzel tehermentesítve a pécsi ellátóhelyeket és biztosítani a környékbéli települések ellátását. Ez a törekvés a városhoz való közelsége ellenére reálisnak tekinthető; a megvalósult és megvalósulás alatti fejlesztések egy ilyen szerepet megalapozhatnak.

Perspektivikusan Kozármislenyen kívül két-három kisebb jelentőségű alközpont kialakítására nyílhat lehetőség, bár ezt a települések jelenlegi fejlettsége még csak korlátozottan és alacsonyabb szinten teszi lehetővé. A kistérség déli határán, Pécs és Siklós között félúton fekvő, jó közlekedési helyzettel rendelkező Szalánta szociális és oktatási fejlesztésekkel megteremtheti a későbbi fejlesztés lehetőségét. Délnyugatra Baksa kerülhet hasonlóan jó helyzetbe, s mivel tőle délre jobbra városhiányos térség található, a kistérségi határokon átnyúló szerepre tehet szert. Elképzelhető azonban, hogy a Pécshez közelebb fekvő, de az agglomeráció előnyeiből is fokozottabban részesülő Pellérd tölti be helyette ezt a pozíciót, vagy a közlekedési szempontból még jobb helyzetben lévő Görcsöny. Harmadikként

a kistérség északnyugati, a többi településtől hegyek által elválasztott részén Abaliget vagy Orfű jöhet szóba, csekély méretüknél fogva azonban elsősorban csak szűk és specifikus részterületeken, például egy, a turizmushoz és az egészségiparhoz kapcsolódó egészségügyi szolgáltatócentrum mellett.

1. térkép: A Pécsi Kistérségen belül elhelyezkedő lehetséges kistérségi alközpontok

Forrás: saját szerkesztés.

A régióközpontot kiegészítve, és a szóba jöhető alcentrumokkal együttműködésben, egyes szolgáltatások kistérségi szintű kialakítása jöhet szóba, elsősorban azoknál a feladatoknál, amelyek kiemelten magas szakemberigényűek, vagy széleskörű együttműködést igényelnek. A korábban megszervezett tevékenységek között a gyermekjóléti és családsegítő szolgálat kiemelkedő szerepű, a jövőben azonban igazgatási és hatósági szakfeladatok átvállalására is sor kerülhet. Ugyanakkor látható, hogy a kistérségek határainak mechanikus, statisztikai körzethatárokat követő kijelölése hátrányosan érintette a déli határon fekvő egyes településeket, amelyek szolgáltatásszervező tevékenységük során szerves kapcsolatokat hoztak létre a határ másik oldalán fekvő községekkel. A hosszabb időre visszanyúló együttműködések megszakadása azt eredményezte, hogy a régi, begyakorolt rendszer *már* nem, az új, kialakulóban lévő pedig *még* nem képes a feladatok megfelelő ellátására, azaz a szolgáltatások minősége és hatékonysága rövid távon romlott, s a települések lakossága ezt a változást kedvezőtlen fejleményként érzékeli; sőt, önállóságuk megsértésének tartja. Bár a kistérségek szolgáltató szerepének bővülése óhatatlanul hasonló konfliktusokhoz vezet, nem szükségszerű, hogy az adminisztratív határok minden esetben merev elválasztó falakká „fejlődjenek”.

A turizmus, a rekreációs funkciók fejlesztési lehetőségei

A kistérség vonzerejét nagyon nagy részben Pécs, mint országos és nemzetközi jelentőségű vonzerőkkel bíró település alapozza meg. Nagyon kisszámú értéke, így a világörökségi helyszínek, szűk körben de az egész világra kiterjedően képesek vendégek vonzására. Nemzetközi fontosságúak a város kulturális rendezvényei, kiállításai; illetve ilyen lesz majd az Európa Kulturális Fővárosa címhez kapcsolódó rendezvénysorozat, mint viszonylag rövid időtartamú, de a város hírnevét hosszabb távon is megalapozó, elterjesztő esemény. A villány-siklói borvidék gasztronómiai kultúrájának értékei, borai a város turizmusára is kedvező hatást gyakorolnak, akár mint kiegészítő, akár mint egy szűkebb de „hozzaértőbb” vendégkör érdeklődését felkeltő vonzerők. A gazdasági hatásokhoz hasonlóan a kistérség nagy részére ezek a tényezők is csupán áttételes, közvetett hatást gyakorolnak.

Elmondható, hogy a pécsi kiemelt értékeken kívül a kistérség kevés olyan adottsággal rendelkezik, amelyek nemzetközi; sőt, országos érdeklődés felkeltésére alkalmasak volnának. Fekvése és természeti kincsei elsősorban a Mecsek településeit, tehát főképpen Abaligetet és Orfűt teszik alkalmassá nagyobb jelentőségű fejlesztésekre. Abaliget esetén a gyógybarlang, Orfű esetén a tó és a környékbeli erdők a legfontosabb értékek, de – a térséghatárokon átnyúlva – a sikondai és a magyarhertelendi fürdők vonzása is hozzájárulhat egy rekreációra és egészségügyre, valamint a kettő határterületét jelentő wellnessre alapozott „szolgáltatáscsomag”, mint turisztikai termék továbbfejlesztéséhez. A 2007-2015-ös európai uniós programozási periódus során megvalósításra váró póluskonceptió kapcsán Pécs mint az „Életminőség Pólusa” került kijelölésre. Az életminőségre alapozott egészségipari fejlesztéseknek sokrétű lehetőségei állnak rendelkezésre: egymáshoz viszonylag közel található barlang, fürdésre, vitorlázásra és horgászatra egyaránt alkalmas tó, több melegvízű fürdő, délre egy kulturális értékeket kínáló város, pár órányira pedig Magyarország egyik legjelentősebb borvidéke. Az egyes szolgáltatások általában jó minőségűek, már kiépítettek; összekötésükre lehetőséget nyújthat egy nagy egészségügyi centrum létrehozása, amelyben a PTE Orvosi Kara biztosíthatná a magas színvonalú tudásbázist és a szakmai szempontok érvényesülését.

A kistérség több településén megfogalmazódott a falusi- illetve horgászturizmus fejlesztésének igénye, mint a térségi turizmus egyik lehetséges alapja. Ezek az elképzelések azonban nem rendelkeznek elégséges megalapozottsággal: országszerte túlkínálat mutatkozik ezen a téren; a falusi turizmus lényegében a fejlesztési koncepciók állandó szereplője, s olyan vérmes remények fűződnek hozzá, amelyek még a legjobb lehetőségekkel bíró vidékeken is illuzórikusak. Látni kell, hogy a falusi turizmus alkalmatlan a tömeges foglalkoztatásra, s általában csak jövedelemkiegészítésként játszhat szerepet – ami a fizetővendéglátáson túli szolgáltatások nyújtásával természetesen növelhető. A Pécsi Kistérség ezen a téren nem rendelkezik kiemelkedő vonzerőkkel; semmiféleképpen nem versenyezhet például Siklóssal, ahol a borvidék közelsége legalább ad egy olyan „pluszt”, ami vendégvonzásra alkalmassá teszi.

A horgászturizmus helyzete a falusi turizmussal összevethető és problémái is hasonlóak. Több település rendelkezik a kistérségben halastóval, s ezek közül több helyezkedik el esztétikus, nyugodt és tiszta környezetben. Halastavak azonban országszerte nagy számban találhatóak, így olyan helyeken is, ahol a vízfelületet más értékek, vonzerők egészítik ki. Nem természetszerű, hogy a tó megléte horgászturizmus kialakulásához vezessen: ehhez többletértékek szükségesek. Elképzelhető, hogy Baksa, Görcsöny, Ócsárd és Regenye együttműködése halastavaik közös használatára megteremthet valamilyen többletértéket: ez azonban a legjobb esetben is szerény, helyi jelentőségű marad.

Úgy tűnik, hogy a Pécs környéki települések természeti és építészeti, kulturális értékei elsősorban a helyi lakosság érdeklődésére tarthatnak számot; azonban kérdéses, ez az érdeklődés milyen erős, és mennyire kapcsolódik hozzá fizetőképes kereslet (azaz miért és mennyit hajlandóak fizetni az igénybevevők). A szabadidő aktív eltöltésének módjai, vagy

egyres rendezvények (falunapok, fesztiválok) terméké fejlesztethők és kellő realitásérzékel párosulva értékesíthetők, de nem válhatnak főtevékenységgé, nem pótolhatnak jelentős jövedelemtermelő ágakat. Ezeknek a kisebb fejlesztéseknek inkább a települési öntudat erősítésében, a környezet állapotának megőrzésében és továbbfejlesztésében, az életminőség fokozásában van jelentőségük. Az agglomerációs folyamat az értékek hasznosítását könnyebbé teszi, hiszen a lakófunkció vonzerejét növelhetik a természeti és kulturális értékek, de kihívás elé is állítja a döntéshozókat, mert a tömeges betelepülés ezek felhígulásához, elszegényedéséhez, netán megsemmisüléséhez, maradandó károsodásához vezethet.

Iparfejlesztés és reindusztrializáció

A szocialista időszakban Pécsét szocialista iparvárossá kívánták fejleszteni, s ehhez kapcsolódóan jelentős beruházásokat hajtottak végre. Komló Pécs melletti egyfunkciós bányásztelepülésként fejlődött, Kővágószőlősen pedig az uránbányászat teremtette meg a gazdaság alapját. A Mecseki (más forrásokban „Pécsi”, „Pécs-Komló”) iparvidék a rendszerváltás után mély strukturális válságba zuhant: az 1990-es években egyetlen külszíni fejtés kivételével a térségben teljesen megszűnt a szén- és uránbányászat; az ipar foglalkoztatási szerepe pedig jelentősen összezsugorodott.⁸ A meglévő aránylag fejlett technológiával dolgozó üzemek (elsősorban a katonai, majd polgári híradástechnikai eszközöket gyártó Mechanikai Laboratórium és a Magyar Optikai Művek kitelepipített részlege) sem tudták kihasználni a rendszerváltás utáni gazdasági lehetőségeket. Már említett okok (délszláv válság, a kistérség periférikus helyzete) miatt a tömeges külföldi beruházások elmaradtak, a megvalósultak nem voltak képesek pótolni az ipari foglalkoztatás kiesését, s ezt a terciér szektor fejlődése sem tudta ellensúlyozni. A kistérség izolált településein lakók ráadásul kedvezőtlenebb helyzetben vannak a városi munkahelyek betöltésében, ezért a munkanélküliség – bár a megyei szinttől elmarad – továbbra is jelentős maradt.

A város újraparosítása, a fejlett műszaki színvonalú, magas hozzáadott értéket termelő ipari tevékenységek betelepülése növelhetné a foglalkoztatást és a helyi adókat. Bizonyos jó közlekedési helyzetű települések telephelyként jöhetnének szóba, mások számára a foglalkoztatás javulása volna a legjelentősebb előny. Ez a fejlesztési lehetőség azonban külső tényező a kistérségi döntéshozók számára, csak a közlekedési helyzet javulása hozhat változást. További gond, hogy az ipari hagyományok mára elhaltak, s sem a helyi középfojú- és felsőoktatás, sem a térségi munkaerő nem lenne képes biztosítani a kellőképpen képzett emberanyagot, s megfelelő beszállítók, tudásbázis hiányában a megtelepülő vállalatok beágyazottsága is elégtelen maradna. Ezért az ipari regeneráció csak akkor számíthat sikerre, ha azt széles bázisú előkészítő munka előzi meg, amelynek részeként a műszaki felsőoktatás fejlesztésére is sor kerül.

Hosszabb távon akkor van realitása az ipartelepítésnek, ha az többet tud kínálni az olcsó munkaerőre és jó logisztikai adottságokra alapozott befektetési lehetőségeknél. Az ebben a szférában megtestesülő versenyelőnyök ugyanis Kelet-Európa versenyével és a Távol-Kelet gazdasági expanziójával már középtávon is elvesznek Magyarország számára. Ebben a helyzetben a korábbi stratégiák vagy az életszínvonal stagnálásához vezetnek, vagy válságérzékeny gazdasági struktúrákat hoznak létre. Ezért, a versenyképességi pólusstratégiával összhangban elsősorban a nem tisztán termelő, hanem kevert, termelő és szolgáltatójellegű, illetve köz- és magántulajdonú gazdasági szereplőket egyesítő ágazatok

⁸ Baranya megyében 1992 és 1995 között 40655-ről 25356-ra csökkent az iparban alkalmazottak száma, míg a bányászat esetén a 7539 munkavállalóból 1626 maradt alkalmazásban. 2003-ban az ipari alkalmazottak száma 27139 volt, vagyis alig valamivel javult a korábbi állapothoz képest, miközben a bányászat további hanyatlása után összesen 443 főt foglalkoztattak az alágazatban (*Baranya megye statisztikai évkönyvei 1996-2004*).

fejlesztése tűnik célszerűnek a kistérségben. Ez a feladat elsősorban Pécs városé; a kistérség többi települése a folyamatban csak kiegészítő szerepet vállalhat. A sikeres stratégia eredménye azonban a depressziós jelenségek gyengülése, a lokális foglalkoztatási bázis térségi regenerációja volna, amelyben újjáépülnének a „szétszakított” ingázási kapcsolatok is. A kistérség települései számára a kihívás az, hogy miként tudnak bekapcsolódni ebbe a folyamatba; mit tudnak kínálni a város gazdasága számára, és azt milyen minőségben teszik.

Közlekedésfejlesztés és a területi kapcsolatrendszer erősítése

Pécs és Dél-Dunántúl régió közlekedési periféria helyzetének enyhítése regionális és országos jelentőségű kérdés, de a kistérség további fejlődési lehetőségeire is messzemenően kihat. A város nem rendelkezik autópályával, egyedül a túlterhelt és rossz műszaki állapotú 6-os főközlekedési út köti össze a fővárossal: mint említettük, más városok, régiók esetén még ennél is kedvezőtlenebb a helyzet. Nemzetközi szinten egyedül Horvátország felé rendelkezik elsőrendű főúttal, Ausztria, Szlovénia és Dél-Olaszország irányába ilyen lehetőségei nincsenek. Részben a közlekedés fejletlenségének, részben a délszláv válságnak köszönhetően a határon átnyúló kapcsolatok erőtlenekek, gyengék (ezt fokozza, hogy a magyar-horvát határ nagyon szegény átkelőhelyekben), s a kistérség (illetve a régió) kapcsolatrendszere befelé fordul.

A közlekedésfejlesztés ma elsősorban közútfejlesztést jelent, s a megfelelő közutak kiépítése jelentheti a kitörés egy előfeltételét a térség számára. Az országos tervek az M6-os 2009-ig, 2010-ig történő megépítésével számolnak (ezt a Kulturális Főváros cím elnyerése szükségessé is teszi), de talán még ennél is fontosabb volna, hogy Pécs ne csak Budapesthez kapcsolódjon, hanem kapcsolatrendszerét más irányokba is kiterjessze. Itt gondolhatunk Szegedre, a régióon belül második legfontosabb, de ma nehezen megközelíthető városként Kaposvárra, valamint Nyugat-Magyarországra és az osztrák – észak-olasz régiókra. Az M9-es autópálya (déli, kelet – nyugat irányú) tervezet mielőbbi megépítése kulcsfontosságú fejlődési tengelyt hozna létre az ország déli régióiban, megteremtve a gazdasági és egyéb természetű együttműködés újabb, eddig látenszen jelenlévő lehetőségeit.

A vasúti közlekedés a közút kiegészítőjeként válik fontossá. Újabb pályaépítésre rövidtávon nincs lehetőség; ehelyett a meglévő kapacitások továbbfejlesztése, a pályák műszaki állapotának javítása lehetséges. A pályák bővítésének lehetőségét és hatásait azonban nem szabad teljesen leírni, hiszen egy az ország déli határa mellett végighúzódó, Pécs-Szegeddel összekötő, teher és személyforgalmat kiszolgáló vonal szükséges lenne. A Pogányon létrehozott regionális repülőtér ma még fejletlen, foglalkoztatási jelentősége is kicsi, nem tudni, hogy a jövőben milyen szerepet tölthet be a térség fejlődésében, illetve ezt a fejlődést hogyan befolyásolja a már kiépültebb taszári légikikötő polgári igénybevétele.

Mint már említettük, a városkörnyéki kapcsolatrendszer kiépítését, a munkaerő ingázását elősegítő autóbusszjáratok korszerűsítését a PKV Rt. és a Volán járatainak összehangolásával célszerű elérni. Ma a két közlekedési vállalat között még „túl nagy a távolság”; az ingázás feltételei nem kielégítőek, elsősorban a kisebb településeken okoz gondot a munkába járás. A helyi foglalkoztatási lehetőségek hiánya megkövetelné a lehetőségek biztosítását; annál is inkább, mert ennek híján káros társadalmi folyamatok indulnak meg, felgyorsul a „településerózió”. A modern esélyegyenlőségi és demokratikus elvárások a közlekedésfejlesztés ilyen irányait is megkövetelik, például egy, a budapestihez hasonló közlekedési szövetség formájában.

A térség mezőgazdaságának fejlesztése és annak helyi sajátosságai

Pécs és környéke alapvetően nem mezőgazdasági területként él az emberek tudatában. Ennek egyik oka talán az, hogy az elmúlt rendszer nehézipari fejlesztéseinek egyik központja volt és emiatt relatíve háttérbe szorult mind a mezőgazdaság, mind az élelmiszeripar. A rendszerváltás után megszűntek a nagy termelőszövetkezetek, mellyel a megyeközpont környékén lévő növénytermesztést és állattartást egyaránt válságba sodorták⁹. A másik ok pedig az, hogy a terület talaj minősége nem is kedvez különösebben a növénytermesztésnek, hiszen az átlagos aranykorona-értéke az országos átlaghoz képest elmarad (14,2 AK / ha). Ezt a kedvezőtlen adottságot részben ellensúlyozza a napsütéses órák magas száma, a magas hőösszeg (mediterrán jellegű klíma) és az átlagot meghaladó csapadékmennyiség.

A területen magas szintű szőlő és gyümölcsstermesztési kultúra alakult ki, melyet a ki lehetne használni és tovább is lehetne fejleszteni. A bor és pezsgőkészítésnek Pécsen komoly hagyományai vannak, azonban az itteni borvidék nem annyira ismert, mint például a Villányi- és a Siklósi-borvidék. A Mecsek déli lejtői kiválóan alkalmasak a gyümölcsstermesztésre is, melynek helyi és regionális piacait, valamint magas fokú feldolgozási lehetőségeit fejleszteni kellene, akár más térségekkel (Szigetvári Kistérség) való kooperációban.

A kistérség erdőművelésre, fakitermelésre is alkalmas, és ezen belül is a rövid vágáskorú fafajok termesztésének vannak kiváló lehetőségei. A Pécsi hőerőmű egy kazánját már átalakították biomassza tüzelésére, s az egyetem Természettudományi valamint Közgazdaságtudományi Karával együttműködésben jelenleg is kutatások folynak a biomassza (energiafű) energetikai felhasználásával kapcsolatban. Ma azonban még ez a kazán is fatüzeléssel működik. Az energiafű elégetésének fő technológiai akadályja ma a magas szilíciumtartalom, amely a jelenleg használatos kazánok élettartamát radikálisan csökkenti. Jelenleg még csak maximum 100-150 kwh teljesítményű kazánokban megoldott a fű égetése. Az energiafű, illetve az energiaerdő termesztésével, a hőerőmű közelsége miatt is, számolni kell.

Egyes termelők abban is lehetőséget látnak, hogy a gyepterületeket alternatív módon hasznosítsák, vagyis például hagyományos, kültéri állattartásra visszatérve biohúst és egyéb állati termékeket (sajt, tej, feldolgozott húsaruk, stb.) állítsanak elő. Ilyen speciálisabb mezőgazdasághoz kötődő tevékenység például az egerági olajsajtoló üzem. Ezek az alternatív vállalkozások helyi szinten segíthetik a helyi munkanélküliség problémájának megoldását és egy-egy vállalkozó kiemelkedését, azonban a komoly ágazati problémákat nem képesek megoldani.

Természet- és környezetvédelem; az élhetőbb életér kialakításának lehetősége

A Pécsi Kistérség területe nagyon változatos; több tájtypus együttes jelenlétéről beszélhetünk. A Mecsek Középhegység és a Pécsi Síkság találkozásánál elhelyezkedő térség nagyon sok természeti szépséget rejt. Ennek a sokszínű tájnak, illetve az ezen élő növényzet és állatvilág megőrzésnek és védelmének jelentős szerepet kell szánni minden egyes fejlesztési elképzelésben.

Nem véletlenül alakult ki már a római korban is jelentős település a területen. (Sopianea) Éghajlata, domborzata, elhelyezkedése, élővilága mindig viszonylag kellemes életet biztosított az itt élők számára. A térség környezetének állapota azonban az idők során az

⁹ Ezek a változások egyben a társadalmi, humán feltételrendszert is kedvezőtlenül befolyásolták: a mezőgazdasági termelés egyben foglalkoztatói szerepet töltött be a kisebb településeken; részben a mezőgazdaságban, részben a termelőszövetkezetek, mint diverzifikálódó komplex gazdasági egységek egyéb termelő és szolgáltató tevékenységében. A városi munkahelyek megszűnése, az ingázás költségeinek munkavállalókra hárítása az egyik, a helyi termelőszövetkezetek megszűnése-átalakulása a másik oldalról járult hozzá a munkanélküliség növekedéséhez – mindkettő közel egy időben.

emberi beavatkozás hatására erőteljesen leromlott; a nagyipari tevékenység maradványai rekultiváció formájában komoly erőforrásokat kötöttek és kötnek le. A romlási folyamat azonban még megállítható, hiszen kellő tervezéssel, gondos odafigyeléssel még megmenthető ez a minden szempontból kellemes élettér.

A kistérség területe a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága alá tartozik. A területén nincs olyan rész, ami közvetlenül a Nemzeti Parkhoz tartozna, azonban számos helyi védelem alatt álló érték és természetvédelmi terület is megtalálható. Ilyen például a pécsiek által kevésbé ismert és az iskolás csoportokon kívül kevésbé látogatott Pintér-kert, ami a városban helyezkedik el a belvárostól 10 percre. A város határától nem messze elhelyezkedő természetvédelmi értékek, mint például a Málomvölgyi-tavak, vagy a Mecsek (Pécshez közeli) turistaútvonalai azonban szép számmal vonzzák a pihenni és feltöltődni, esetleg sportolni vágyókat.

Olyan speciális földtörténeti, geológiai értékeket is szép számmal megtalálhatók a területen (Jakab-hegy, Babás-szerkövek, Abaligeti-cseppkőbarlang, stb.), amelyek országos értéket képviselnek. Ezek a tájvédelmi jelentőségű helyek természetesen számos különleges és egyedi ökoszisztémát rejtenek. A természetes flóra és fauna fenntartására kell törekedni az emberi fejlődéssel összhangban.

A lakosság szempontjából azonban inkább pihenőövezetek a lényegesebbek, hiszen azok egyértelműen az ő kikapcsolódásukra szolgálnak. A kistérségben élő lakosságot ebből a szempontból két csoportra érdemes szétbontani: a városi és a még természetközeli, élhető környezetben élő falusi lakosságra. A városi lakosság egyértelműen igényli a település környékén elhelyezkedő pihenő övezeteket, melyek minőségét állandóan fejleszteni kell, hiszen az igények is növekednek. Ez a folyamat mindenképpen hasznos, hiszen egy jól gondozott félkultúrtáj alakul ki, mely gondos tervezéssel képes helyi sajátosságok megőrzésére és egyben bemutatására, illetve csökkentheti a levegőszennyezést, és egy átmeneti övezetet is képezhet a megóvásra szánt területek és a lakott rész között. Ilyen területek kialakítása és gondozása azonban inkább a város feladata lenne, nem a kistérségé, illetve ezt az igényt pár városkörnyéki falu is sikeresen meglovagolhatja., mint ahogy meg is teszi (Keszű, Orfű, Mecsekrákos). Vannak azonban olyan tendenciák, melyek még mindig egyértelműen a környezeti értékek pusztulásához vezetnek. Ilyen például a Mecsek déli oldalának a teljes beépítése. A város egyre jobban felkúszik a hegyre, kiirtják az ott levő erdőket, lepusztítják a talajt, zsugorodik a növények és az állatok élőhelye. Ezt a folyamatot sajnos nehéz megállítani, hiszen nagyon nagy a fizetőképes kereslet a jó fekvésű, viszonylag tiszta levegőjű, panorámás telkek iránt, ahol egyre nagyobb lakópark jellegű társas-házakat is felépítenek. A folyamat lényegében a természeti potenciál feléléseként, a városi élettér egészének elszegényedéséhez (is) vezető jelenségként értékelhető.

A fentiekben felsorolt értékek fennmaradásához és problémák megoldásához egy nagyon jól kialakított tervezési, szabályozási és ellenőrzési rendszerre lenne szükség. Ezeket a feladatokat egyrészt a Nemzeti Park igazgatóságának, illetve a Környezetvédelmi Felügyelőség helyi szervezetének és a helyi önkormányzatoknak együtt kellene elvégeznie a civil szervezetekkel kooperálva. A helyi természeti, környezeti értékek védelme, illetve a helyi vállalatok, intézmények szennyezésének szabályozása, és monitoringja egy ösztársadalmi érdek, melyet komplexen, a térség egészére nézve és nem széttagolva kell kezelni. A környezeti érdekek tudatos és *racionális*, az elemi védekező reflexeket meghaladó képviselete a gazdaságos tájhasználatban juthat kifejezésre. Amennyiben a versenyképességi póluskoncepció részelemeit adó „környezetipart” és „egészségipart” tágan értelmezzük, feltétlenül szükséges a természeti potenciál megóvása és fenntartható hasznosítása. Egy ipari körzet megengedhette magának a környezeti elemek degradációját, mert ezekkel nem kellett a társadalom és az odalátogatók felé „elszámolnia”. Ha azonban a vonzó, értékeit megőrző környezet a területi termék kulcseleme, belátható, hogy közösségi érdek a károk megelőzése

és a táj értékének folyamatos javítása. A közösségi érdek viszont csak akkor valósul meg, amikor egyéni érdekekkel és megfelelő kulturális színvonallal, öntudattal találkozik. A környezet- és egészségipari fejlesztések, ezek foglalkoztatás bővítő hatása hosszabb távon hozzájárul az értékek fokozott tudatosulásához; e tudat felépülését azonban térségi akciókkal és megfelelő oktatással, a környezettudatos magatartásmód terjesztésével a mában kell megalapozni.

Pécs, mint a felsőoktatás „nagyipara” (Egy megfontolandó lehetőség Leeds példája nyomán)

Az Észak-Angliai Leeds az olajválság után, az 1980-as években (Thacher-korszak) viharos gyorsasággal átalakult nehézipari és textilipari központból a tudomány és a felsőoktatás városává. Az 1970-es években kibontakozott strukturális válság idején súlyos munkanélküliség, recesszió alakult ki Leedsben, sorra bezártak a nehézipari és a textilipari üzemek. A városi tanács ebben a helyzetben egy olyan döntést hozott meg, mely Pécs vezetőinek és lakosságának is érdemes odafigyelnie! A városban két egyetem van, egy állami és egy magánegyetem, melyeken megkezdődött a diák-és tanárlétszám jelentős felduzzasztása. Ma már Leedsben 50 000 diák tanul a felsőoktatásban, és még több a középfokú iskolákban. A diákok tartják el, vagy inkább fönn a város egy jelentős részét, biztosítják a prosperitást, a jólétet.

Mint említettük, sok a hasonlóság Péccsel. Baranya székhelye is depressziós térségnek számít a nehézipar hanyatlása miatt. Ugyanakkor itt van a Pécsi Tudományegyetem, hatalmas szellemi kapacitásával. Vajon nem lehetne-e még tovább fejleszteni, netán egy részét kifejezetten a külföldi diákok fogadására „berendezni”?

Leeds példája mutatja, hogy nem kell okvetlenül ipartelepítésben, ipari parkban, külföldi működő tőke odacsalogtatásban gondolkodni. Meg lehet élni, sőt, nagyon jól lehet élni a tudásiparból és a tudásipar kiszolgálásából! Ha például a város megoldaná a karok egyetlen nagy egyetemi „kapuskerületbe” telepítését. Egy helyen lehetne az orvosi, a közgazdasági, a jogász, a bölcsész, a természettudományi, a művészeti kar és egy nagy könyvtár, netán ugyanott, vagy a közelben a kollégiumok. Egy egyetemi városrész kialakítása, majd pedig külföldi diákok ezreinek, netán tízezreinek fogadása. Pécs fogadhatná a diákokat a harmadik világból, a Balkánról, egész Kelet-Európából, kiépülhetne egy hatalmas tudásipar, amelynek kiszolgálása munkahelyet, jövedelmet biztosíthatna a város lakosságának számára.

Mindezt ötvözni kellene turizmussal, konferencia turizmussal, stb. A lényeg, hogy hagyományos ipartelepítés helyett (esetleg azzal együtt) a szolgáltató szektor komplex fejlesztésére kellene alapozni inkább, ami a környezetvédelem szempontjából egyértelműen előnyösebb lenne, valamint a térség szellemi kapacitásának jelentős fejlesztését is előtérbe állítaná.

7.3. A Pécsi Kistérség települései

Abaliget

A 658 lélekszámú település a Mecsek-hegység északi, északnyugati részén, Péctől 18 km-re, gyönyörű természeti környezetben helyezkedik el. A falut kelta eredetű településnek tartják. A 11. században az Aba nemzetség alapította. Az írásos emlékekben 1332-ben bukkant fel először Abaligete néven. A török hódoltság idején lakossága csökkent, majd a felszabadító háborúk alatt elnéptelenedett. A 18. század első feléig lakatlan falut 1748-ban magyarokkal, majd németekkel népesítették be. Ebből az időből származik a római katolikus temploma is /1796/. Kiemelkedő látnivalója a falu déli szélén a kagylós mészkőben kialakult cseppkőbarlang. Ezt 1768-ban fedezte fel Mattenheim József abaligeti molnár. A barlang állandó hőmérséklete a légúti megbetegedések gyógykezelésére alkalmas. A barlang idegenforgalmi vonzerejének köszönhetően a község közel négy évtizede a megye egyik üdülőfaluja.

Adatok Abaliget településről:

Általános iskola 8. évfolyam végzettségű foglalkoztatott	34	fő
Általános iskola 8. évfolyamnál alacsonyabb végzettségű foglalkoztatott	2	fő
Egyetem, főiskola stb. végzettségű foglalkoztatott	30	fő
Eltartottak száma összesen, 2001	222	fő
Érettségi végzettségű foglalkoztatott	53	fő
Foglalkoztatottak száma összesen, 2001	182	fő
Földművelő gazdaságok száma összesen	103	db
Helyben dolgozó lakónépesség együtt	72	fő
Inaktív keresők száma összesen, 2001	215	fő
Ipar, építőipar foglalkozású	42	fő
Lakónépesség Összesen	658	fő
Mezőgazdaság és erdőgazdálkodás foglalkozású	14	fő
Munkanélküliek száma összesen, 2001	39	fő
Szolgáltatási jellegű ágazatok foglalkozású	126	fő

Termőterület	1041	ha
Terület	1609	ha

Vállalkozások¹⁰:

SZŐNYINÉ KOVÁCS ADRIEN GAZDASÁGI TEVÉKENYSÉGET SEGÍTŐ SZOLGÁLTATÁS,
Üzletviteli tanácsadás (7414)

¹⁰ Forrás: www.uzletahalon.hu

Aranyosgadány

A község két településrészből áll: Pécsaranyos és Keménygadány községeket 1941-ben Aranyosgadány néven egyesítették. Gadány első írásos említése 1192-ből való. A 14. és 15. században püspöki székhely volt. A török hódoltság emléke az ún. török-kút. Később szerzetesrendi kolostor működött itt. A lakosainak a száma 367 fő. A vezetékes víz és telefonhálózat van a faluban.

Adatok Aranyosgadány településről:

Általános iskola 8. évfolyam végzettségű foglalkoztatott	24	fő
Általános iskola 8. évfolyamnál alacsonyabb végzettségű foglalkoztatott	2	fő
Egyetem, főiskola stb. végzettségű foglalkoztatott	0	fő
Eltartottak száma összesen, 2001	127	fő
Érettségi végzettségű foglalkoztatott	11	fő
Foglalkoztatottak száma összesen, 2001	71	fő
Földművelő gazdaságok száma összesen	99	db
Helyben dolgozó lakónépesség együtt	12	fő
Inaktív keresők száma összesen, 2001	139	fő
Ipar, építőipar foglalkozású	28	fő
Lakónépesség Összesen	367	fő
Mezőgazdaság és erdőgazdálkodás foglalkozású	7	fő
Munkanélküliek száma összesen, 2001	30	fő
Szolgáltatási jellegű ágazatok foglalkozású	36	fő
Termőterület	169	ha
Terület	826	ha

Áta

A török hódoltság után pusztává vált település már 1181-ben az Atta nevet viselte. 1691-ben Boszniából jött rácok települtek be, majd a Rákóczi szabadságharc alatt ismét elnéptelenedett. Az 1960-as években hozzácsatolták az Avas-tanya és Pusztamalom településeket. A lakosság száma 230 fő. A vízvezetékhalózat kiépült, a telefonhálózat bővítése a közeljövőben várható. Megtekintésre érdemes a délszláv tájház.

Adatok Áta településről:

Általános iskola 8. évfolyam végzettségű foglalkoztatott	20	fő
Általános iskola 8. évfolyamnál alacsonyabb végzettségű foglalkoztatott	3	fő
Egyetem, főiskola stb. végzettségű foglalkoztatott	2	fő
Eltartottak száma összesen, 2001	66	fő
Érettségi végzettségű foglalkoztatott	19	fő
Foglalkoztatottak száma összesen, 2001	69	fő
Földművelő gazdaságok száma összesen	43	db
Helyben dolgozó lakónépesség együtt	11	fő
Inaktív keresők száma összesen, 2001	88	fő
Ipar, építőipar foglalkozású	22	fő
Lakónépesség Összesen	231	fő
Mezőgazdaság és erdőgazdálkodás foglalkozású	0	fő
Munkanélküliek száma összesen, 2001	8	fő
Szolgáltatási jellegű ágazatok foglalkozású	47	fő
Termőterület	136	ha
Terület	809	ha

Bakonya

A régészeti feltárások itt újkőkori, bronzkori, kelta, római-kori és honfoglalás korabeli leletekre bukkantak. A neve írott forrásban először 1235-ben Bakonya alakban fordult elő. A 13. századi katolikus műemlék temploma mellett a szőlőhegyen 1807-ben emelt kápolna található. A 18. század második felében épült a római katolikus plébániaháza barokk stílusú. Az 1950-es években megkezdett uránbányászat átalakította a mezőgazdasági jellegű település arculatát. A lakóinak a száma 416 fő. Az infrastrukturális ellátottsága kiemelkedő.

Adatok Bakonya településről:

Általános iskola 8. évfolyam végzettségű foglalkoztatott	34	fő
Általános iskola 8. évfolyamnál alacsonyabb végzettségű foglalkoztatott	1	fő
Egyetem, főiskola stb. végzettségű foglalkoztatott	8	fő
Eltartottak száma összesen, 2001	115	fő
Érettségi végzettségű foglalkoztatott	28	fő
Foglalkoztatottak száma összesen, 2001	113	fő
Földművelő gazdaságok száma összesen	94	db
Helyben dolgozó lakónépesség együtt	32	fő
Inaktív keresők száma összesen, 2001	154	fő
Ipar, építőipar foglalkozású	48	fő
Lakónépesség Összesen	416	fő
Mezőgazdaság és erdőgazdálkodás foglalkozású	12	fő
Munkanélküliek száma összesen, 2001	34	fő
Szolgáltatási jellegű ágazatok foglalkozású	53	fő
Termőterület	918	ha
Terület	1507	ha

Baksa

A település már a rézkortól kezdve lakott terület volt. Az első írásos okirat 1247-ben Boxa, Baxa néven említi. A török hódoltság alatt folyamatosan lakott magyar község volt. Lakossága azóta is magyar. Bodorfa nevű falurésze gróf Benyovszky Rudolf birtoka volt. Egykori zsinagógáját 1944-ben lebontották. Ma a lakosság lélekszáma 761 fő. A vízvezeték- és telefonhálózata kiépült.

Adatok Baksa településről:

Általános iskola 8. évfolyam végzettségű foglalkoztatott	65	fő
Általános iskola 8. évfolyamnál alacsonyabb végzettségű foglalkoztatott	0	fő
Egyetem, főiskola stb. végzettségű foglalkoztatott	18	fő
Eltartottak száma összesen, 2001	221	fő
Érettségi végzettségű foglalkoztatott	64	fő
Foglalkoztatottak száma összesen, 2001	236	fő
Földművelő gazdaságok száma összesen	153	db
Helyben dolgozó lakónépesség együtt	113	fő
Inaktív keresők száma összesen, 2001	264	fő
Ipar, építőipar foglalkozású	54	fő
Lakónépesség Összesen	761	fő
Mezőgazdaság és erdőgazdálkodás foglalkozású	20	fő
Munkanélküliek száma összesen, 2001	40	fő
Szolgáltatási jellegű ágazatok foglalkozású	162	fő
Termőterület	808	ha
Terület	1382	ha

Vállalkozások:

VASS GYŐZŐ ÉPÍTŐIPAR, Villanyszerelés (4531)

Birján

A neve a Beran szláv eredetű névből származik. Az okleveles forrásokban 1307-ben bukkant fel, és 1542-ben Bernand néven fordult elő. A török uralom alatt elnéptelenedett, és 1694-től boszniai telepesek érkeztek. A határában 1295-ben pálos kolostort alapítottak, amely 1543-ra elnéptelenedett. Jelenlegi templomát 1738-ban építették. A falu a Batthyány család birtoka volt. Lakóinak a száma 440 fő. A víz-, gázvezeték-, telefon- és kábeltelevíziós-hálózat kiépült a faluban.

Adatok Birján településről:

Általános iskola 8. évfolyam végzettségű foglalkoztatott	48	fő
Általános iskola 8. évfolyamnál alacsonyabb végzettségű foglalkoztatott	1	fő
Egyetem, főiskola stb. végzettségű foglalkoztatott	6	fő
Eltartottak száma összesen, 2001	131	fő
Érettségi végzettségű foglalkoztatott	34	fő
Foglalkoztatottak száma összesen, 2001	146	fő
Földművelő gazdaságok száma összesen	87	db
Helyben dolgozó lakónépesség együtt	29	fő
Inaktív keresők száma összesen, 2001	144	fő
Ipar, építőipar foglalkozású	68	fő
Lakónépesség Összesen	440	fő
Mezőgazdaság és erdőgazdálkodás foglalkozású	17	fő
Munkanélküliek száma összesen, 2001	19	fő
Szolgáltatási jellegű ágazatok foglalkozású	61	fő
Termőterület	199	ha
Terület	907	ha

Vállalkozások:

MAGYAR-BAU KFT. ÉPÍTŐIPAR, Épület, híd, alagút, közmű, vezeték építése (4521)

Bogád

Az Árpád-kortól lakott település 1058-ban a pécsi püspök birtoka. Az írásos emlékek Bogod, Bogáth, Bbogad és Püspökbogád néven említik. Római katolikus temploma 1754-ben épült barokk stílusban. Berendezései közül külön említést érdemel a két kőből való török kori mosómedence. 1786-ban tiszta magyar falu volt. 1866-ban építették Szent Vendel kápolnáját. Lakosainak a száma 715 fő. A víz-, gázvezeték- és telefonhálózat kiépült a községben.

Adatok Bogád településről:

Általános iskola 8. évfolyam végzettségű foglalkoztatott	57	fő
Általános iskola 8. évfolyamnál alacsonyabb végzettségű foglalkoztatott	2	fő
Egyetem, főiskola stb. végzettségű foglalkoztatott	21	fő
Eltartottak száma összesen, 2001	202	fő
Érettségi végzettségű foglalkoztatott	89	fő
Foglalkoztatottak száma összesen, 2001	254	fő
Földművelő gazdaságok száma összesen	78	db
Helyben dolgozó lakónépesség együtt	37	fő
Inaktív keresők száma összesen, 2001	241	fő
Ipar, építőipar foglalkozású	102	fő
Lakónépesség Összesen	715	fő
Mezőgazdaság és erdőgazdálkodás foglalkozású	7	fő
Munkanélküliek száma összesen, 2001	18	fő
Szolgáltatási jellegű ágazatok foglalkozású	145	fő
Termőterület	150	ha
Terület	784	ha

Vállalkozások:

BÁNKFI LÁSZLÓ KERESKEDELEM, JAVÍTÁS, Gépjárműjavítás (5020)

HORVÁTH TIBOR ÉLELMISZER, ITAL, DOHÁNY GYÁRTÁSA, Kenyér, friss tésztaféle gyártása (1581)

Bosta

Írásos emlékekben 1192-ben bukkant fel először. Neve a puszta személynévből keletkezett magyar névadással. Birtokosa a török hódoltság alatt Musztony bég, majd a pécsi püspök. Régen több vizimalommal rendelkezett. Említésre méltó a Szent Vendel tornya. A lakosság száma 146 fő. A vízvezetékhalózat kiépült a faluban.

Adatok Bosta településről:

Általános iskola 8. évfolyam végzettségű foglalkoztatott	13	fő
Általános iskola 8. évfolyamnál alacsonyabb végzettségű foglalkoztatott	0	fő
Egyetem, főiskola stb. végzettségű foglalkoztatott	0	fő
Eltartottak száma összesen, 2001	57	fő
Érettségi végzettségű foglalkoztatott	2	fő
Foglalkoztatottak száma összesen, 2001	25	fő
Földművelő gazdaságok száma összesen	25	db
Helyben dolgozó lakónépesség együtt	6	fő
Inaktív keresők száma összesen, 2001	58	fő
Ipar, építőipar foglalkozású	11	fő
Lakónépesség Összesen	146	fő
Mezőgazdaság és erdőgazdálkodás foglalkozású	3	fő
Munkanélküliek száma összesen, 2001	6	fő
Szolgáltatási jellegű ágazatok foglalkozású	11	fő
Termőterület	100	ha
Terület	595	ha

Vállalkozások:

Cserkút

A honfoglalás óta lakott település. 1291-ből származik első írásos emléke, amely Cherkuth néven említi. Nevét a Cserre keresztelt forrásról kapta. Katolikus plébánia templomát a 13. században emelték román stílusban, s a templom gótikus falfestményei a 14. század második feléből származnak. A török hódoltság alatt is lakott terület igazi fellendülését a 19. században a gazdasági növekedésnek köszönheti. 1953-ban kezdték meg az urán kibányászását. Lakóinak a száma 400 fő feletti. Vezetékes vízhálózat van a faluban.

Adatok Cserkút településről:

Általános iskola 8. évfolyam végzettségű foglalkoztatott	22	fő
Általános iskola 8. évfolyamnál alacsonyabb végzettségű foglalkoztatott	0	fő
Egyetem, főiskola stb. végzettségű foglalkoztatott	24	fő
Eltartottak száma összesen, 2001	114	fő
Érettségi végzettségű foglalkoztatott	43	fő
Foglalkoztatottak száma összesen, 2001	154	fő
Földművelő gazdaságok száma összesen	37	db
Helyben dolgozó lakónépesség együtt	38	fő
Inaktív keresők száma összesen, 2001	124	fő
Ipar, építőipar foglalkozású	57	fő
Lakónépesség Összesen	410	fő
Mezőgazdaság és erdőgazdálkodás foglalkozású	1	fő
Munkanélküliek száma összesen, 2001	18	fő
Szolgáltatási jellegű ágazatok foglalkozású	96	fő
Termőterület	787	ha
Terület	667	ha

Vállalkozások:

BOGOKOP MEZŐGAZDASÁGI ÉS KER.KFT GAZDASÁGI TEVÉKENYSÉGET SEGÍTŐ SZOLGÁLTATÁS, Máshova nem sorolt, egyéb gazdasági szolgáltatás (7487)

CSERKÜTI FALU-HOTEL KERESKEDELMI, IPARI BT. SZÁLLÁSHELY-SZOLGÁLTATÁS, VENDÉGLÁTÁS, Egyéb szálláshely-szolgáltatás (5523)

ÖKO-KÖRNYEZETVÉDELMI SZOLGÁLTATÓ KFT. GAZDASÁGI TEVÉKENYSÉGET SEGÍTŐ SZOLGÁLTATÁS, Mérnöki tevékenység, tanácsadás (7420),

Melléktevékenység(ek): Üzletviteli tanácsadás (7414), Egyéb bútor gyártása (3614), Talajmintavétel, próbafúrás (4512), Konyhabútor gyártása (3613)

Egerág

A rézkortól lakott település. Mai változatban 1542-ben említik első ízben mint a pécsi püspök birtokát. Birtokosai közé tartozott a Zrinyi család, a Pálffy család és a Batthyány család. 1846-ban váltották meg az üszögi uradalomtól a földjeiket az egerágiak. Plébániáját 1703-ban létesítették, majd 1774-ben szentelték fel római katolikus templomát a Sárkány Boldogasszony tiszteletére. Első iskoláját 1730-ban alapították. Az első pecsét 1829-ből származik, melyen az Egerak falunév olvasható. Fel nem tárt természeti kincsei sorában említést érdemel a termásvíz-készlete. Lakosainak a száma 1010 fő. A vezetékes víz és gázhálózat van a faluban, emellett a telefonhálózat is fejlődik. A családok 55 százaléka csatlakozott a kábeltelevíziós hálózathoz, amely helyben szerkesztett adást is sugároz.

Adatok Egerág településről:

Általános iskola 8. évfolyam végzettségű foglalkoztatott	65	fő
Általános iskola 8. évfolyamnál alacsonyabb végzettségű foglalkoztatott	0	fő
Egyetem, főiskola stb. végzettségű foglalkoztatott	37	fő
Eltartottak száma összesen, 2001	312	fő
Érettségi végzettségű foglalkoztatott	115	fő
Foglalkoztatottak száma összesen, 2001	337	fő
Földművelő gazdaságok száma összesen	165	db
Helyben dolgozó lakónépesség együtt	108	fő
Inaktív keresők száma összesen, 2001	326	fő
Ipar, építőipar foglalkozású	133	fő
Lakónépesség Összesen	1010	fő
Mezőgazdaság és erdőgazdálkodás foglalkozású	29	fő
Munkanélküliek száma összesen, 2001	35	fő
Szolgáltatási jellegű ágazatok foglalkozású	175	fő
Termőterület	728	ha
Terület	1301	ha

Vállalkozások:

DIÁK VIKTÓRIA EGYÉB SZOLGÁLTATÁS (TISZTÍTÁS, FODRÁSZAT, SZÉPSÉGÁPOLÁS, TEMETKEZÉS STB.), Fodrászat, szépségápolás (9302)

RING GÉZA GÉP, BERENDEZÉS GYÁRTÁSA, Máshova nem sorolt egyéb általános gép gyártása (2924), **Melléktevékenység(ek):** Máshova nem sorolt egyéb általános gép gyártása (2924), Máshova nem sorolt egyéb speciális gép gyártása (2956)

Ellend

A honfoglalás kora óta lakott település a maitól északkeletre lehetett, és a 14. században települt át mai helyére. Első írott emléke 1407-ből való Ellend változatban. A pécsváradi apátsághoz, majd 1733-tól az Egyetemi Alaphoz tartozott. A 18. században németek települtek be nem túl nagy számban. Bencevölgy nevű helyén bencés kolostor leleteire bukkantak. Római katolikus templomát 1893-ban szentelték fel. Lakosainak a száma 229 fő. A vezetékes víz, gáz- és telefonhálózat van a községben.

Adatok Ellend településről:

Általános iskola 8. évfolyam végzettségű foglalkoztatott	17	fő
Általános iskola 8. évfolyamnál alacsonyabb végzettségű foglalkoztatott	1	fő
Egyetem, főiskola stb. végzettségű foglalkoztatott	6	fő
Eltartottak száma összesen, 2001	45	fő
Érettségi végzettségű foglalkoztatott	21	fő
Foglalkoztatottak száma összesen, 2001	67	fő
Földművelő gazdaságok száma összesen	60	db
Helyben dolgozó lakónépesség együtt	12	fő
Inaktív keresők száma összesen, 2001	100	fő
Ipar, építőipar foglalkozású	27	fő
Lakónépesség Összesen	229	fő
Mezőgazdaság és erdőgazdálkodás foglalkozású	4	fő
Munkanélküliek száma összesen, 2001	17	fő
Szolgáltatási jellegű ágazatok foglalkozású	36	fő
Termőterület	184	ha
Terület	799	ha

Görcsöny

A régészeti kutatások azt bizonyítják, hogy a kőkorszaktól kezdve lakott terület volt. A neve Gurchen alakban 1247-ben bukkant fel először írásos emlékekben. További névváltozatai: 1511-ben Villa Gerechen, 1542-ben pedig Gerchen néven említik. A középkorban mezővárosi rangot kapott, 1345-ben búcsújáró hely lett. A török hódoltság alatt bár lakott volt, de a végére elnéptelenedett. Birtokosai voltak a pécsi káptalan, a domonkos szerzetesek, a jezsuiták, a Mihálovics család, a Benyovszky család, a Batthyány család. Templommal már a 13. században rendelkezett, de ez a török uralom alatt részben leégett. A klasszicizáló, késő barokk templomát 1805-1812 között építették, és a Kisboldogasszony tiszteletére szentelték fel. A szenteltvíztartója török mosómedence volt. A falu közepén álló nagyobb kastélyt a Batthyány család építtette a 18. században. Jelenleg megyei szociális otthon működik benne. 1966-ban mesterséges halastavat alakítottak ki a kastély mellett. A lakosainak a száma 1623 fő. A vezetékes víz, a telefon- és a helyi kábeltelevíziós-hálózat ki van építve. A szilárd hulladék és a szennyvíz összegyűjtése szervezeten folyik.

Adatok Görcsöny településről:

Általános iskola 8. évfolyam végzettségű foglalkoztatott	136	fő
Általános iskola 8. évfolyamnál alacsonyabb végzettségű foglalkoztatott	5	fő
Egyetem, főiskola stb. végzettségű foglalkoztatott	74	fő
Eltartottak száma összesen, 2001	354	fő
Érettségi végzettségű foglalkoztatott	159	fő
Foglalkoztatottak száma összesen, 2001	586	fő
Földművelő gazdaságok száma összesen	264	db
Helyben dolgozó lakónépesség együtt	229	fő
Inaktív keresők száma összesen, 2001	600	fő
Ipar, építőipar foglalkozású	167	fő
Lakónépesség Összesen	1623	fő
Mezőgazdaság és erdőgazdálkodás foglalkozású	37	fő
Munkanélküliek száma összesen, 2001	83	fő
Szolgáltatási jellegű ágazatok foglalkozású	382	fő
Termőterület	568	ha
Terület	1852	ha

Vállalkozások:

ANTAL TAMÁS SZÁLLÁSHELY-SZOLGÁLTATÁS, VENDÉGLÁTÁS, Étkezőhelyi vendéglátás (5530), **Melléktevékenység(ek):** Fogyasztási cikk kölcsönzése (7140), Egyéb, máshova nem sorolt iparcikk-kiskereskedelem (5248)

RAGONCSÁNÉ LÁSZLÓ VERA GAZDASÁGI TEVÉKENYSÉGET SEGÍTŐ SZOLGÁLTATÁS, Számviteli, adószakértői tevékenység (7412)

Gyód

A falu neve a magyar dió főnév -d képzős származéka, jelentése: diófával benőtt hely. A régészeti feltárások során avarkori temető leleteire bukkantak. Az írásos emlékekben 1511-ben jelent meg Gyod névalakban. A török hódoltság végére elnéptelenedett településre csak 1760 után telepítettek németeket. A 19. század végén több magyar család költözött a településre. Feltételezések szerint az itt található földrajzi helyek történelmi személyiségektől kapták neveiket. A Rudolf-hegy a nevét a hagyomány szerint Ferenc József fiának, Rudolf trónörökös nevéből eredeztetik. A szőlőhegyek a Czinderi család tagjai után a László-, Thekla-, Julianna-, Rudolf- és Mária-hegy elnevezést kapták. A római katolikus vallású lakosságnak nincs temploma; a közelmúltban imaházat hoztak létre. A lakosság száma 587 fő. Az infrastrukturális ellátottsága igen jó: vezetékes ivóvíz, földgáz- és telefonhálózat van a faluban, és a szilárd hulladék összegyűjtését és elszállítását is megszervezték

Adatok Gyód településről:

Általános iskola 8. évfolyam végzettségű foglalkoztatott	55	fő
Általános iskola 8. évfolyamnál alacsonyabb végzettségű foglalkoztatott	0	fő
Egyetem, főiskola stb. végzettségű foglalkoztatott	15	fő
Eltartottak száma összesen, 2001	170	fő
Érettségi végzettségű foglalkoztatott	49	fő
Foglalkoztatottak száma összesen, 2001	228	fő
Földművelő gazdaságok száma összesen	97	db
Helyben dolgozó lakónépesség együtt	35	fő
Inaktív keresők száma összesen, 2001	162	fő
Ipar, építőipar foglalkozású	87	fő
Lakónépesség Összesen	584	fő
Mezőgazdaság és erdőgazdálkodás foglalkozású	6	fő
Munkanélküliek száma összesen, 2001	24	fő
Szolgáltatási jellegű ágazatok foglalkozású	135	fő
Termőterület	64	ha
Terület	325	ha

Vállalkozások:

PANDUR JÁNOS KERESKEDELEM, JAVÍTÁS, Piaci kiskereskedelem (5262)

Husztót

A 67 fős lakosságával a megye egyik legkisebb lélekszámú települése. Az eddig ismert írott források először 1542-ben említik: Hozwth alakban. A terület a középkorban a Györgyéni kolostor, majd a pécsi káptalan, később pedig a pécsi pálosok tulajdona volt. A török hódoltság alatt lakott hely volt, és csak a felszabadító háborúk idején néptelenedett el. Még a XVII. század elején is lakatlan volt. A környék magyar falvaiban élők 1729-ben népesítették be újra. A község római katolikus templomát 1868-ban Szent Teréz tiszteletére építették.

Adatok Husztót településről:

Általános iskola 8. évfolyam végzettségű foglalkoztatott	3	fő
Általános iskola 8. évfolyamnál alacsonyabb végzettségű foglalkoztatott	0	fő
Egyetem, főiskola stb. végzettségű foglalkoztatott	1	fő
Eltartottak száma összesen, 2001	17	fő
Érettségi végzettségű foglalkoztatott	3	fő
Foglalkoztatottak száma összesen, 2001	13	fő
Földművelő gazdaságok száma összesen	21	db
Helyben dolgozó lakónépesség együtt	4	fő
Inaktív keresők száma összesen, 2001	33	fő
Ipar, építőipar foglalkozású	2	fő
Lakónépesség Összesen	67	fő
Mezőgazdaság és erdőgazdálkodás foglalkozású	4	fő
Munkanélküliek száma összesen, 2001	4	fő
Szolgáltatási jellegű ágazatok foglalkozású	7	fő
Termőterület	402	ha
Terület	675	ha

Keszü

A Péctől délnyugatra fekvő település közelében a jégkorszak idejéből számtalan mammutcsont került elő. A leletek tanúsága szerint már az újkőkor korai szakasza óta lakott vidék volt. Éltek itt rómaiak, majd őket az avarok követték. A község neve a honfoglaláskori Kesző, Keszi törzsnévből keletkezett. A fennmaradt oklevelekben a falu Kesiu elnevezéssel 1192-ben jelent meg először. Mint jelentős település csak a középkor végén szerepelt. 1400-ban és később is a pécsi püspöki birtok része volt. A török uralom ideje alatt lakott volt, majd a hódoltság végén Boszniából délszlávok költöztek ide a magyarok mellé. A mai templom helyén korábban Árpád-kori kápolna állt. Jelenlegi templomát a pécsi papnevelőintézet uradalma építtette Szent Anna tiszteletére 1781-ben. Keszü jelenleg kiemelt célpontja a városból kiköltözni vágyóknak, hiszen Pécs nagyon közel van, nagyon jó a közlekedés, és mégis egy nyugodt élhető környezetet biztosít a lakosainak. Napjainkba a település szerkezetileg kettészakadt, hiszen az újonnan beköltözők egy a régi falutól jelentősen eltérő környezetet alakítottak ki a falu feletti dombon.

Adatok Keszü településről:

Általános iskola 8. évfolyam végzettségű foglalkoztatott	54	fő
Általános iskola 8. évfolyamnál alacsonyabb végzettségű foglalkoztatott	4	fő
Egyetem, főiskola stb. végzettségű foglalkoztatott	42	fő
Eltartottak száma összesen, 2001	247	fő
Érettségi végzettségű foglalkoztatott	103	fő
Foglalkoztatottak száma összesen, 2001	294	fő
Földművelő gazdaságok száma összesen	98	db
Helyben dolgozó lakónépesség együtt	55	fő
Inaktív keresők száma összesen, 2001	197	fő
Ipar, építőipar foglalkozású	94	fő
Lakónépesség Összesen	771	fő
Mezőgazdaság és erdőgazdálkodás foglalkozású	13	fő
Munkanélküliek száma összesen, 2001	33	fő
Szolgáltatási jellegű ágazatok foglalkozású	187	fő
Termőterület	469	ha
Terület	731	ha

Vállalkozások:

ASIMPEX KERESKEDELMI ÉS SZOLGÁLTATÓ KFT. FÉM ALAPANYAG,
FÉMFELDOLGOZÁSI TERMÉK GYÁRTÁSA, Fémmegmunkálás (2852),

Melléktevékenység(ek): Épületasztalos-szerkezet szerelése (4542),
Számviteli, adószakértői tevékenység (7412)

L & L TRANS KERESKEDELMI ÉS SZOLGÁLTATÓ BT. SZÁLLÍTÁS,
RAKTÁROZÁS, POSTA, TÁVKÖZLÉS, Közúti teherszállítás (6024)

REGIO-PROMO BT. GAZDASÁGI TEVÉKENYSÉGET SEGÍTŐ SZOLGÁLTATÁS,
Üzletviteli tanácsadás (7414)

SCHULTEISZ ÉS KALAPOS KFT. ÉPÍTŐIPAR, Épület, híd, alagút, közmű,
vezeték építése (4521)

Kisherend

A 208 fős kisközség Pécestől délkeletre, a Mecsek és a Villányi-hegység között található. Már a római korban is lakott volt. A község neve az írott forrásokban először 1282-ban bukkant fel, Herendy alakban. A történelem során többek között a pécsi püspök, majd a Batthyány család birtokához tartozott. A török uralom ideje alatt elnéptelenedett, majd a Rákóczi-szabadságharc után népesült be újra. A településnek temploma nincs, csak egy kápolnaszerű harangláb épült.

Adatok Kisherend településről:

Általános iskola 8. évfolyam végzettségű foglalkoztatott	18	fő
Általános iskola 8. évfolyamnál alacsonyabb végzettségű foglalkoztatott	2	fő
Egyetem, főiskola stb. végzettségű foglalkoztatott	0	fő
Eltartottak száma összesen, 2001	51	fő
Érettségi végzettségű foglalkoztatott	10	fő
Foglalkoztatottak száma összesen, 2001	55	fő
Földművelő gazdaságok száma összesen	47	db
Helyben dolgozó lakónépesség együtt	6	fő
Inaktív keresők száma összesen, 2001	88	fő
Ipar, építőipar foglalkozású	22	fő
Lakónépesség Összesen	208	fő
Mezőgazdaság és erdőgazdálkodás foglalkozású	3	fő
Munkanélküliek száma összesen, 2001	14	fő
Szolgáltatási jellegű ágazatok foglalkozású	30	fő
Termőterület	225	ha
Terület	692	ha

Vállalkozások:

TAMÁSI MARIANNA EGYÉB SZOLGÁLTATÁS (TISZTÍTÁS, FODRÁSZAT, SZÉPSÉGÁPOLÁS, TEMETKEZÉS, STB.), Fodrászat, szépségápolás (9302)

Kovácsszénája

Az 100 fő népesség alatti kisközség Pécstől északnyugatra, a Mecsek északi lejtőin található. Az első írásos emlék az 1290-ból származó pápai tizedjegyzék, amelyben Kach scenaya alakban szerepel. A XIV. századi történelmi források önálló plébániával rendelkező községént tartották nyilván, tehát jelentős hely volt. A török uralom idején végig lakott település maradt, és a felszabadító háborúk is alig érintették az itt élőket. A XVIII. század eleji pestisjárványok a falu lakosságát jelentősen megtizedelték. A település kápolnáját a Magyarok Nagyasszonya tiszteletére szentelték. A község belterületétől északra horgásztavat létesítettek.

Adatok Kovácsszénája településről:

Általános iskola 8. évfolyam végzettségű foglalkoztatott	6	fő
Általános iskola 8. évfolyamnál alacsonyabb végzettségű foglalkoztatott	0	fő
Egyetem, főiskola stb. végzettségű foglalkoztatott	1	fő
Eltartottak száma összesen, 2001	24	fő
Érettségi végzettségű foglalkoztatott	1	fő
Foglalkoztatottak száma összesen, 2001	8	fő
Földművelő gazdaságok száma összesen	10	db
Helyben dolgozó lakónépesség együtt	7	fő
Inaktív keresők száma összesen, 2001	24	fő
Ipar, építőipar foglalkozású	2	fő
Lakónépesség Összesen	69	fő
Mezőgazdaság és erdőgazdálkodás foglalkozású	5	fő
Munkanélküliek száma összesen, 2001	13	fő
Szolgáltatási jellegű ágazatok foglalkozású	1	fő
Termőterület	401	ha
Terület	783	ha

Vállalkozások:

AL-RE FEJLESZTÉSI ÉPÍTÉSI ÉS SZOLGÁLTATÓ KFT. GAZDASÁGI TEVÉKENYSÉGET SEGÍTŐ SZOLGÁLTATÁS, Máshova nem sorolt, egyéb gazdasági szolgáltatás (7487)

Kozármisleny

A több mint 4000 fős község Pécstől délkeletre, Pécs közvetlen közelében található. A település történetére utaló első régészeti leletek a bronzkor korai szakaszából valók. Számos tárgyi emlék is felszínre került a római időkből. Közelében haladt a Mitrovica -Pécs-Szombathely-Sopron-Bécs közti római transzkontinentális hadiút. A VI-IX század közt a régióban élt avarok is hagytak emléket maguk után. A honfoglalás korából több sír került feltárássra.

Kozármisleny két kisebb településből: Kiskozár és Misleny egyesüléséből 1928-ban alakult. Kiskozár neve az írott forrásokban az 1332-1335 közötti pápai tizedjegyzékben bukkant fel először Kosar alakban. Misleny neve egy 1266-ból származó okiratban olvasható először Myslen néven. A környék jelentős szerepet játszott Baranya vármegye kialakulásában. Két jelentősebb várispánság létezett, középpontjukban a földvárral: az egyik a baranyavári, a másik a koaszi, melynek központja Kozármisleny és Nagykozár környéke volt.. E két várispánság területe adta Baranya vármegye első kezdeményét.

Kozármisleny gyors fejlődése lényegében az 1960-as évek második felében indult meg. Az 1970-es években Pécs új kertés, családházias peremtelepülésének tekintették. Az 1970-es népszámláláskor az új lakótelepnek 450 lakosa volt, 1977-ben már mintegy ezer fő élt itt, önmagában jóval több, mint Baranya megye aprófalvaiban és valamivel több, mint az "aranyfalu" belterületének egész lakossága. 1944-ig a lakosság javarészt mezőgazdasággal foglalkozott, az 1960-as, 1970-es években jórészt pécsi üzemekben, gyárakban dolgozott. A község lakosságának létszáma 1970 óta több mint 1500 fővel emelkedett és ez a gyors, Baranya megyében egyedülálló gyors népességnövekedés napjainkban is tart. Ennek elsőrendű oka a pécsiek kiköltözése a lakótelepi, sűrű népességű környezetből csendesebb, családházias, kiskertés övezetbe. Bár a település saját intézményein túl helyben munkát nem tud biztosítani, az emberek megélhetése Pécs közelsége miatt, munkaerőfelszívó hatása következtében biztosított.

A község korfája a fiatalság képét mutatja. Ezt bizonyítja, hogy a lakosságon belül a 0-17 évesek száma 899 fő, a 20-30- év közöttieké 562 fő, a 30-60 év közöttieké 1719 fő, a 60 év felettieké pedig 442 fő. Az inaktív népesség száma 1341 fő. A munkaképes-korú lakosságot figyelembe véve Kozármislenyben a munkanélküliségi ráta jóval az országos, valamint a baranyai átlag alatt van, jelenleg 6,1%. Ez a munkanélküliség 1990 után alakult ki, mégpedig a pécsi gyárak, üzemek, vállalatok átalakulása, több esetben megszűnése következtében.

A mezőgazdasági termelőszövetkezet a területen megszűnt. A földek teljes egészében kárpótlás és részarány formájában magántulajdonba kerültek. Nem jellemző a földtulajdonosokra, hogy bérbe adják földjeiket, hanem igyekeznek saját maguk megművelni. A község külterületén a termelőszövetkezetnek volt lakatosüzeme és faipari üzeme, amelyeket

vállalkozások vettek át. Kozármisleny egy kis túlzással vállalkozó községnek is tekinthető. Igen sok gazdasági társaság és egyéni vállalkozó dolgozik a településen. A vállalkozások ilyen számú megalakulását nemcsak a gazdasági környezet, vagy a gazdasági viszonyok determinálták.

Adatok Kozármisleny településről:

Általános iskola 8. évfolyam végzettségű foglalkoztatott	279	fő
Általános iskola 8. évfolyamnál alacsonyabb végzettségű foglalkoztatott	6	fő
Egyetem, főiskola stb. végzettségű foglalkoztatott	283	fő
Eltartottak száma összesen, 2001	1205	fő
Érettségi végzettségű foglalkoztatott	525	fő
Foglalkoztatottak száma összesen, 2001	1639	fő
Földművelő gazdaságok száma összesen	530	db
Helyben dolgozó lakónépesség együtt	505	fő
Inaktív keresők száma összesen, 2001	1135	fő
Ipar, építőipar foglalkozású	519	fő
Lakónépesség Összesen	4090	fő
Mezőgazdaság és erdőgazdálkodás foglalkozású	58	fő
Munkanélküliek száma összesen, 2001	111	fő
Szolgáltatási jellegű ágazatok foglalkozású	1062	fő
Termőterület	555	ha
Terület	1445	ha

Vállalkozások:

ÁCS ÉS TÁRSA FÉMKER KFT. KERESKEDELEM, JAVÍTÁS, Hulladék-nagykereskedelem (5157), **Melléktevékenység(ek):** Fém visszanyerése hulladékból (3710)

ATAOT BT. ÉPÍTŐIPAR, Épület, híd, alagút, közmű, vezeték építése (4521), **Melléktevékenység(ek):** Egyéb speciális szaképítés (4525)

BO-VILLÁM KERESKEDELMI ÉS SZOLGÁLTATÓ BT. ÉPÍTŐIPAR, Villanszerelés (4531)

CSELE-VILL VILLAMOSIPARI KFT. KERESKEDELEM, JAVÍTÁS, Elektromos háztartási cikk kiskereskedelme (5245), **Melléktevékenység(ek):** Mérnöki tevékenység, tanácsadás (7420), Áramelosztó, -szabályozó készülék gyártása (3120)

GRAIN KARÁT/4 SZAKIPARI ÉS SZOLGÁLTATÓ KFT. Ágazat: ÉPÍTŐIPAR, Festés, üvegezés (4544), **Melléktevékenység(ek):** Vakolás (4541), Padló-, falburkolás (4543), Máshova nem sorolt felnőtt- és egyéb oktatás (8042), Padló-, falburkolás (4543), Takarítás, tisztítás (7470)

GYÖNGYÖSI OKTATÓ KERESKEDELMI ÉS SZOLGÁLTATÓ BT. OKTATÁS; EGÉSZSÉGÜGYI, SZOCIÁLIS ELLÁTÁS, Máshova nem sorolt felnőtt- és egyéb oktatás (8042)

HORVÁTH GYULA PÉNZÜGYI TEVÉKENYSÉG, Máshova nem sorolt egyéb pénzügyi kiegészítő tevékenység (6713), **Melléktevékenység(ek):** Máshova nem sorolt, egyéb gazdasági szolgáltatás (7487), Piaci kiskereskedelem (5262)

HUSZÁR ANGÉLA SZÁLLÁSHELY-SZOLGÁLTATÁS, VENDÉGLÁTÁS, Étkezőhelyi vendéglátás (5530)

K ÉS S SZANITER ÉPÜLETGÉPÉSZETI KFT. ÉPÍTŐIPAR, Víz-, gáz-, fűtésszerelés (4533), **Melléktevékenység(ek):** Víz-, gáz-, fűtésszerelés (4533), Egyéb épületgépészeti szerelés (4534), Műanyag fólia, cső gyártása (2521), Műanyag csomagolóeszköz gyártása (2522)

K-MARKETING KERESKEDELMI ÉS SZOLGÁLTATÓ KFT. GAZDASÁGI TEVÉKENYSÉGET SEGÍTŐ SZOLGÁLTATÁS, Számviteli, adószakértői tevékenység (7412)

KARTOX BT. KERESKEDELEM, JAVÍTÁS, Bútor, háztartási cikk kiskereskedelme (5244)

MECSEK GÉPMESTER BT. GÉP, BERENDEZÉS GYÁRTÁSA, Gépi meghajtású hordozható kézi szerszám gép gyártása (2941)

MOLNÁR ÁRPÁD GÉP, BERENDEZÉS GYÁRTÁSA, Máshova nem sorolt egyéb általános gép gyártása (2924)

NORIENN KERESKEDELMI ÉS SZOLGÁLTATÓ KFT. GAZDASÁGI TEVÉKENYSÉGET SEGÍTŐ SZOLGÁLTATÁS, Máshova nem sorolt, egyéb gazdasági szolgáltatás (7487)

POLIFONIA KER. VENDÉGLÁTÓ ÉS SZOLG. BT. SZÁLLÁSHELY-SZOLGÁLTATÁS, VENDÉGLÁTÁS, Étkezőhelyi vendéglátás (5530)

PUCHER & TÁRSAI ÉPÍTŐIPARI KFT. ÉPÍTŐIPAR, Épület, híd, alagút, közmű, vezetékek építése (4521)

RTB-2001 KFT. GAZDASÁGI TEVÉKENYSÉGET SEGÍTŐ SZOLGÁLTATÁS, Máshova nem sorolt, egyéb gazdasági szolgáltatás (7487)

SCHMIDT ÉS TÁRSA MÉRNÖKI SZOLGÁLTATÓ BT. GAZDASÁGI TEVÉKENYSÉGET SEGÍTŐ SZOLGÁLTATÁS, Mérnöki tevékenység, tanácsadás (7420)

SEVA TÁVKÖZLÉSI KFT. SZÁLLÁSHELY-SZOLGÁLTATÁS, VENDÉGLÁTÁS, Szállodai szolgáltatás (5510)

SVEDAUNG ÉPÍTŐ ÉS KERESKEDELMI BT. ÉPÍTŐIPAR, Egyéb speciális szaképítés (4525)

SZÁSZFA FAIPARI ÉS KERESKEDELMI KFT. FAFELDOLGOZÁS, Máshova nem sorolt termék ügynöki nagykereskedelme (5118), **Melléktevékenység(ek):** Tároló fatermék gyártása (2040)

TIKAL BERUHÁZÓ ÉS KIVITELEZŐ KFT. ÉPÍTŐIPAR, Épület, híd, alagút, közmű, vezeték építése (4521)

VUKOVICS ÉS NEJE FÉMIPARI ÉS ADÓTANÁCSADÓ KFT. GAZDASÁGI TEVÉKENYSÉGET SEGÍTŐ SZOLGÁLTATÁS, Számviteli, adószakértői tevékenység (7412)

Kökény

Pécstől délre fekszik a több, mint 500 fős település. Közelében található az ismert és kedvelt pihenőövezet a Malomvölgyi-tó. A község mai helyén az új kőkor késői szakaszában a lengyeli kultúra népe élt. Ettől kezdve folyamatosan voltak lakói. A régészek római kori település nyomaira is bukkantak. Az 1332-1335 közti pápai tizedjegyzékben olvasható először a neve Kuke, Koke alakban. Az 1542. évi adólajstrom Teremhegy (a mai Terehegy) szomszédjául jelölte. Egy 1773-ból származó okirat már Kökény néven említi. A török megszállás végén horvát falu volt, lakóinak többségét azóta is ez a nemzetiség teszi ki. A múlt század második felében elsősorban a falu külterületén jelent meg a magyar lakosság. A század utolsó harmadában néhány német család is letelepedett itt. A község műemlék jellegű katolikus kápolnáját 1767-ben Szent Kereszt tiszteletére építették. 1810-ben részben átalakították. Új templomukat 1989-ban adták át rendeltetésének.

Adatok Kökény településről:

Általános iskola 8. évfolyam végzettségű foglalkoztatott	59	fő
Általános iskola 8. évfolyamnál alacsonyabb végzettségű foglalkoztatott	2	fő
Egyetem, főiskola stb. végzettségű foglalkoztatott	18	fő
Eltartottak száma összesen, 2001	154	fő
Érettségi végzettségű foglalkoztatott	60	fő
Foglalkoztatottak száma összesen, 2001	220	fő
Földművelő gazdaságok száma összesen	62	db
Helyben dolgozó lakónépesség együtt	25	fő
Inaktív keresők száma összesen, 2001	148	fő
Ipar, építőipar foglalkozású	70	fő
Lakónépesség Összesen	547	fő
Mezőgazdaság és erdőgazdálkodás foglalkozású	35	fő
Munkanélküliek száma összesen, 2001	25	fő
Szolgáltatási jellegű ágazatok foglalkozású	115	fő
Termőterület	54	ha
Terület	492	ha

Kővágószőlős

A Jakab-hegy lábánál, festői környezetben található község látványossága a középkori temploma. Tornyán román-kori ikerablakok figyelhetők meg. 1773-ban átalakították. Belső berendezése XVIII. századi, részben a pécsi Bazilikából származik. Megtekintését a plébánián lehet kérni. A Rákóczi u. 74. sz. alatt található a Plébánia épülete, amely a XVIII. században épült műemlék. A Rákóczi u. 54. sz. házban Bányászati Kiállítást rendeztek be az uránbányászat tárgyi emlékeiből és dokumentumaiból, a Helytörténeti Kiállítóteremben a falu múltját ismerhetjük meg. A Malomsor 6.sz. alatt egy régi vízimalom látható. Kővágószőlős Pécestől nyugatra a 6.sz. főútról közelíthető meg.

Adatok Kővágószőlős településről:

Általános iskola 8. évfolyam végzettségű foglalkoztatott	148	fő
Általános iskola 8. évfolyamnál alacsonyabb végzettségű foglalkoztatott	4	fő
Egyetem, főiskola stb. végzettségű foglalkoztatott	27	fő
Eltartottak száma összesen, 2001	380	fő
Érettségi végzettségű foglalkoztatott	84	fő
Foglalkoztatottak száma összesen, 2001	405	fő
Földművelő gazdaságok száma összesen	104	db
Helyben dolgozó lakónépesség együtt	148	fő
Inaktív keresők száma összesen, 2001	474	fő
Ipar, építőipar foglalkozású	186	fő
Lakónépesség Összesen	1330	fő
Mezőgazdaság és erdőgazdálkodás foglalkozású	5	fő
Munkanélküliek száma összesen, 2001	71	fő
Szolgáltatási jellegű ágazatok foglalkozású	214	fő
Termőterület	1522	ha
Terület	1825	ha

Vállalkozások:

AUSTENIT ACÉLÖNTÖDE RT. FÉM ALAPANYAG, FÉMFELDOLGOZÁSI TERMÉK GYÁRTÁSA, Acélöntés (2752)

BOKSZIT KERESKEDELMI KFT. KERESKEDELEM, JAVÍTÁS, Mezőgazdasági termék ügynöki nagykereskedelme (5111), **Melléktevékenység(ek):** Tárolás, raktározás (6312)

BOTOND Bányászati, Környezetvédelmi, Építési és Szolgáltató Kft. SZENNYVÍZ-, HULLADÉKKEZELÉS, TELEPÜLÉSTISZTASÁGI SZOLGÁLTATÁS, Szennyvíz gyűjtése, kezelése (9001), **Melléktevékenység(ek):** Épületbontás, földmunka (4511), Egyéb épületgépészeti szerelés (4534)

ECO-INFRA SZOLGÁLTATÓ Kft. VILLAMOSENERGIA-, GÁZ-, GŐZ-, VÍZELLÁTÁS, Villamosenergia-termelés (4011), **Melléktevékenység(ek):** Víztermelés, -kezelés, -elosztás (4100), Máshova nem sorolt egyéb speciális gép gyártása (2956), Mérnöki tevékenység, tanácsadás (7420)

H.G.M. Villamos Szolgáltató és Kereskedelmi Kft. VILLAMOS GÉP, MŰSZER GYÁRTÁSA, Máshova nem sorolt egyéb villamos termék gyártása (3162)

LEHŐCZ ISTVÁN EGYÉB SZOLGÁLTATÁS (TISZTÍTÁS, FODRÁSZAT, SZÉPSÉGÁPOLÁS, TEMETKEZÉS STB.), Fodrászat, szépségápolás (9302)

MECSEKURÁN Ércbányászati Kft. Fa Bányászat, Urán-, tóriumérc-bányászat (1200), **Melléktevékenység(ek):** Máshova nem sorolt, egyéb gazdasági szolgáltatás (7487)

NAGY-JÓZSEF László GÉP, BERENDEZÉS GYÁRTÁSA, Máshova nem sorolt egyéb általános gép gyártása (2924)

ROTAQUA Kft. ÉPÍTŐIPAR, Talajmintavétel, próbafúrás (4512), **Melléktevékenység(ek):** Máshova nem sorolt egyéb szolgáltatás (9305)

SAMPO IPARI ÉS SZOLGÁLTATÓ Kft. FÉM ALAPANYAG, FÉMFELDOLGOZÁSI TERMÉK GYÁRTÁSA, Fémszerkezet gyártása (2811), **Melléktevékenység(ek):** Egyéb szálláshely-szolgáltatás (5523)

TRIKLIN IPARI ÉS KER. ÉS SZOLG. Kft. INGATLANÜGYLETEK, Ingatlan bérbeadása, üzemeltetése (7020), **Melléktevékenység(ek):** Élelmiszer jellegű vegyes kiskereskedelem (5211)

URÁNUSZ SZÁLLÍTÓ ÉS SZÁLLÍTÁSSZERVEZŐ Kft. SZÁLLÍTÁS, RAKTÁROZÁS, POSTA, TÁVKÖZLÉS, Közúti teherszállítás (6024), **Melléktevékenység(ek):** Épület, híd, alagút, közmű, vezeték építése (4521)

V.H.K. VAGYONHASZNOSÍTÓ ÉS SZOLGÁLTATÓ Kft. INGATLANÜGYLETEK, Ingatlan bérbeadása, üzemeltetése (7020)

Kővágótóttós

Pécsről északnyugatra, a Mecsek lábánál található a 289 fős település. A falut említő első írásos emlék az 1302-ből származó pápai tizedjegyzék, amelyben Thutheus néven említették. Feltételezések szerint az első lakosok a honfoglalás idején érkeztek. A török hódoltság ideje alatt végig lakott maradt, bár népessége jelentősen csökkent. 1704-ben a szerbek dúlták fel a falut. A II. világháború után jelentős fejlődésnek indult a községben a mezőgazdasági termelés, és sokaknak megélhetést biztosított a mecseki uránbánya is. Az uránbányászat visszafejlesztését követően sokan munka nélkül maradtak, és a jobb megélhetés reményében a környező városokba, Pécsre és Szentlőrincre települtek át. A település fő ékessége a XII. században épült román kori templom, melyet 1780-ban átépítettek.

Adatok Kővágótóttós településről:

Általános iskola 8. évfolyam végzettségű foglalkoztatott	24	fő
Általános iskola 8. évfolyamnál alacsonyabb végzettségű foglalkoztatott	3	fő
Egyetem, főiskola stb. végzettségű foglalkoztatott	3	fő
Eltartottak száma összesen, 2001	73	fő
Érettségi végzettségű foglalkoztatott	21	fő
Foglalkoztatottak száma összesen, 2001	76	fő
Földművelő gazdaságok száma összesen	62	db
Helyben dolgozó lakónépesség együtt	14	fő
Inaktív keresők száma összesen, 2001	103	fő
Ipar, építőipar foglalkozású	35	fő
Lakónépesség Összesen	289	fő
Mezőgazdaság és erdőgazdálkodás foglalkozású	9	fő
Munkanélküliek száma összesen, 2001	37	fő
Szolgáltatási jellegű ágazatok foglalkozású	32	fő
Termőterület	708	ha
Terület	1394	ha

Lothárd

Pécs és Mohács közt félúton található a 265 fős kisközség. Feltételezések szerint a honfoglalás előtt a frank-szláv örgrófság fontos települése lehetett. A XII. században francia-vallon családok érkeztek. A településre utaló első írásos említés 1305-ből való, amikor még Lotharth néven szerepelt. A feljegyzések szerint 1395-ben Mihály és Ferenc lothárdi középnemesek birtokolták, 1487-ben pedig a pálosrend tulajdonába került. Kolostoruk a török hódoltság alatt teljesen elpusztult. A XVIII. század végén Batthyány-birtok, amelynek népessége többségében horvát származású. A magyarok a múlt század közepén telepedtek itt le. Az 1902-ben épült harangláb mellé 1992-ben elkészült az új templom is.

Adatok Lothárd településről:

Általános iskola 8. évfolyam végzettségű foglalkoztatott	29	fő
Általános iskola 8. évfolyamnál alacsonyabb végzettségű foglalkoztatott	3	fő
Egyetem, főiskola stb. végzettségű foglalkoztatott	3	fő
Eltartottak száma összesen, 2001	74	fő
Érettségi végzettségű foglalkoztatott	20	fő
Foglalkoztatottak száma összesen, 2001	89	fő
Földművelő gazdaságok száma összesen	49	db
Helyben dolgozó lakónépesség együtt	18	fő
Inaktív keresők száma összesen, 2001	92	fő
Ipar, építőipar foglalkozású	38	fő
Lakónépesség Összesen	265	fő
Mezőgazdaság és erdőgazdálkodás foglalkozású	12	fő
Munkanélküliek száma összesen, 2001	10	fő
Szolgáltatási jellegű ágazatok foglalkozású	39	fő
Termőterület	112	ha
Terület	1046	ha

Magyarsarlós

Pécsről délkeletre, dombokkal határolt völgyben fekszik a település. Az első írásos emlék az 1109-ből származó okirat, amely Serlous néven említi. Ekkor ugyanis a Veszprém-völgyi apácák birtokaként tartották nyilván. 1224-től a pécsváradi bencés apátság birtokába kerül a bányával és malommal rendelkező település. Az 1500-as évek közepétől már a pécsi káptalan tulajdonában volt. A török uralom alatt valószínűleg folyamatosan lakott volt, lakói magyarok voltak. Egy 1773-ból származó oklevél már Magyar Sórós néven említi az akkori falut. A XVIII. században az akkori lakossága mellé sokacok költöztek, a század második felére pedig már délszlávok tették ki a falu lakóinak többségét. Német családok a század végén jelentek meg a településen. A műemlék jellegű katolikus templom 1793-ban barokk stílusban épült

Adatok Magyarsarlós településről:

Általános iskola 8. évfolyam végzettségű foglalkoztatott	34	fő
Általános iskola 8. évfolyamnál alacsonyabb végzettségű foglalkoztatott	1	fő
Egyetem, főiskola stb. végzettségű foglalkoztatott	3	fő
Eltartottak száma összesen, 2001	107	fő
Érettségi végzettségű foglalkoztatott	19	fő
Foglalkoztatottak száma összesen, 2001	110	fő
Földművelő gazdaságok száma összesen	69	db
Helyben dolgozó lakónépesség együtt	17	fő
Inaktív keresők száma összesen, 2001	112	fő
Ipar, építőipar foglalkozású	43	fő
Lakónépesség Összesen	342	fő
Mezőgazdaság és erdőgazdálkodás foglalkozású	13	fő
Munkanélküliek száma összesen, 2001	13	fő
Szolgáltatási jellegű ágazatok foglalkozású	54	fő
Termőterület	166	ha
Terület	803	ha

Nagykozár

Az 1306 fős település Pécestől 5 km-re, attól délkeletre található. A község már a újkőkör késői szakaszától kezdve lakott volt. Itt haladt keresztül a rómaiak jelentős transzkontinentális útvonala, amely a horvát Mitrovicsból indult, és Pécs-Szombathely-Sopronon át Bécsbe vezetett. A népvándorlás idejéből VI-IX. század közti avarokori leletek is felszínre kerültek. A település a honfoglalást követő első századokban létesült. Az 1332-1335-ös pápai tizedjegyzékben bukkant fel először a neve: Kosar alakban. Egy későbbi oklevélben (1542-ben) már Naghkozárként szerepel. Ekkor Tárnok János birtoka volt négy portával. A török hódoltság alatt elnéptelenedett, majd a XVII. század végén rácok laktak itt. A század legutolsó éveiben feltehetően ismét pusztává lett. 1710 körül kezdett ismét benépesülni: a katolikus délszlávok mellett néhány magyar család is letelepedett itt. A XVIII. század közepén több német család is megjelent a településen, és létszámuk lassan növekedett. Ma egyharmad-egyharmad-egyharmad arányban élnek itt magyarok, horvátok és németek.

Adatok Nagykozár településéről:

Általános iskola 8. évfolyam végzettségű foglalkoztatott	93	fő
Általános iskola 8. évfolyamnál alacsonyabb végzettségű foglalkoztatott	3	fő
Egyetem, főiskola stb. végzettségű foglalkoztatott	65	fő
Eltartottak száma összesen, 2001	389	fő
Érettségi végzettségű foglalkoztatott	155	fő
Foglalkoztatottak száma összesen, 2001	489	fő
Földművelő gazdaságok száma összesen	96	db
Helyben dolgozó lakónépesség együtt	81	fő
Inaktív keresők száma összesen, 2001	387	fő
Ipar, építőipar foglalkozású	170	fő
Lakónépesség Összesen	1306	fő
Mezőgazdaság és erdőgazdálkodás foglalkozású	15	fő
Munkanélküliek száma összesen, 2001	41	fő
Szolgáltatási jellegű ágazatok foglalkozású	304	fő
Termőterület	269	ha
Terület	1160	ha

Vállalkozások:

V.H.K. VAGYONHASZNOSÍTÓ ÉS SZOLGÁLTATÓ KFT. INGATLANÜGYLETEK, Ingatlan bérbeadása, üzemeltetése (7020)

LEFFLER ÉS CZIGLER ÉPÍTŐIPARI KFT. ÉPÍTŐIPAR, Épület, híd, alagút, közmű, vezeték építése (4521)

LUDL JÁNOS SZOLGÁLTATÓ ÉS KERESKEDELMI KFT. GAZDASÁGI TEVÉKENYSÉGET SEGÍTŐ SZOLGÁLTATÁS, Mérnöki tevékenység, tanácsadás (7420)

MECSEK-HAUS VENDÉGLÁTÓ KERESKEDELMI ÉS SZOLGÁLTATÓ BT. GAZDASÁGI TEVÉKENYSÉGET SEGÍTŐ SZOLGÁLTATÁS, Takarítás, tisztítás (7470)

Ócsárd

A település nevének eredtére több elképzelés is van, de első írásos megjelenése 1247-ben Olcsar néven nem kérdőjelezhető meg. A törökök idejében magyarok lakták a települést, majd a felszabadító háborúk során elnéptelenedett. Ezt követően a Batthyány család kezébe került a falu, amely megtartotta magyar többségét a történelem folyamán, noha roma etnikum is megtelepedett a községben. Vári-dűlő részén állt a hagyomány szerint a vár. A neoromán stílusban emelt római katolikus templomát 1894-ben szentelték fel. A népi építészeti emlékei közül a Kossuth Lajos utca 49-es és 59-es számú házát kell kiemelni.

Adatok Ócsárd településről:

Általános iskola 8. évfolyam végzettségű foglalkoztatott	43	fő
Általános iskola 8. évfolyamnál alacsonyabb végzettségű foglalkoztatott	0	fő
Egyetem, főiskola stb. végzettségű foglalkoztatott	6	fő
Eltartottak száma összesen, 2001	138	fő
Érettségi végzettségű foglalkoztatott	24	fő
Foglalkoztatottak száma összesen, 2001	118	fő
Földművelő gazdaságok száma összesen	94	db
Helyben dolgozó lakónépesség együtt	30	fő
Inaktív keresők száma összesen, 2001	135	fő
Ipar, építőipar foglalkozású	42	fő
Lakónépesség Összesen	428	fő
Mezőgazdaság és erdőgazdálkodás foglalkozású	19	fő
Munkanélküliek száma összesen, 2001	37	fő
Szolgáltatási jellegű ágazatok foglalkozású	57	fő
Termőterület	2203	ha
Terület	1266	ha

Vállalkozások:

B-TONI ÁLTALÁNOS KERESKEDELMI ÉS SZOLGÁLTATÓ BT.
BÚTORGYÁRTÁS; MÁSHOVA NEM SOROLT FELDOLGOZÓIPARI TERMÉK
GYÁRTÁSA (ÉKSZER, HANGSZER, SPORTSZER, JÁTÉK STB.), Egyéb bútor
gyártása (3614)

HERKE NÁNDOR ÉPÍTŐIPAR, Villanyszerelés (4531)

HERKE NÁNDORNÉ KERESKEDELEM, JAVÍTÁS, Egyéb élelmiszer
kiskereskedelem (5227)

LAKI JÁNOS SZÁLLÁSHELY-SZOLGÁLTATÁS, VENDÉGLÁTÁS, Étkezőhelyi
vendéglátás (5530)

Orfú

A Nyugat-Mecsek festői gyöngyszemeként ismert országos híru település leginkább tórendszeréről és a hozzá kapcsolódó szolgáltatások által vált ismertté mint országos jelentőségű idegenforgalmi központ. Az Orfú-völgyben meghúzódó, egykor öt különböző faluból (Orfú, Mecsekrákos, Bános, Mecsekszakáll, Tekeres) álló község jelenlegi arculatát a század hatvanas éveiben kapta a tórendszer kialakításával. Ennek köszönhetően az egykori szomszédos településeket a tavak kötik össze. Történeti források először 1332-ben említik Orfew alakban. Bizonyos, hogy a török időkben még nem néptelenedett el, de a felszabadító harcok során már igen. A német és magyar családok csak az 1800-as években érkeztek ide, s szóródtak szét a völgyekben: Tekeresre németek, Bánosra magyarok, míg a többi helyre vegyesen. A természeti környezetnek és a tórendszernek köszönhetően változatos flóra- és faunagazdagság jellemzi. Ezenkívül egyedi természeti jelenségei közül feltétlenül említést érdemel a Vízfő-forrás, a Sárkány-kút; kulturális értékei közül a mecsekrákosai tájház és az egykori falvak templomai, valamint Tekeres főutcájának településképe. Országosan is jelentős ipartörténeti alkotás a malom, amely az ország legrégebb működő malma. Ma múzeum. A tavak adta lehetőségek között kiemelendő a helyi strand és kemping. E mellett lehetőség van horgászásra, lovaglásra, kerékpározásra és természetjárásra.

Adatok Orfú településről:

Általános iskola 8. évfolyam végzettségű foglalkoztatott	46	fő
Általános iskola 8. évfolyamnál alacsonyabb végzettségű foglalkoztatott	3	fő
Egyetem, főiskola stb. végzettségű foglalkoztatott	38	fő
Eltartottak száma összesen, 2001	196	fő
Érettségi végzettségű foglalkoztatott	69	fő
Foglalkoztatottak száma összesen, 2001	236	fő
Földművelő gazdaságok száma összesen	28	db
Helyben dolgozó lakónépesség együtt	114	fő
Inaktív keresők száma összesen, 2001	243	fő
Ipar, építőipar foglalkozású	54	fő
Lakónépesség Összesen	698	fő
Mezőgazdaság és erdőgazdálkodás foglalkozású	23	fő
Munkanélküliek száma összesen, 2001	23	fő
Szolgáltatási jellegű ágazatok foglalkozású	159	fő
Termőterület	2049	ha

Terület

| 3215 | ha

Vállalkozások:

CLUB ORFŰ IDEGENFORGALMI KERESKEDELMI ÉS SZOLGÁLTATÓ KFT. SZÁLLÁSHELY-SZOLGÁLTATÁS, VENDÉGLÁTÁS, Étkezőhelyi vendéglátás (5530),

Melléktevékenység(ek): Máshova nem sorolható egyéb szabadidős tevékenység (9272), Egyéb sporttevékenység (9262)

GELENCSÉR ÉS TÁRSA PÉNZÜGYI ÉS SZOLGÁLTATÓ BT. GAZDASÁGI TEVÉKENYSÉGET SEGÍTŐ SZOLGÁLTATÁS Üzletviteli tanácsadás (7414)

HANSON-FOSTER KFT. GAZDASÁGI TEVÉKENYSÉGET SEGÍTŐ SZOLGÁLTATÁS, Máshova nem sorolt, egyéb gazdasági szolgáltatás (7487)

MOLNÁR PANZIÓ VENDÉGLÁTÓ ÉS SZOLGÁLTATÓ KFT. SZÁLLÁSHELY-SZOLGÁLTATÁS, VENDÉGLÁTÁS, Szállodai szolgáltatás (5510),

Melléktevékenység(ek): Étkezőhelyi vendéglátás (5530)

MOLNÁR PANZIÓ VENDÉGLÁTÓ ÉS SZOLGÁLTATÓ KFT. SZÁLLÁSHELY-SZOLGÁLTATÁS, VENDÉGLÁTÁS, Szállodai szolgáltatás (5510),

Melléktevékenység(ek): Étkezőhelyi vendéglátás (5530)

RADÓCZY ÉS TÁRSA BT. SZÁLLÁSHELY-SZOLGÁLTATÁS, VENDÉGLÁTÁS, Szállodai szolgáltatás (5510), **Melléktevékenység(ek):** Bárok, hasonló vendéglátás (5540), Egyéb, máshova nem sorolt iparcikk-kiskereskedelem (5248)

UNKER KERESKEDELMI BT. KERESKEDELEM, JAVÍTÁS, Élelmiszer jellegű vegyes kiskereskedelem (5211), **Melléktevékenység(ek):** Egyéb élelmiszer kiskereskedelem (5227)

Pécs¹¹

Baranya megye székhelye, az ország legdélebben fekvő nagyvárosa. Azon ritka megyeszékhelyek közé tartozik, amelyek a megyéjükön belül a központi fekvés előnyeit élvezik. Pécssett és környékét a kedvező földrajzi viszonyok már korán alkalmassá tették az ember megtelepedésére. Az első emberre utaló jelek a Mecsekben az i.e. 80-60 ezer közötti évekből valók. Majd az ezt követő korok tárgyi emlékei is bő számmal kerültek elő a régészek ásói nyomán, s kaptak helyet a Jannus Pannonius Múzeum Régészeti Kiállításán. A római birodalom is elfoglalta Baranya megye területét. Jól kiépített közigazgatási szervezetük volt. Pannóniát tartományokra osztották. A mai Pécs területén elterülő egykori Sopianae városa Valeria tartomány közigazgatási székhelye lett. A római kori Pécs fontos közlekedési csomópont volt. Itt haladt át az Eszékről Szombathelyre vezető transzkontinentális hadiút. A Mecsek lábainál megbúvó város nyugalmasabb életet biztosított, mint a tartomány más részei. Így kereskedők, hivatalnokok, katonák telepedtek le itt végleg, sokan földbirtokot szerezve. Ezzel magyarázható, hogy az országban egyetlen római város környékén sem találtak annyi római villát, mint éppen Pécs környékén. A III. század közepén tűntek fel Pannóniában, Pécssett is a kereszténység első nyomai. Az itt működött egyházközség tevékenységének kiemelkedő emlékei (a mai Magyarországon egyedülállóan) az ókeresztény sírkamrák. E mellett Pécssett késő római temetőket, festett sírkamrákat, temetői építményeket is feltártak. A Római Birodalom felbomlása után a népvándorlás népei, népcsoportjai lakták a területet, amelyet a szép számmal előkerült emlékek bizonyítanak. A honfoglalás idején Baranya és Pécs területét Botond törzse szállta meg. István király koronázásának évében vetette meg a pécsi püspökség alapjait, az 1009. évi birtokadománylevélben határozták meg területét, és kezdték meg a ma is álló Székesegyház templomelődjének építését. Pécs első püspöke Bonipertus volt, aki 1008-ban iskolát létesített a városban. 1060-ban itt írta meg Szent Mór pécsi püspök az első magyar irodalmi alkotást. 1093-ban említi okirat először Peuthe, Peuche, Penthe néven. I. László király a pécsi püspökség lakóinak különféle kiváltságokat biztosított. 1157-ben szentelték fel a Mindenszentek templomát. 1291-ben említik először Pécs várát; s akkor a várost kőfállal vették körül. 1367-ben Pécssett Nagy Lajos király alapította hazánk első, Közép-Európa negyedik egyetemét. Az első kórházat a városban 1393-ban említik. 1416-ban Zsigmond király országgyűlést szervezett Pécsre. Mátyás király is többször járt itt. Az ő uralkodása alatt a reneszánsz szellem uralta a várost. E korszak leghíresebb pécsi lakosa Csezmicsei János, írói nevén Janus Pannonius, aki 1459-1472 közt töltötte be a pécsi püspöki széket. A közelgő török veszély miatt, Kinizsi Pál útmutatásai alapján erősítik meg a várfalakat. 1543. július 29-én szállta meg a várost a török. A régi épületeket meghagyták, vagy egy részüket átalakították. Így lett a középkori Szent Bertalan templomból Gázi Kászim pasa nevét viselő dzsámi. 1686. október 22-én szabadult fel a török hódoltság alól a város. 143 év után visszatelepült a pécsi püspök. 1693-ban gimnáziumot nyitottak, 1710-ben új városháza épült. E korban épült barokk paloták, épületek ma is fontos épületei a városnak. 1746-ban említették először a mecseki szentet, és 1770-ben megnyitották az első bányát. 1773-

¹¹ Nagy számuk miatt a Pécsen bejegyzett vállalkozások listáját nem közöljük.

ban Klimó György pécsi püspök nyomdát alapított, 1774-ben nyilvános könyvtárrá tette a püspöki könyvtárat, 1776-ban az ország első leányiskoláját nyitotta meg. 1780-as esztendőben Pécs szabad királyi városi rangot kapott, melyet Mária Terézia adományozott a városnak. 1823-33 között új városháza épült. 1839-ben megnyílt a város első kőszínháza, 1845-ben a Nádor Szálloda és kávéház. A város az egész Dél-Dunántúlon a kereskedelem, ipar és kulturális élet vonatkozásában átvette a vezető szerepet. 1859-ben létrejött a Littke-féle pezsgőgyár, 1861-ben gyárrá alakult a Hamerli kesztyűgyár, 1867-ben megindult a munka az Angster orgonagyárban, 1868-ban Zsolnay Vilmos gyárában. 1857-ben adták át első vasútvonalát Pécs-Mohács között, 1882-ben Pécs-Budapest, 1913-ban Pécs-Harkány között. Az I. világháború befejezése után Baranya megyének mintegy kétharmada Péccsel együtt az antant-szerb csapatok megszállása alá került. A város 1921. augusztus 21-én szabadult fel. A II. világháború súlyos szenvedéseket hozott Pécs lakosságának. 1944. november 29-én a szovjet csapatok bevonultak Pécsre. Az államosítás a bányákon kívül a híres pécsi gyárakat, 1948-tól az iskolákat is érintette. 1951-től lett önálló egyetem az Orvostudományi Kar, amely kivált az addigi egyetemből. 1954-ben a város nyugati határában megkezdtek az uránérc bányászatát, új városrész épült. Az 1983-84-es tanévben a Janus Pannonius Tudományegyetem három karán indult meg az oktatás, a jogi, a közigazgatási és tanárképző karon. Az utóbbi 1991-ben Bölcsész tudományi és Természettudományi Karrá alakult. A rendszerváltás után megkezdődött a pécsi ipar szerkezetének átalakulása: üzemek, gyárak, bányák szűntek meg, vagy más társasági formában folytatták tevékenységüket. A város kulturális életére a gazdagság, sokszínűség jellemző, továbbá a hagyománytisztelet és a megújulásra törekvés. A soknemzetiségű Baranya megyében szép számmal élnek a nemzeti és etnikai kisebbségek tagjai. Pécssett megyei és regionális hatású művelődési és kulturális centrumokkal rendelkeznek.

Adatok Pécs településről:

Általános iskola 8. évfolyam végzettségű foglalkoztatott	8806	fő
Általános iskola 8. évfolyamnál alacsonyabb végzettségű foglalkoztatott	203	fő
Egyetem, főiskola stb. végzettségű foglalkoztatott	15675	fő
Eltartottak száma összesen, 2001	45501	fő
Érettségi végzettségű foglalkoztatott	21001	fő
Foglalkoztatottak száma összesen, 2001	60948	fő
Földművelő gazdaságok száma összesen	2115	db
Helyben dolgozó lakónépesség együtt	56340	fő
Inaktív keresők száma összesen, 2001	50880	fő
Ipar, építőipar foglalkozású	16606	fő
Lakónépesség Összesen	162498	fő
Mezőgazdaság és erdőgazdálkodás foglalkozású	777	fő
Munkanélküliek száma összesen, 2001	5169	fő
Szolgáltatási jellegű ágazatok foglalkozású	43565	fő
Termőterület	20799	ha
Terület	16261	ha

Pécsudvard

A Pécstől délre fekvő település kedvező természeti adottságait látszik alátámasztani az a tény, hogy már a rézkortól lakott hely volt (péceli kultúra). Régészeti emlékeket a bronzkor kultúrái: a Somogyvár-vinkovci és a mészbetétes kultúra népei, illetve az őket követő rómaiak is hátrahagytak. A Pécsi-medence és a Baranyai-dombság határán fekvő település kialakulásában a földművelés játszott fontos szerepet. Az először 1181-ben említett település (Udwarch) az Árpád-korban a közeli Koaszt (a mai Kozármisleny melletti) várához tartozott. Feltehetően ekkor jelentősebb épület állt a településen, s a község elnevezése is erre utal. Magyarságát a török időkig megőrizte, utána viszont teljesen megváltozott: főként katolikus horvátok telepedtek be, kisebb részben németek. A falu főterén kápolna és harangláb áll.

Adatok Pécsudvard településről:

Általános iskola 8. évfolyam végzettségű foglalkoztatott	55	fő
Általános iskola 8. évfolyamnál alacsonyabb végzettségű foglalkoztatott	1	fő
Egyetem, főiskola stb. végzettségű foglalkoztatott	18	fő
Eltartottak száma összesen, 2001	172	fő
Érettségi végzettségű foglalkoztatott	62	fő
Foglalkoztatottak száma összesen, 2001	215	fő
Földművelő gazdaságok száma összesen	114	db
Helyben dolgozó lakónépesség együtt	28	fő
Inaktív keresők száma összesen, 2001	211	fő
Ipar, építőipar foglalkozású	64	fő
Lakónépesség Összesen	620	fő
Mezőgazdaság és erdőgazdálkodás foglalkozású	13	fő
Munkanélküliek száma összesen, 2001	22	fő
Szolgáltatási jellegű ágazatok foglalkozású	138	fő
Termőterület	222	ha
Terület	843	ha

Vállalkozások:

Dalmácia Karaván Kft. SZÁLLÍTÁS, RAKTÁROZÁS, POSTA, TÁVKÖZLÉS, Utazásszervezés (6330)

Pellérd

A Pécsről délnyugatra elhelyezkedő település története a római birodalomig nyúlik vissza. Az Aha nemzetség területén található falut először 1305-ben említik az írásos források Pelerd alakban, ami egy keresztény kun uraság nevéből, a Beler névből származtatható. A török időszak alatt elnéptelenedett, de a felszabadítás után gyorsan benépesült, és a megyében elsők között felépült a temploma 1700-ban. A falu utolsó birtokosa létesítette a halastavakat. Itt volt az ország első selyemszövő gyára. Építészeti emlékei közül a már említett római katolikus templomát említhetjük (a korai barokk stílusú berendezései között láthatók a pécsi székesegyház egykori padjai) és a Brázay-kastélyt. Természeti értékei miatt a kastély parkját kell kiemelni.

Adatok Pellérd településről:

Általános iskola 8. évfolyam végzettségű foglalkoztatott	166	fő
Általános iskola 8. évfolyamnál alacsonyabb végzettségű foglalkoztatott	4	fő
Egyetem, főiskola stb. végzettségű foglalkoztatott	90	fő
Eltartottak száma összesen, 2001	543	fő
Érettségi végzettségű foglalkoztatott	208	fő
Foglalkoztatottak száma összesen, 2001	719	fő
Földművelő gazdaságok száma összesen	239	db
Helyben dolgozó lakónépesség együtt	191	fő
Inaktív keresők száma összesen, 2001	590	fő
Ipar, építőipar foglalkozású	211	fő
Lakónépesség Összesen	1907	fő
Mezőgazdaság és erdőgazdálkodás foglalkozású	53	fő
Munkanélküliek száma összesen, 2001	55	fő
Szolgáltatási jellegű ágazatok foglalkozású	455	fő
Termőterület	2613	ha
Terület	2093	ha

Vállalkozások:

ATUM INFORMATIKAI BT. SZÁMÍTÁSTECHNIKAI TEVÉKENYSÉG, Szoftverkiadás (7221)

FENYŐ-BALÁZS PÉNZÜGYI SZOLGÁLTATÓ BT. PÉNZÜGYI TEVÉKENYSÉG, Biztosítást, nyugdíjalapot kiegészítő tevékenység (6720),

Melléktevékenység(ek): Ingatlanforgalmazás (7012)

GÁLNÉ DÁVID MARGIT SZÁLLÁSHELY-SZOLGÁLTATÁS, VENDÉGLÁTÁS, Étkezőhelyi vendéglátás (5530)

PAPP VILAMOSÁGI SZOLGÁLTATÓ ÉS KERESKEDELMI KFT. ÉPÍTŐIPAR, Villanyszerelés (4531)

POSZI BT. KERESKEDELEM, JAVÍTÁS, Gépjárműjavítás (5020)

POZSGAI CSABA ÉPÍTŐIPAR, Villanyszerelés (4531)

PROWATECH KFT. GAZDASÁGI TEVÉKENYSÉGET SEGÍTŐ SZOLGÁLTATÁS, Mérnöki tevékenység, tanácsadás (7420), **Melléktevékenység(ek):** Titkári, fordítói tevékenység (7485), Titkári, fordítói tevékenység (7485), Üzletviteli tanácsadás (7414)

RETUR-ART GALÉRIA BT. KERESKEDELEM, JAVÍTÁS, Könyv-, újság-, papíráru-kiskereskedelem (5247)

SZABÓ ISTVÁN GÉP, BERENDEZÉS GYÁRTÁSA, Máshova nem sorolt egyéb általános gép gyártása (2924), **Melléktevékenység(ek):** Piaci kiskereskedelem (5262)

VÉSZI ERNŐ ÉPÍTŐIPAR, Festés, üvegezés (4544)

Pogány

A Pécsről délre fekvő település a Baranyai-dombság egyik jelentős községe. Leginkább repülőteréről és horgásztaváról híres. Nevét a pogány főnévről kapta, első írásos említése 1181-ben Pagan alakban történt. A török idők alatt elnéptelenedett településre délszlávok érkeztek, először szerbek, majd horvátok. Előbbiek távozását német és magyar telepesek pótolták. A túlnyomó részt római katolikus település kápolnája mellett nemrég szentelték fel új templomát. Pogány jövőjét lényegesen befolyásolhatja az oda épített regionális jelentőségű repülőtér, melynek bővítésével jelentős forgalmat bonyolíthat.

Adatok Pogány településről:

Általános iskola 8. évfolyam végzettségű foglalkoztatott	72	fő
Általános iskola 8. évfolyamnál alacsonyabb végzettségű foglalkoztatott	3	fő
Egyetem, főiskola stb. végzettségű foglalkoztatott	50	fő
Eltartottak száma összesen, 2001	312	fő
Érettségi végzettségű foglalkoztatott	123	fő
Foglalkoztatottak száma összesen, 2001	379	fő
Földművelő gazdaságok száma összesen	97	db
Helyben dolgozó lakónépesség együtt	90	fő
Inaktív keresők száma összesen, 2001	278	fő
Ipar, építőipar foglalkozású	92	fő
Lakónépesség Összesen	1023	fő
Mezőgazdaság és erdőgazdálkodás foglalkozású	42	fő
Munkanélküliek száma összesen, 2001	54	fő
Szolgáltatási jellegű ágazatok foglalkozású	245	fő
Termőterület	202	ha
Terület	1155	ha

Vállalkozások:

BIRKENSTOCK JÁNOS ÉPÍTŐIPAR, Villanszerelés (4531)

GIVEN GYÓGYÍTÓ-SZOLGÁLTATÓ BT OKTATÁS; EGÉSZSÉGÜGYI, SZOCIÁLIS ELLÁTÁS, Egyéb humán-egészségügyi ellátás (8514)

ROBBGÁZ 2000 BT. ÉPÍTŐIPAR, Víz-, gáz-, fűtésszerelés (4533)

STORZ ANDRÁS SZÁLLÍTÁS, RAKTÁROZÁS, POSTA, TÁVKÖZLÉS, Taxi személyszállítás (6022)

SZABÓ JÓZSEF ÉPÍTŐIPAR, Egyéb speciális szaképítés (4525)

SZÉPSÉGTÁR BT. EGYÉB SZOLGÁLTATÁS (TISZTÍTÁS, FODRÁSZAT, SZÉPSÉGÁPOLÁS, TEMETKEZÉS STB.), Fodrászat, szépségápolás (9302)

SZUB-KULT KFT. KERESKEDELEM, JAVÍTÁS, Hasznáلتcikk-kiskereskedelem (5250)

Regenye

A Görcsöny és Szalánta között fekvő település természeti adottságai a földművelésnek kedveztek. A katolikus vallású egyutcás települést a források 1230-ban Regna néven említik. A középkor folyamán is lakott település magyarsága csak a második világháborút követően vált vegyessé. Épületei közül a falu temploma, a harangláb és egy lakóépület érdemel említést.

Adatok Regenye településről:

Általános iskola 8. évfolyam végzettségű foglalkoztatott	11	fő
Általános iskola 8. évfolyamnál alacsonyabb végzettségű foglalkoztatott	1	fő
Egyetem, főiskola stb. végzettségű foglalkoztatott	0	fő
Eltartottak száma összesen, 2001	59	fő
Érettségi végzettségű foglalkoztatott	7	fő
Foglalkoztatottak száma összesen, 2001	27	fő
Földművelő gazdaságok száma összesen	46	db
Helyben dolgozó lakónépesség együtt	2	fő
Inaktív keresők száma összesen, 2001	78	fő
Ipar, építőipar foglalkozású	13	fő
Lakónépesség Összesen	174	fő
Mezőgazdaság és erdőgazdálkodás foglalkozású	0	fő
Munkanélküliek száma összesen, 2001	10	fő
Szolgáltatási jellegű ágazatok foglalkozású	14	fő
Termőterület	198	ha
Terület	615	ha

Romonya

A közvetlen Pécs melletti település legrégebbi emlékei egy római telepre utaló nyomok, amelyre rátelepültek az avar kori leletek, ez tehát azt bizonyítja, hogy a terület folyamatosan lakott volt a VI-IX. sz.-ban. Írásos forrásban csak 1542-ben említik. Nevének eredete vitatott, feltehetően az itt élő szerb-horvát népességnek köszönhető (Rumenja vrata - Rumen kapuja). A török időkig szintizsita magyar település népességét a török hódoltság alatt is megőrizte. A magyarok mellé németek is érkeztek a XIX. sz. folyamán. A községhez tartozik az egykori Bekefa, amely a XVIII. sz.-ban elnéptelenedett. Büdös-berek nevű külterületén máig kiaknázatlan termálvizet találtak. A római katolikus település temploma a múlt század hatvanas éveiben épült.

Adatok Romonya településről:

Általános iskola 8. évfolyam végzettségű foglalkoztatott	25	fő
Általános iskola 8. évfolyamnál alacsonyabb végzettségű foglalkoztatott	1	fő
Egyetem, főiskola stb. végzettségű foglalkoztatott	9	fő
Eltartottak száma összesen, 2001	101	fő
Érettségi végzettségű foglalkoztatott	44	fő
Foglalkoztatottak száma összesen, 2001	135	fő
Földművelő gazdaságok száma összesen	69	db
Helyben dolgozó lakónépesség együtt	21	fő
Inaktív keresők száma összesen, 2001	163	fő
Ipar, építőipar foglalkozású	49	fő
Lakónépesség Összesen	421	fő
Mezőgazdaság és erdőgazdálkodás foglalkozású	2	fő
Munkanélküliek száma összesen, 2001	22	fő
Szolgáltatási jellegű ágazatok foglalkozású	84	fő
Termőterület	167	ha
Terület	707	ha

Vállalkozások:

RIESZNÉ-ILLÉS VENDÉGLÁTÓ ÉS KERESKEDELMI BT. ÉLELMISZER, ITAL, DOHÁNY GYÁRTÁSA, Kenyér, friss tésztaféle gyártása (1581),

Melléktevékenység(ek): Étkezőhelyi vendéglátás (5530), Egyéb fogyasztási cikk nagykereskedelme (5147), Édesség gyártása (1584)

TISZTL MIHÁLYNÉ EGYÉB SZOLGÁLTATÁS (TISZTÍTÁS, FODRÁSZAT, SZÉPSÉGÁPOLÁS, TEMETKEZÉS STB.), Fodrászat, szépségápolás (9302)

Szalánta

A Baranyai-dombság jelentős települése, nagyjából félúton Pécs és Harkány között. 1192-ben említették először Zolounta formában, ami szláv névből alakult ki. A falu mellett egy másik település (Németi) is az ide betelepülők nemzetiségéről kapta nevét. Mindkét hely jelentőségére utal az önálló plébánia. Fekvésüknél fogva - nagy forgalmú hadiút mellett feküdtek - a török időkben elnéptelenedtek, s csak 1700 körül népesedtek be újból római katolikus horvátokkal. Az újabb horvát bevándorlást nem követte jelentős német és magyar betelepülés, így a falu nemzetiségi összetétele túlnyomórészt horvát maradt. Szalánta a környékbeli horvátok központja és sokszínű népviseletét a mai napig megőrizte. Műemlékei között érdemes megemlíteni a Némediben 1804-ben épült késő barokk római katolikus templomot, továbbá az itt levő török mosdóedényt, a copf stílusú fő-és mellékoltárt.

Adatok Szalánta településről:

Általános iskola 8. évfolyam végzettségű foglalkoztatott	82	fő
Általános iskola 8. évfolyamnál alacsonyabb végzettségű foglalkoztatott	4	fő
Egyetem, főiskola stb. végzettségű foglalkoztatott	33	fő
Eltartottak száma összesen, 2001	317	fő
Érettségi végzettségű foglalkoztatott	115	fő
Foglalkoztatottak száma összesen, 2001	384	fő
Földművelő gazdaságok száma összesen	233	db
Helyben dolgozó lakónépesség együtt	160	fő
Inaktív keresők száma összesen, 2001	390	fő
Ipar, építőipar foglalkozású	75	fő
Lakónépesség Összesen	1151	fő
Mezőgazdaság és erdőgazdálkodás foglalkozású	66	fő
Munkanélküliek száma összesen, 2001	60	fő
Szolgáltatási jellegű ágazatok foglalkozású	243	fő
Termőterület	4587	ha
Terület	1708	ha

Szemely

A Pécshez közeli település történeti régmúltja roppant változatos. A központi fekvés, a könnyű megközelíthetőség, valamint a kedvező éghajlat és természeti adottságok sok nép megtelepedését eredményezték. Az újkőkori kultúrák közül a lengyeli, a rézkorból a péceli, a bronzkorból a somogyvári-vinkovci és az urnasíros kultúrák, majd az őket követő rómaiak hagyták hátra itt leleteiket az utókorra. A Schemel néven 1266-ban említett település jelentőségét támasztja alá az a XIV. sz.-i tizedjegyzék, amely önálló plébániaként említette a települést. A török hódoltság gyökeresen átalakította a falu népességét. Az addig magyar településre jelentős számban érkeztek horvátok, akik közé csak a múlt században települtek magyarok. A település lakossága római katolikus.

Adatok Szemely településről:

Általános iskola 8. évfolyam végzettségű foglalkoztatott	62	fő
Általános iskola 8. évfolyamnál alacsonyabb végzettségű foglalkoztatott	1	fő
Egyetem, főiskola stb. végzettségű foglalkoztatott	7	fő
Eltartottak száma összesen, 2001	102	fő
Érettségi végzettségű foglalkoztatott	35	fő
Foglalkoztatottak száma összesen, 2001	160	fő
Földművelő gazdaságok száma összesen	78	db
Helyben dolgozó lakónépesség együtt	29	fő
Inaktív keresők száma összesen, 2001	152	fő
Ipar, építőipar foglalkozású	71	fő
Lakónépesség Összesen	433	fő
Mezőgazdaság és erdőgazdálkodás foglalkozású	9	fő
Munkanélküliek száma összesen, 2001	19	fő
Szolgáltatási jellegű ágazatok foglalkozású	80	fő
Termőterület	147	ha
Terület	947	ha

Szilvás

A megye közepén, a Baranyai-dombságban található település első írásos említése a XII. sz.-ból Sciluas, a XIV. sz.-ban Zilvas néven történt. A középkorban még a török időkben is lakott falu javarészt magyar volt, ami azóta sem változott jelentősen. A település neve jelentős gyümölcsösre, szilvás helyre utal. A falunak római katolikus kápolnája van.

Adatok Szilvás településről:

Általános iskola 8. évfolyam végzettségű foglalkoztatott	11	fő
Általános iskola 8. évfolyamnál alacsonyabb végzettségű foglalkoztatott	0	fő
Egyetem, főiskola stb. végzettségű foglalkoztatott	1	fő
Eltartottak száma összesen, 2001	58	fő
Érettségi végzettségű foglalkoztatott	5	fő
Foglalkoztatottak száma összesen, 2001	42	fő
Földművelő gazdaságok száma összesen	29	db
Helyben dolgozó lakónépesség együtt	8	fő
Inaktív keresők száma összesen, 2001	66	fő
Ipar, építőipar foglalkozású	13	fő
Lakónépesség Összesen	178	fő
Mezőgazdaság és erdőgazdálkodás foglalkozású	12	fő
Munkanélküliek száma összesen, 2001	12	fő
Szolgáltatási jellegű ágazatok foglalkozású	17	fő
Termőterület	183	ha
Terület	604	ha

Szóke

A XV. sz.-ban említett település Pécstől délre helyezkedik el. Az 1473-ban Zewke néven említett település lakossága a török uralom alatt teljesen kicserélődött: katolikus délszlávok telepedtek le. Csupán az 1800-as években érkeztek német és magyar családok a településre. A délszlávok elmagyarosodása 1920 körül fejeződött be ebben a faluban. Lakossága földművelésből élt. A római katolikus vallású falu templommal nem rendelkezik. A népi építészet emléke, egy korabeli lakóház a Fő utcában található.

Adatok Szóke településről:

Általános iskola 8. évfolyam végzettségű foglalkoztatott	16	fő
Általános iskola 8. évfolyamnál alacsonyabb végzettségű foglalkoztatott	5	fő
Egyetem, főiskola stb. végzettségű foglalkoztatott	0	fő
Eltartottak száma összesen, 2001	59	fő
Érettségi végzettségű foglalkoztatott	5	fő
Foglalkoztatottak száma összesen, 2001	35	fő
Földművelő gazdaságok száma összesen	34	db
Helyben dolgozó lakónépesség együtt	8	fő
Inaktív keresők száma összesen, 2001	50	fő
Ipar, építőipar foglalkozású	12	fő
Lakónépesség Összesen	159	fő
Mezőgazdaság és erdőgazdálkodás foglalkozású	6	fő
Munkanélküliek száma összesen, 2001	15	fő
Szolgáltatási jellegű ágazatok foglalkozású	17	fő
Termőterület	110	ha
Terület	648	ha

Szókéd

A Baranyai-dombság településén feltárt péceli és halomsíros kultúrák is bizonyítják: a környék természeti adottságai kedvezőek a megtelepedésre. Alátámasztja ezt a környéken található hat településrom is, amelyek különböző időszakok emlékeit rejtik. Szókéd első említése az 1181-es évből származik Scuched néven. A török hódoltság során lakossága kicserélődött, a magyarok mellett horvátok is megtelepedtek itt. Csak a XIX. sz. elején kezdtek magyarok és németek betelepülni a sokac nemzetiségű faluba.

Adatok Szókéd településről:

Általános iskola 8. évfolyam végzettségű foglalkoztatott	33	fő
Általános iskola 8. évfolyamnál alacsonyabb végzettségű foglalkoztatott	0	fő
Egyetem, főiskola stb. végzettségű foglalkoztatott	5	fő
Eltartottak száma összesen, 2001	102	fő
Érettségi végzettségű foglalkoztatott	26	fő
Foglalkoztatottak száma összesen, 2001	125	fő
Földművelő gazdaságok száma összesen	52	db
Helyben dolgozó lakónépesség együtt	16	fő
Inaktív keresők száma összesen, 2001	149	fő
Ipar, építőipar foglalkozású	55	fő
Lakónépesség Összesen	399	fő
Mezőgazdaság és erdőgazdálkodás foglalkozású	5	fő
Munkanélküliek száma összesen, 2001	23	fő
Szolgáltatási jellegű ágazatok foglalkozású	65	fő
Termőterület	142	ha
Terület	958	ha

Vállalkozások:

NETIK ÉS TÁRSA BT. ÉPÍTŐIPAR, Víz-, gáz-, fűtésszerelés (4533)

Tengeri

Baranya megye egyik legkisebb települése jelenleg 61 lakost számlál. A kelták által is lakott terület volt. Első írásos említése Tengeren alakban 1428-ban történt. Jelenlegi nevét hatóságilag állapították meg a század elején a feltehetően személynévből származó korábbi formák felhasználásával. A magyar lakosságú település a török korban sem halt ki. A római katolikus felekezetnek és a településnek nincs temploma.

Adatok Tengeri településről:

Általános iskola 8. évfolyam végzettségű foglalkoztatott	6	fő
Általános iskola 8. évfolyamnál alacsonyabb végzettségű foglalkoztatott	1	fő
Egyetem, főiskola stb. végzettségű foglalkoztatott	0	fő
Eltartottak száma összesen, 2001	14	fő
Érettségi végzettségű foglalkoztatott	3	fő
Foglalkoztatottak száma összesen, 2001	15	fő
Földművelő gazdaságok száma összesen	21	db
Helyben dolgozó lakónépesség együtt	3	fő
Inaktív keresők száma összesen, 2001	31	fő
Ipar, építőipar foglalkozású	5	fő
Lakónépesség Összesen	61	fő
Mezőgazdaság és erdőgazdálkodás foglalkozású	2	fő
Munkanélküliek száma összesen, 2001	1	fő
Szolgáltatási jellegű ágazatok foglalkozású	8	fő
Termőterület	152	ha
Terület	446	ha

Téseny

Az egyutcás település határában már a kő- és a bronzkor népeinek eleit is megtalálták. Az egykori földesuráról elnevezett települést az 1332. évi tizedlajstrom említi először. A XV. században a két faluból álló település kisebb része (Kistéseny) elnéptelenedett, míg Nagytéseny a török alatt is lakott hely volt.

Adatok Téseny településről:

Általános iskola 8. évfolyam végzettségű foglalkoztatott	37	fő
Általános iskola 8. évfolyamnál alacsonyabb végzettségű foglalkoztatott	1	fő
Egyetem, főiskola stb. végzettségű foglalkoztatott	0	fő
Eltartottak száma összesen, 2001	108	fő
Érettségi végzettségű foglalkoztatott	11	fő
Foglalkoztatottak száma összesen, 2001	68	fő
Földművelő gazdaságok száma összesen	92	db
Helyben dolgozó lakónépesség együtt	14	fő
Inaktív keresők száma összesen, 2001	104	fő
Ipar, építőipar foglalkozású	29	fő
Lakónépesség Összesen	321	fő
Mezőgazdaság és erdőgazdálkodás foglalkozású	11	fő
Munkanélküliek száma összesen, 2001	41	fő
Szolgáltatási jellegű ágazatok foglalkozású	28	fő
Termőterület	213	ha
Terület	1208	ha

8. Felhasznált források

Komplex Fejlesztési Program- Dél-Dunántúli Régió 1999.

Pécsi Kistérség: Agrárstruktúra- és vidékfejlesztési program, Pécsi Kistérségi Hivatal, 2004

Magyarország kistájainak katasztere 2. MTA Földrajztudományi Kutató Intézet Bp., 1990

<http://portal.ksh.hu/portal/> , 2005.08.12.

<http://www.deldunantul.com/index.php>, 2005.08.12.

A Pécsi Többcélú Kistérségi Társulás munkájáról és terveiről

Baranya Megye Területfejlesztési Programja, 2000